

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

**Київський національний університет імені Тараса
Шевченка
Інститут міжнародних відносин
Український аналітично-освітній центр порівняльного і
європейського права
Центр досконалості Жана Моне**

**Збірник робочих програм навчальних дисциплін
вибіркового спеціалізованого блоку
освітньої програми другого рівня вищої освіти
(магістр)
спеціальності 293 «Міжнародне право»**

«ЄВРОПЕЙСЬКЕ ПРАВО»

Київ, 2021

**Київський національний університет імені Тараса
Шевченка
Інститут міжнародних відносин
Український аналітично-освітній центр порівняльного і
європейського права
Центр досконалості Жана Моне**

**Збірник робочих програм навчальних дисциплін
вибіркового спеціалізованого блоку
освітньої програми другого рівня вищої освіти
(магістр)
спеціальності 293 «Міжнародне право»**

«ЄВРОПЕЙСЬКЕ ПРАВО»

За редакцією проф., д.ю.н. К.В. Смирнової;
©Автори: д.ю.н. К.В. Смирнова; д.ю.н. В.В. Попко;
к.ю.н. О.В. Святун; к.ю.н. А.Л. Федорова;
к.ю.н. І.В. Влялько; к.ю.н. Я.С. Бенедик, 2021.

Київ, 2021

**Taras Shevchenko National University of Kyiv
Institute of International Relations
Ukrainian Analytical-Educational Center of Comparative and
European Law
Jean Monnet Centre of Excellence**

**Collection of syllabi
of elective specialized courses**

«EUROPEAN LAW»

**(within the general educational master
program specialty 293 «International Law»)**

Edited by Professor, Doctor of Jur. Sciences (Dr.hab) K. Smyrnova
©Authors: Dr.hab K.Smyrnova, Dr.hab. V.Popko, PhD O.Svyatun, PhD
A.Fedorova, PhD I.Vlyalko,, PhD Y.Benedyk, 2021.

Kyiv, 2021

Європейське право: Збірник робочих програм навчальних дисциплін вибіркового спеціалізованого блоку освітньої програми другого рівня вищої освіти (магістр) спеціальності 293 «Міжнародне право». За ред. К.В. Смирнової. К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут міжнародних відносин, Центр досконалості Жана Моне, 2021. 123 с.

Smyrnova K., ed. by (2021). European Law: Collection of syllabi for master specialization program for the Educational program specialty 293 – International Law. Kyiv: Taras Shevchenko National University of Kyiv, Institute of International Relations, Jeanne Monnet Centre of Excellence, 123 p.

За підтримки програми Еразмус+ Європейського Союзу в межах проекту Центру досконалості Жана Моне №611625-EPP-1-2019-1-UA-EPPJMO-CoE «Поглиблений розвиток європейських студій в Україні: міждисциплінарний підхід». Підтримка Європейською Комісією створення цієї публікації не передбачає підтримку її змісту, який відображає думку тільки авторів, і Комісія не може нести відповідальність за будь-яке використання інформації, яка тут міститься.

With the support of the Erasmus+ Programme of the European Union within the Jean Monnet Centre of Excellence Project № 611625-EPP-1-2019-1-UA-EPPJMOCoE “Advancing European Studies in Ukraine: Interdisciplinary Approach”.

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Зміст

ВСТУП (ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНЮ ПРОГРАМУ) 7	
СТРУКТУРА МАГІСТЕРСЬКОЇ ПРОГРАМИ.....	10
РОБОЧІ НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ КУРСІВ ВИБІРКОВОГО СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО БЛОКУ ТА ДИСЦИПЛІН ВИБОРУ СТУДЕНТІВ	11
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПРИВАТНЕ ПРАВО ЄС»	11
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В ЄВРОСОЮЗІ»	21
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «МІГРАЦІЙНЕ ПРАВО ЄС».....	36
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЄВРОПЕЙСЬКЕ СУДОЧИНСТВО».....	52
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПРАВО КОНКУРЕНЦІЇ ЄС (ОСНОВИ ТА ПРОЦЕДУРИ)» / «EU COMPETITION LAW (MAIN BASICS & PROCEDURES)».....	62
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА.....	77
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ РАДИ ЄВРОПИ».....	91
ПЕРЕЛІК ТЕМ ДЛЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ.....	113
ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКОВАНОГО ІСПИТУ (ВИТЯГ - БЛОК ЄВРОПЕЙСЬКЕ ПРАВО).....	122

Table of content

INTRODUCTION (GENETAL INFORMATION ABOUT THE EDUCATIONAL PROGRAM	7
STRUCTURE OF EDUCATIONAL PROGRAMM	10
SYLLABI OF THE ELECTIVE SPECIALIZED COURSES	111
SYLLABUS “PRIVATE LAW OF THE EU”	111
SYLLABUS “PUBLIC PROCUREMENT LAW OF THE EU”.....	21
SYLLABUS “EU MIGRATION LAW”	36
SYLLABUS “EUROPEAN LITIGATION”	522
SYLLABUS “EU COMPETITION LAW (MAIN BASICS & PROCEDURES)”	622
SYLLABUS “CURRENT ISSUES OF THEORY & PRACTICE OF EUROPEAN LAW”	777
SYLLABUS “COUNCIL OF EUROPE LAW”	911
LIST OF TOPICS FOR THE MASTER THESES	1133
LIST OF QUESTIONS FOR THE COMPREHENSIVE QUALIFYING EXAM (EXTRACT – “EUROPEAN LAW”)	1222

ВСТУП (ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНЮ ПРОГРАМУ)

«Європейське право» є вибіркоvim спеціалізованим блоком в межах освітньо-наукової програми «Міжнародне право» на здобуття освітнього ступеню магістр за спеціальністю 293 «Міжнародні економічні відносини». Навчальний об'єм: 120 кредитів ЄКТС, термін навчання 2 роки. Форма навчання за програмою є денною.

Метою освітньо-наукової програми є підготовка висококваліфікованих фахівців з міжнародного права, які володіють фундаментальними знаннями і практичними навичками з міжнародного права, здатні застосовувати отримані знання в наукових дослідженнях та професійній діяльності, а також вільно володіють іноземною мовою з метою здійснення правничої та наукової діяльності.

Загальний стиль навчання – завдання-орієнтований. Проводяться лекції, семінари, практичні заняття, самостійна робота, консультації із викладачами. Форми оцінювання на курсах спеціалізації: заліки, поточний контроль (модульні контрольні роботи, «кейс-стаді», проекти, презентації, реферати, доповіді на семінарських заняттях та самостійна робота). Обов'язковими є: складання комплексного кваліфікаційного іспиту з міжнародного права, складання кваліфікаційного іспиту з теорії та практики перекладу (іноземна мова), та захист магістерської роботи.

Викладання проводиться викладачами кафедри порівняльного і європейського права. Викладачі кафедри поєднують викладацьку, науково-викладацьку, науково-методичну роботу з участю у міжнародних проектах. До навчального процесу залучено також успішних практиків юристів-міжнародників в межах майстер-класів. Студенти мають можливість відвідувати в Інституті тематичні конференції та круглі столи, доповіді провідних фахівців з права ЄС, брати участь у науково-практичних конференціях, організованих за участі викладачів. Студенти мають право користуватися бібліотечним фондом не тільки Інституту, а й Центру європейського права.

Дисципліни вибіркового спеціалізованого блоку «Європейське право» забезпечують набуття таких **фахових і загальних компетентностей**:

- Здатність використовувати вузькоспеціалізовані знання з конкретних напрямів регулювання міжнародним правом
- Здатність володіти основами етики юриста-міжнародника для здійснення належного представлення інтересів держави у міжнародних відносинах
- Здатність представляти інтереси позивача або відповідача (фізичних, юридичних осіб чи держави) при розгляді справ у національних та міжнародних арбітражних і судових установах
- Здатність визначати зміст та юридичну природу національних нормативно-правових актів, міжнародних договорів та інших міжнародних документів
- Здатність оцінювати механізм впровадження міжнародно-правових норм в національні правові системи

- Здатність до формулювання пропозицій з вдосконалення та налагодження синергії між міжнародним і національним правотворчим та правозастосовчим процесами

- Здатність здійснювати наукові дослідження з актуальних питань теорії та практики міжнародного права

- Здатність застосовувати іноземну мову в науковому дослідженні та у професійній юридичній діяльності

- Здатність до самонавчання та підвищення рівня власної кваліфікації

- Здатність до аналізу сучасних та прогнозування нових тенденцій, ідентифікації та вирішення питань, що стосуються сфери європейського права.

В результаті опанування програми з підготовки фахівців (магістр міжнародного права за вибірковим блоком «Європейське право») випускник повинен зокрема уміти (**програмні результати навчання**):

- Демонструвати знання і навички зі створення концептуальних схем вирішення міжнародно-правових і національно-правових проблем, аналізу правових концепцій на предмет логічної послідовності та практичної адекватності, продукування нових ідей для розв'язання практичних завдань зі сфери професійної юридичної діяльності

- Приймати обґрунтовані рішення в правотворчій та правозастосовчій сферах юридичної діяльності, усвідомлюючи їх етичні наслідки для різних суб'єктів національного та міжнародного права

- Демонструвати лідерські навички у здійсненні наукового та прикладного аналізу особливостей міжнародного права, вміння брати на себе відповідальність за результати аналізу, мотивувати та керувати роботою інших для досягнення поставлених цілей

- Розуміти міжнародно-правову ситуацію, використовувати різні джерела безпосередньої й опосередкованої інформації, зокрема за допомогою новітніх інформаційних і комунікаційних технологій, для з'ясування обставин і фактів, надання міжнародно-правової оцінки подіям зі сфери міжнародних відносин

- Демонструвати навички комунікацій з представниками професійних груп з галузі міжнародних відносин, а також представниками різних видів правничої діяльності на національному та міжнародному рівнях

- Застосовувати одержані знання й уміння з міжнародних відносин та міжнародного права при вирішенні практичних завдань

- Здійснювати представництво інтересів України в іноземних державах, міжнародних організаціях, на міжнародних конференціях; аналізувати політичні, суспільні, економічні й інші ризики, пов'язані з подіями міжнародно-правового характеру; аналізувати інформацію про стан міжнародних відносин, зовнішньої політики України та складати аналітичні довідки та звіти з посиланням на норми міжнародного й національного права

- Здійснювати професійне представництво фізичних, юридичних осіб, держави у судах України, судах зарубіжних держав, в міжнародних арбітражних та судових установах, а також виконувати професійні юридичні обов'язки в рамках органів міжнародних судів

- Визначати зміст та юридичну природу національних нормативно-правових актів, міжнародних договорів та інших міжнародних документів, виявляти колізії між нормами міжнародних договорів, між нормами міжнародного договору та актами національного законодавства, а також пропонувати шляхи їх вирішення

- Усвідомлювати механізм та наслідки упровадження норм міжнародних договорів, актів міжнародних міждержавних організацій, рішень міжнародних судів у національний правопорядок
- Готувати проекти міжнародних договорів та актів національного законодавства, надавати пропозиції з приведення норм вітчизняного законодавства у відповідність до норм міжнародного права
- Здійснювати наукові дослідження з актуальних питань теорії та практики міжнародного права, формулювати новизну таких досліджень, публікувати їх результати в наукових фахових виданнях, а також захищати власні інноваційні розробки на відповідному рівні
- Володіти іноземною мовою на рівні, що відповідає Загальноєвропейським рекомендаціям з мовної освіти, а також застосовувати її у науковій та професійній діяльності
- Усвідомлювати необхідність навчання впродовж життя та підвищення рівня власної професійної кваліфікації
- Аналізувати, застосовувати відповідні норми міжнародного права, а також виявляти тенденції та закономірності в сфері, що стосується європейського права

СТРУКТУРА МАГІСТЕРСЬКОЇ ПРОГРАМИ

Дисципліни
освітньо-наукової програми другого рівня вищої освіти (магістр)
спеціальності 293 «Міжнародне право»

«ЄВРОПЕЙСЬКЕ ПРАВО»

<i>Вибірковий спеціалізований блок</i>		
Приватне право ЄС	4,0	залік
Правове регулювання державних закупівель в Євросоюзі	3,0	залік
Міграційне право ЄС	4,0	залік
Європейське судочинство	4,0	залік
<i>Додаткові дисципліни на вибір</i>		
Право конкуренції ЄС (основи та процедури)» / «EU Competition Law (main basics & procedures)»	4,0	залік
Актуальні питання теорії і практики європейського права	3,0	Залік
Правові аспекти діяльності Ради Європи	4,0	Іспит

РОБОЧІ НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ КУРСІВ ВИБІРКОВОГО СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО БЛОКУ ТА ДИСЦИПЛІН ВИБОРУ СТУДЕНТІВ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПРИВАТНЕ ПРАВО ЄС»

Розробник: Попко Вадим Вікторович, д.ю.н., доцент кафедри порівняльного і європейського права.

Мета дисципліни – надати студентам відповідний рівень знань у галузі права Європейського Союзу та Європейських Співтовариств, достатній для усвідомлення значення регіональної інтеграції держав Європи та необхідності її подальшого розвитку; здійснювати професійну діяльність в установах, діяльність яких пов’язана з прогресивним розвитком українського законодавства;

Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

Знати основи права Євросоюзу; систему правових інструментів, систему правових актів ЄС; інституційний механізм ЄС, зміст Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Вміти аналізувати та робити юридичні висновки з різних напрямків міжнародного економічного співробітництва України з іншими державами та міжнародними організаціями.

Володіти знаннями в сфері міжнародного приватного права, застосування положень конвенцій в сфері міжнародного приватного права; визначати межі дії установчих договорів ЄС та Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Завданням дисципліни – є підготовка і формування знань студентів про основні категорії приватного права ЄС.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЗАНЯТЬ

/п	Назва теми	Кількість годин			
		Лекції	Семінари	Самостійна робота	Контр. модульна робота
	Вступ: сучасне європейське право	-	-	-	
1	Поняття, основні концепції та особливості приватного права ЄС	4	2	12	
2	Особливості формування та розвитку європейського приватного права	4	2	12	
3	Джерела приватного права ЄС	4	2	10	
4	Принципи приватного права ЄС	4	2	10	
5	Суб'єкти приватного права ЄС	2	2	12	
6	Європейське договірне право	4	2	12	
7	Європейське корпоративне право	4		12	

Загальний обсяг **120 год.**, у тому числі:

Лекції **26 год.**

Семінари – **14 год.**

Самостійна робота – **80 год.**

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМА 1. ПОНЯТТЯ, ОСНОВНІ КОНЦЕПЦІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРИВАТНОГО ПРАВА ЄС

Лекція 1. Поняття, основні концепції та особливості приватного права ЄС

Поняття «європейське право», «міжнародне приватне право», «Приватне право ЄС», «право Європейського Союзу» та їх співвідношення

Поняття та особливості приватного права ЄС

Предмет приватного права ЄС

Концепції приватного права ЄС

Традиції приватного права ЄС

Завдання для самостійної роботи

1. Порівняйте Поняття «європейське право», «міжнародне приватне право», «Приватне право ЄС», «право Європейського Союзу».

2. Перспективи збереження старих та створення нових традицій приватного права ЄС.

Семінар №1

1. Поняття «європейське право», «міжнародне приватне право», «Приватне право ЄС», «право Європейського Союзу» та їх співвідношення

2. Поняття та особливості приватного права ЄС

3. Предмет приватного права ЄС

4. Концепції приватного права ЄС

5. Традиції приватного права ЄС

ТЕМА 2. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА

Лекція 2. Особливості формування та розвитку європейського приватного права

Витоки приватного права ЄС

Рецепція римського права як спільної основи сучасних систем правового регулювання приватно-правових відносин

Вплив права університетів та канонічного права на формування доктрин приватного права

Цивільний кодекс французів 1804 р. (Кодекс Наполеона)

Європейські родини приватного права

Завдання для самостійної роботи

1. Порівняйте європейські родини приватного права.

2. Проаналізуйте вплив римського права на формування сучасного приватного права ЄС.

Семінар №2 Витоки приватного права ЄС

1. Витоки приватного права ЄС

2. Рецепція римського права як спільної основи сучасних систем правового регулювання приватно-правових відносин

3. Вплив права університетів та канонічного права на формування доктрин приватного права
4. Цивільний кодекс французів 1804 р. (Кодекс Наполеона)
5. Європейські родини приватного права

ТЕМА 3. ДЖЕРЕЛА ПРИВАТНОГО ПРАВА ЄС

Лекція 3. Джерела приватного права ЄС

Поняття та загальна характеристика джерел приватного права ЄС.

Джерела правового регулювання приватно-правових відносин в Європі

Міжнародно-правові угоди – джерела приватного права ЄС

Вторинні джерела приватного права ЄС

Кодифікація приватного права в Європі

Дія правових норм у просторі та часі

Завдання для самостійної роботи

1. Запропонуйте систему удосконалення сучасної кодифікації норм приватного права ЄС.
2. Порівняйте систему кодифікації прав у Європі та у США.

Семінар №3

1. Поняття та загальна характеристика джерел приватного права ЄС.
2. Джерела правового регулювання приватно-правових відносин в Європі
3. Міжнародно-правові угоди – джерела приватного права ЄС.
4. Вторинні джерела приватного права ЄС.
5. Кодифікація приватного права в Європі
6. Дія правових норм у просторі та часі

ТЕМА 4. ПРИНЦИПИ ПРИВАТНОГО ПРАВА ЄС

Лекція 4. Принципи приватного права ЄС

Поняття та види принципів приватного права ЄС

Імперативні принципи приватного права ЄС

Принцип субсидіарності в приватному праві ЄС

Принцип *lex mercatoria* у приватному праві

Принцип свободи договору

Принцип *bona fide* у приватному праві

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте справи судових органів, у яких застосовувався принцип:
 - Принцип свободи договору
 - Принцип *bona fide*
 - Проаналізуйте історію розвитку *lex mercatoria*.

Семінар №4

1. Поняття та види принципів приватного права ЄС
2. Імперативні принципи приватного права ЄС

3. Принцип субсидіарності в приватному праві ЄС
4. Принцип *lex mercatoria* у приватному праві
5. Принцип свободи договору
6. Принцип *bona fide* у приватному праві

ТЕМА 5. СУБ'ЄКТИ ПРИВАТНОГО ПРАВА ЄС

Лекція 5. Суб'єкти приватного права ЄС

Суб'єкти приватного права ЄС: поняття, особливості та класифікація
 Держава як суб'єкт приватного права ЄС. Імунітет держави і Приватне право
 ЄС

Юридичні особи як суб'єкти приватного права ЄС

Індивід як суб'єкт приватного права

Основні властивості суб'єктів приватноправових відносин

Завдання для самостійної роботи

1. Співвідношення держави як суб'єкта міжнародного права та приватного права ЄС.
2. Індивід у міжнародному та приватному праві ЄС.

Семінар №5

1. Суб'єкти приватного права ЄС: поняття, особливості та класифікація
2. Держава як суб'єкт приватного права ЄС. Імунітет держави і приватне право ЄС.
3. Юридичні особи як суб'єкти приватного права ЄС
4. Індивід як суб'єкт приватного права
5. Основні властивості суб'єктів приватноправових відносин

ТЕМА 6. ЄВРОПЕЙСЬКЕ ДОГОВІРНЕ ПРАВО

Лекція 6. Європейське договірне право

Загальна характеристика договірного регулювання приватноправових відносин у європейському праві

Поняття «конвенційного» приватного права

Договори держав-членів ЄС про міждержавне співробітництво у сфері регулювання приватноправових відносин

Брюссельська конвенція про підсудність та виконання судових рішень по цивільних та торгових справах (1968)

Луганська конвенція 1988 р. про міжнародну підсудність та визнання і виконання судових рішень з цивільних і торговельних справ

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте договір про міждержавне співробітництво між державами на вибір.
2. Порівняйте Брюссельську та Луганську конвенції з міжнародно-правовими документами з подібним об'єктом регулювання.

Семінар №6

1. Загальна характеристика договірного регулювання приватноправових відносин у європейському праві

2. Поняття «конвенційного» приватного права
3. Договори держав-членів ЄС про міждержавне співробітництво у сфері регулювання приватноправових відносин
4. Брюссельська конвенція про підсудність та виконання судових рішень по цивільних та торгових справах (1968)
5. Луганська конвенція 1988 р. про міжнародну підсудність та визнання і виконання судових рішень з цивільних і торговельних справ

ТЕМА 7. ЄВРОПЕЙСЬКЕ КОРПОРАТИВНЕ ПРАВО

Лекція 7. Європейське корпоративне право

Поняття та система європейського корпоративного права

Джерела європейського корпоративного права

Гармонізація корпоративного права в Євросоюзі

Поняття «підприємство» («an undertaking») у європейському праві

Поняття та види наднаціональних юридичних осіб

Перспективи розвитку корпоративного права Євросоюзу

Завдання для самостійної роботи

1. Поняття та система європейського корпоративного права
2. Джерела європейського корпоративного права
3. Гармонізація корпоративного права в Євросоюзі
4. Поняття «підприємство» («an undertaking») у європейському праві
5. Поняття та види наднаціональних юридичних осіб
6. Перспективи розвитку корпоративного права Євросоюзу
7. Охарактеризуйте діяльність європейського підприємства.
8. Проаналізуйте перспективи розвитку корпоративного права в ЄС.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. *Амиров А. Т.* Принципы европейского договорного права - основа частного права Европейского Союза // Вестник Московского университета. Серия 11, Право. 2006, № 2. - С. 82 – 93.
2. *Аннерс Э.* История европейского права (пер. со швед.) / Ин-т Европы. - М.: Наука, 1996. – 395 с.
3. *Анцупова Т. А.* К проблеме определения понятия «европейское право» // Актуальні проблеми держави і права. – О.: Юридична література, 2005. – Вип. 24. – С. 81 – 87.
4. *Аракелян М.Р.* Право Европейского союза: підручник / М. Р. Аракелян, М. Д. Василенко. – Одесса: Фенікс, 2012. – 390 с.
5. *Базедов Ю.* Европейское гражданское общество и его право: К вопросу определения частного права в сообществе / Ю. Базедов // Московский журнал международного права, 2008, № 1. - С. 225 – 242.
6. *Бар фон Кристиан.* Общая система координат европейского частного права: академические усилия и политические реалии / Кристиан фон Бар // Журнал зарубежного законодательства и сравнительного правоведения, 2012, № 5. - С. 26 – 33.

7. *Белоглавек А. И.* Европейское международное частное право - договорные связи и обязательства: [в 2 т.] / А. И. Белоглавек; Отв. ред. пер. Т. В. Фиников, С. А. Чикурлий. - К. : Таксон, 2010. - Т. 1. – 2010. - 1396 с.
8. *Берман Г. Дж.* Западная традиция права: эпоха формирования: Пер. с англ. – М.: Инфра М-Норма, 1998. – 624 с.
9. *Бирюков М. М.* Европейское право: до и после Лиссабонского договора: Учебное пособие / М. М. Бирюков. – М.: Статут., 2013. – 240 с.
10. *Бобылева Е. А.* Принцип субсидиарности в праве Европейского Союза // Актуальные проблемы российского права, 2008, № 2. - С. 316 – 329.
11. *Богуславский М. М.* Международное частное право: учебник / М. М. Богуславский; Институт государства и права РАН. Академический правовой ун-т. - 5.изд., перераб. и доп. - М.: Юристъ, 2004. - 602 с.
12. *Варул П.* Принципы и модельные правила современного частного права / П. Варул // Закон, 2014, № 6. - С. 56 – 60.
13. *Володин О. И.* Прямое действие директив ЕС в частном праве стран-членов ЕС / О. И. Володин // Lex Russica, 2010, № 5. - С. 1096 – 1099.
14. *Гнатювський М. М.* Європейський правовий простір. Концепція та сучасні проблеми/ – К.: Видавничий Дім «Промені», 2005. – С 71 - 72.
15. *Гьяро Т.* Европейская история частного права: инструмент унификации права и продукт смешения категорий / Т. Гьяро; пер. с нем. К. В. Гнищевичем под науч. ред. А. Д. Рудокваса, общ. ред. Д. О. Тузова // Цивилистические исследования. Выпуск четвертый, 2007 - 2009. - Томск : Пеленг, 2010. - С. 10 – 57.
16. Европейский союз: основополагающие акты в редакции Лиссабонского договора с комментариями / [авт. коммент. : С. Ю. Кашкин, А. О. Четвериков; пер.: А. О. Четвериков]. - Москва : ИНФРА-М , 2008 – 696 с.
17. Європейське право: право Європейського союзу: підручник. У трьох книгах / за ред. В. І. Муравйова. - К. : Видавничий Дім "Ін Юре", 2015. : Книга перша: Інституційне право Європейського союзу. – 312 с.; Книга друга: Матеріальне право Європейського союзу. – 456 с.; Книга третя: Право зовнішніх зносин Європейського союзу. – 408 с.
18. Європейське право: право Європейського союзу: підручник. У трьох книгах / за ред. В. І. Муравйова. — К. : Видавничий Дім "Ін Юре", 2015. : Книга перша: Інституційне право Європейського союзу. – 312 с.
19. Зібрання актів європейського права. – К.: ред. журн. «Право України», 2013. (дод. до юрид. журн. «Право України».) – Вип. 1 «Європейський Союз» 2013. (Коментар). – 1052 с.
20. *Копійка В. В.* Європейський Союз: історія і засади функціонування: Навчальний посібник / Копійка В. В., Шинкаренко Т. І. / За ред. Л. В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – 751 с.
21. *Копійка В.В.* Європейський Союз: історія і засади функціонування: Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене і доповнене. / Копійка В.В., Шинкаренко Т.І. – К.: «Знання», 2012. – 759 с.
22. *Кох Х., Магнус У., Винклер фон Моренфельс П.* Международное частное право и сравнительное правоведение. / Пер. с нем. д-ра юр. наук Ю.М.Юмашева. – М.: Междунар. отношения, 2003. – 480 с.
23. *Мазаєв Р. І.* Актуальні питання застосування принципів міжнародних комерційних договорів і принципів європейського договірного права // Податки (газета), 2006, № 20.

24. *Мальцева Т. Г.* Принципы европейского договорного права и теория Lex Mercatoria // Вестник Саратовской государственной академии права, 2007, № 5. - С. 194 – 197.
25. *Марченко М. Н., Дерябина Е. М.* Право Европейского союза. Вопросы истории и теории: учеб. пособие. – М.: Проспект, 2010. – 432 с.
26. *Мережко О. О.* Право міжнародних договорів: сучасні проблеми теорії та практики: Монографія. – К.: Таксон, 2002. – 344 с.
27. *Модельные правила европейского частного права: пер. с англ. / Санкт-Петербургский государственный университет; науч. ред. Н. Ю. Рассказова.* - Науч. изд. - М.: Статут, 2013. - 989 с.
28. *Мозіль З.* Правове регулювання міжнародної торгівлі в рамках Європейського Союзу / Зоряна Мозіль. – Л.: Львівськ. національний ун-т ім. І. Франка, 2005. – 199 с.
29. *Муравйов В., Смирнова К.* Європейське право: правова категорія, доктрина, наука / В. І. Муравйов, К. В. Смирнова // Європейське право, 2012, № 1. – С. 11 – 22.
30. *Муравйов В.* Історія становлення та розвитку науки європейського права в Україні / В. Муравйов, О. Святун, К. Смирнова // Європейське право : науково-практичний фаховий журнал / Редакція журналу "Право України". – Київ, 2012, № 1. – С. 161-180.
31. *Муравйов В.* Міжнародні угоди Європейського Союзу та *acquiscommunitaire* / В. Муравйов. // Право України : юридичний журнал. Науково-практичне фахове видання / Міністерство юстиції України; Конституційний Суд України. – Київ, 2012, № 3/4. – С. 306-320.
32. *Муравйов В.* Правові засади регулювання економічних відносин Європейського Союзу з третіми країнами (теорія і практика) / Віктор Муравйов. – Київ : Академ-Прес, 2002. – 426 с.
33. *Оборотов Ю. Н.* Традиции и обновление в правовой сфере. Вопросы теории (от познания к постижению права). – О.: Юрид. лит-ра, 2002. – 280 с.
34. *Пархоменко Н. М.* Джерела права: проблеми теорії та методології. Монографія. – К.: ТОВ «видавництво «Юридична думка», 2008. – 336 с.
35. *Патрикеев Е. А.* Развитие международного частного права стран-членов Европейского Союза: на примере коллизионного права // Правоведение, 2006, №5. – С.121-132.
36. *Право Європейського Союзу: підручн. / за ред. О.К. Вишнякова.* - Одеса : Фенікс, 2013. - 883 с.
37. *Право Європейського Союзу: підручн. / за ред. О.К. Вишнякова.* -
38. *Розин В. М.* Генезис права: методологический и культурологический анализ. – М.: NOTABENE, 2003. – 336 с.
39. *Рулан Н.* Историческое введение в право: Учебное пособие для вузов. – М.: NOTABENE, 2005. – 672 с.
40. *Санфилиппо Ч.* Курс римского частного права: Учебник / Ч. Санфилиппо; Пер. с ит. И. И. Маханькова; Под ред. Д. В. Дождева; Институт государства и права РАН. - М.: Норма, 2007. - 464 с.
41. *Смітс Я.* Європейське приватне право як змішана правова система // Європейське право, 2012, № 2 – 4. - С. 215 – 225.
42. *Стрельцова О. В.* Європейське право як багатовимірний феномен: підходи до розуміння і визначення поняття // Бюлетень Міністерства юстиції, 2011, № 7. – с. 72 – 80.

43. Стрельцова О. В. Джерела права Європейського Союзу (теоретичні аспекти): автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Стрельцова Ольга Вікторівна; НАН України, Інститут держави і права ім. В.М.Корецького. - К., 2008. - 20 с.
44. Топорнин Б. Н. Европейское право: учебник / Б. Н. Топорнин. - М.: Юрист, 2001. - 456 с.
45. Трофанчук Г. І. Канонічне право. Курс лекцій: навч. посібник / Г. І. Трофанчук. - К.: Юрінком Інтер, 2014. - 272 с.
46. Харитонов Є. О., Харитонova О. І. Філософія права Нового часу і формування правових сімей у Західній Європі // Порівняльне правознавство: сучасний стан і перспективи розвитку: Збірник наукових праць / За ред. Ю. С. Шемшученка, І. С. Гриценка, О.К. Маріна; упор. О. В. Кресін, І. М. Ситар. - К.: Логос, 2011. - С. 113 - 127.
47. Харитонova О. І., Харитонов Є. О. Порівняльне право Європи: Основи порівняльного правознавства. Європейські традиції / Видання друге, доповнене. - Х.: "Одісей", 2006. - 624 с.
48. Цвайгерт К., Кёту Х. Введение в сравнительное правоведение в сфере частного права: Пер. с нем. - М.: Международные отношения, 1998. - Т. 1: Основы. - 480 с., - Т. 2. - 512 с.
49. Циммерманн Р. Римское право и гармонизация частного права в Европе =Diritto romano e armonizzazione del diritto privato in Europa / Р. Циммерманн; Пер. А. Д. Рудоквас // Древнее право, 2005, Вып. 1(15). - С. 156 - 176.
50. Циммерманн Р. Римское право и европейская культура / Р. Циммерманн; Пер. с нем. А. М. Ширвиндт // Вестник гражданского права, 2007, № 4. - С. 209 - 238.
51. Шемшученко Ю. С. Європейське право: теорія і практика // Проблеми гармонізації законодавства України з міжнародним правом: мат. науково-практичної конференції. - К., Інститут законодавства Верховної Ради України, 1998. - 446 с.

Питання на залік

1. Поняття «європейське право», «міжнародне приватне право», «приватне право ЄС», «право Європейського Союзу» та їх співвідношення
2. Поняття та особливості приватного права ЄС
3. Предмет приватного права ЄС
4. Концепції приватного права ЄС
5. Традиції приватного права ЄС
6. Витоки приватного права ЄС
7. Рецепція римського права як спільної основи сучасних систем правового регулювання приватно-правових відносин
8. Вплив права університетів та канонічного права на формування доктрин приватного права
9. Цивільний кодекс французів 1804 р. (Кодекс Наполеона)
10. Європейські родини приватного права
11. Поняття та загальна характеристика джерел приватного права ЄС
12. Джерела правового регулювання приватно-правових відносин в Європі
13. Міжнародно-правові угоди - джерела приватного права ЄС

14. Вторинні джерела приватного права ЄС
15. Кодифікація приватного права в Європі
16. Дія правових норм у просторі та часі
17. Поняття та види принципів приватного права ЄС
18. Імперативні принципи приватного права ЄС
19. Принцип субсидіарності в приватного права ЄС
20. Принцип *lex mercatoria* у приватному праві
21. Принцип свободи договору
22. Принцип *bona fide* у приватному праві
23. Суб'єкти приватного права ЄС: поняття, особливості та класифікація
24. Держава як суб'єкт приватного права ЄС. Імунітет держави і приватне право ЄС
25. Юридичні особи як суб'єкти приватного права ЄС
26. Індивід як суб'єкт приватного права
27. Основні властивості суб'єктів приватноправових відносин
28. Загальна характеристика договірного регулювання приватноправових відносин у європейському праві
29. Поняття «конвенційного» приватного права
30. Договори держав-членів ЄС про міждержавне співробітництво у сфері регулювання приватноправових відносин
31. Брюссельська конвенція про підсудність та виконання судових рішень по цивільних та торгових справах (1968)
32. Луганська конвенція 1988 р. про міжнародну підсудність та визнання і виконання судових рішень з цивільних і торговельних справ
33. Поняття та система європейського корпоративного права
34. Джерела європейського корпоративного права
35. Гармонізація корпоративного права в Євросоюзі
36. Поняття «підприємство» («an undertaking») у європейському праві
37. Поняття та види наднаціональних юридичних осіб
38. Перспективи розвитку корпоративного права Євросоюзу

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В ЄВРОСОЮЗІ»

Розробник: Влялькó Ілля Володимирович, к.ю.н., доцент кафедри порівняльного і європейського права.

Мета дисципліни – ознайомлення студентів з основами та правовими засадами здійснення державних закупівель державами-членами Євросоюзу. Курс дає основні теоретичні знання щодо положень, понять і термінів, що використовуються у сфері правового регулювання держзакупівель в ЄС. Курс знайомить студентів також із основними доктринальними підходами щодо регламентації державних закупівель, основними етапами становлення правового регулювання та загальними принципами та джерелами права держзакупівель в Євросоюзі. Спеціальна увага приділяється процедурі проведення таких закупівель, практики Суду ЄС та імплементації норм права Євросоюзу щодо державних закупівель в державах-членах. Окрім цього, приділяється увага адаптації законодавства України до профільного законодавства ЄС.

Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни: знання основ права Євросоюзу, природи та особливостей правових актів ЄС - директив, регламентів, рішень, висновків, рекомендацій, рішень Суду ЄС, меж їх застосування, розмежування компетенції в Євросоюзі; засад правового регулювання внутрішнього ринку Євросоюзу; вміння застосовувати знання для вирішення практичних завдань, пов'язаних з питаннями переміщення товарів, виконання робіт та надання послуг на внутрішньому ринку ЄС.

Анотація навчальної дисципліни: ця дисципліна присвячена вивченню доктринальних підходів щодо державних закупівель, основних етапів становлення та правових засад регулювання держзакупівель в ЄС, основних та допоміжних правових джерел у цій сфері, а також організаційно-правовому механізму ЄС у цій сфері. Визначенню процедур проведення держзакупівель, опрацюванню практики Суду ЄС, а також дослідженню новел законодавства Євросоюзу, вивченню питань гармонізації законодавства у державах-членах ЄС та гармонізації законодавства України до законодавства Євросоюзу.

Завдання (навчальні цілі) дисципліни – набуття студентами необхідних методичних та методологічних знань і практичних навичок в галузі права державних закупівель, з метою виконання аналітичної, організаційної, дослідницької роботи в цій галузі права Євросоюзу та можливістю застосування набутих знань у відносинах з європейськими партнерами. Вивчення дисципліни передбачає ознайомлення студентів з основними правовими категоріями права державних закупівель Євросоюзу та проблемами цієї сфери, а також протягом вивчення курсу студенти ознайомлюються з додатковим дидактичним матеріалом, та застосовують різні методологічні методи вивчення, розв'язання кейсів, написання творчих есе.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЗАНЯТЬ

№ теми	Назва теми	Кількість годин		
		Лекції	Практ. заняття	Самост. робота
1	Доктринальні підходи до регламентації держзакупівель в ЄС та основні етапи становлення правового регулювання	2	-	8
2	Організаційно-правовий механізм ЄС у сфері держзакупівель	2	-	6
3	Правові акти ЄС, що врегульовують державні закупівлі	2	2	8
4	Процедури проведення державних закупівель	2	2	8
5	Практика Суду ЄС у сфері державних закупівель	2	2	8
6	Новелли законодавства Євросоюзу у сфері держзакупівель	2	2	8
7	Гармонізація законодавства про державні закупівлі у державах-членах Євросоюзу	2	2	8
8	Гармонізація законодавства України до законодавства ЄС про державні закупівлі	2	1	8
	Модульна контрольна робота 1	-	1	-
Всього годин:		16	12	62

Загальний обсяг – **90 год.**, в тому числі:

Лекцій – **16 год.**

Практичних занять – **12 год.**

Самостійна робота – **62 год.**

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМА 1. ДОКТРИНАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ДЕРЖ-ЗАКУПІВЕЛЬ В ЄС ТА ОСНОВНІ ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Лекція 1. Доктринальні підходи до регламентації державних закупівель в Євросоюзі та основні етапи становлення правового регулювання

1. Поняття державних закупівель, тлумачення терміну «прок'юремент», визначення “public procurement”, “government procurement”, розширене та звужене тлумачення.
2. Специфіка держзакупівель, значення держзакупівель для економік держав-членів ЄС.
3. Аналіз вітчизняної та зарубіжної доктрини права державних закупівель, сутність та зміст поняття державних закупівель на основі положень зарубіжних, переважно європейських, вчених.
4. Функції держзакупівель в ринковій економіці, основні недоліки при здійсненні держзакупівель.
5. Передумови запровадження основ правового регулювання державних закупівель на рівні ЄС. Причини виключення сфери державних закупівель з положень установчих договорів ЄС.
6. Основні етапи становлення правового регулювання державних закупівель в ЄС, їх правове забезпечення, доцільність реформ правового регулювання у цій галузі.

Завдання для самостійної роботи

1. Надайте визначення “public procurement”.
2. Надайте визначення “government procurement”.
3. Окресліть специфіку держзакупівель і аргументуйте свою позицію.
4. Назвіть основні причини щодо виключення сфери державних закупівель з положень установчих договорів ЄС.
5. З'ясуйте значення держзакупівель для економік держав-членів ЄС.
6. Поясніть необхідність реформ правового регулювання у цій галузі.

Контрольні запитання та завдання

1. Що таке державні закупівлі?
2. У чому відмінності понять “public procurement” і “government procurement”?
3. Які функції мають державні закупівлі?
4. Що таке «прок'юремент»?
5. В чому полягає специфіка держзакупівель?
6. Яке значення держзакупівель для економіки держави?
7. Які завдання мають держави у здійсненні держзакупівель? У чому полягає розширене та звужене поняття державних закупівель?
8. Які етапи у регулюванні державних закупівель на рівні ЄС Ви знаєте?

9. Чому в установчих договорах ЄС прямо не згадуються положення про державні закупівлі?
10. Який відсоток ВВП держав Євросоюзу складають держзакупівлі?
11. Поясніть мету внесення змін до директив та регламентів ЄС у цій сфері.

ТЕМА 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ЄС У СФЕРІ ДЕРЖЗАКУПІВЕЛЬ

Лекція 2. Організаційно-правовий механізм ЄС у сфері державних закупівель

1. Інститути ЄС, які визначають правові засади та мінімальні загальні вимоги для регулювання держзакупівель, Європейський парламент та Рада ЄС, Комісія ЄС, повноваження її структурних підрозділів в рамках відповідної Генеральної дирекції.
2. Політика ЄС щодо правового регулювання сфери держзакупівель здійснюється в рамках політики щодо спільного ринку.
3. Комісія ЄС, її значення у реформуванні системи правового регулювання держзакупівель. Ухвалення законодавчих змін у ЄС за процедурою спільного прийняття рішень Європарламентом і Радою.
4. Органи, що виконують допоміжні та консультативні функції в питаннях регулювання держзакупівель.

Завдання для самостійної роботи

1. Поясніть процедуру спільного прийняття рішень.
2. Охарактеризуйте діяльність Консультативного комітету з питань державних закупівель.
3. З'ясуйте повноваження структурних підрозділів в рамках відповідної Генеральної дирекції Комісії ЄС, відповідальних за політику щодо державних закупівель.

Контрольні запитання та завдання

1. Що таке процедура спільного прийняття рішень?
2. Які повноваження мають Європейський парламент та Рада ЄС щодо регламентації держзакупівель?
3. Які повноваження має Комісія ЄС?
4. Які підрозділи та посадові особи Комісії ЄС відповідають за здійснення політики щодо держзакупівель?
5. Як функції мають Консультативний комітет з питань державних закупівель і Економічний і соціальний комітет?

ТЕМА 3. ПРАВОВІ АКТИ ЄС, ЩО ВРЕГУЛЬОВУЮТЬ ДЕРЖАВНІ ЗАКУПІВЛІ

Лекція 3. Правові акти ЄС, що врегульовують державні закупівлі

1. Акти інститутів ЄС (директиви та регламенти), що врегульовують проведення закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти. Директиви 1970-х, а згодом – 1990-х років.

2. Положення Директиви 2004/18/ЄС. Акти інститутів ЄС, що врегульовують особливу сферу закупівель (постачання води, енергоресурсів, транспортних та поштових послуг).
3. Директива 2004/17/ЄС про особливі галузі. Директива 2007/66/ЄС щодо процедури оскарження.
4. Директива 2009/81/ЄС щодо правового регулювання закупівель в сфері оборони та безпеки. Директива 2014/23/ЄС щодо договорів концесії.
5. Директива 2014/24/ЄС про держзакупівлі (з 2016 року), Директива 2014/25/ЄС про закупівлі суб'єктами, що здійснюють свою діяльність у галузях надання послуг на воді, енергетичних, транспортних та поштових послуг (з 2016 року).
6. Регламент про спільний словник державних закупівель, Угода СОТ про державні закупівлі.

Практичне заняття 1. Визначення держзакупівель, аналіз доктрини, етапи становлення правового регулювання у цій сфері, організаційно-правовий механізм ЄС у щодо держзакупівель та правові акти ЄС

1. Відмінність у визначеннях поняття державних закупівель, розширене та звужене тлумачення.
2. Вітчизняна та зарубіжна доктрина права державних закупівель
3. Етапи створення системи регулювання державних закупівель в ЄС та їх правове забезпечення.
4. Інститути ЄС, які визначають правові засади та мінімальні загальні вимоги для регулювання держзакупівель.
5. Органи, що виконують допоміжні та консультативні функції в питаннях регулювання держзакупівель.
6. Директиви та регламенти ЄС щодо питань проведення державних закупівель та щодо оскарження рішень у цій сфері.
7. Інші норми, угоди що стосуються процедури держзакупівель.

Завдання для самостійної роботи

1. Охарактеризуйте підстави для запровадження норм регулювання закупівлі товарів, робіт та послуг між державами-членами ЄС. Наведіть перелік таких норм.
2. Проаналізуйте Угоду СОТ про державні закупівлі.

Контрольні запитання та завдання

1. Які директиви та регламенти врегульовують звичайну сферу закупівель?
2. Які директиви та регламенти врегульовують особливу сферу закупівель?
3. Назвіть спільні норми регулювання Директив 2004/17/ЄС та 2004/18/ЄС.
4. Які акти врегульовують процедури оскарження щодо держзакупівель?
5. Що таке ГРА? Назвіть основні положення.

**ТЕМА 4. ПРОЦЕДУРИ ПРОВЕДЕННЯ
ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ**

Лекція 4. Процедури проведення державних закупівель в ЄС

1. Основні 5 видів процедур проведення держзакупівель.

2. Вартісні межі державних контрактів на закупівлю, терміни подання та зміст оголошень щодо процедур закупівель, їх розміщення в ОВ.
3. Способи проведення відкритих торгів, процедур проведення торгів з обмеженою участю на закупівлю, процедура переговорів та конкурентний діалог, процедура відкритого обговорення тендерних пропозицій
4. Рамкові угоди, система динамічних закупівель, електронні аукціони.
5. Особливості договорів концесії.
6. Застосування об'єктивних критеріїв для відбору пропозицій.

Практичне заняття 2. Процедури здійснення держзакупівель в ЄС

1. Положення директив ЄС щодо процедури проведення державних закупівель.
2. Необхідні вимоги для забезпечення конкурентних засад проведення держзакупівель, рівності учасників, принципів прозорості та ефективності.

Завдання для самостійної роботи

1. З'ясуйте загальні принципи регулювання держзакупівель.
2. З'ясуйте винятки у регулюванні держзакупівель.
3. Охарактеризуйте принципи, критерії та вимоги, дотримання яких є обов'язковим під час проведення державних закупівель.

Контрольні запитання та завдання

1. Назвіть основні процедури проведення закупівель.
2. Які вартісні межі державних контрактів на закупівлю згідно директив ЄС?
3. Які винятки із застосування загальних правил директив щодо держзакупівель Ви знаєте?
4. Що таке рамкові угоди?
5. В чому полягають критерії відбору поданих пропозицій під час процедури держзакупівель?
6. Що таке електронні аукціони?

ТЕМА 5. ПРАКТИКА СУДУ ЄС У СФЕРІ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Лекція 5. Практика Суду ЄС у сфері державних закупівель

1. Значення рішень Суду ЄС щодо врегулювання питань здійснення держзакупівель.
2. Принципи, що містяться в установчих договорах ЄС, які згідно рішень Суду ЄС застосовуються в сфері регулювання держзакупівель.
3. Аналіз ключових рішень Суду ЄС в цій сфері, зокрема: щодо тлумачення положень директив ЄС, з'ясування окремих термінів, встановлення подальшого застосування норм директив, наприклад, визначають орієнтири для визнання держзакупівель як засобу підтримки соціальної політики (наприклад, критерій боротьби з безробіттям), розширюють застосування екологічних критеріїв (приміром, рівень шуму та рівень викидів відпрацьованих газів автотранспортом, екологічність технології виробництва).

Практичне заняття 3. Практика Суду ЄС у сфері державних закупівель

1. Рішення Суду ЄС у сфері державних закупівель та їх значення.
2. Рішення Суду ЄС щодо тлумачення положень директив ЄС, з'ясування окремих термінів, встановлення подальшого застосування норм директив, щодо застосування екологічних критеріїв тощо.

Завдання для самостійної роботи

1. Наведіть ті принципи, що містяться в установчих договорах ЄС, які згідно рішень Суду ЄС застосовуються в сфері регулювання держзакупівель.
2. Виокремити рішення Суду ЄС, котрі визначають орієнтири для визнання держзакупівель як засобу підтримки соціальної політики.
3. Знайдіть рішення Суду ЄС щодо недискримінаційного характеру певних вимог та критеріїв до постачальників.

Контрольні запитання та завдання

1. Назвіть основні принципи з первинного законодавства ЄС що застосовуються до держзакупівель.
2. Вкажіть основні положення вторинного законодавства ЄС, що потребували тлумачення та уточнення.
3. Назвіть основні судові рішення, які застосовуються для з'ясування наявності дискримінаційних вимог державних органів - замовників закупівель.
4. Які основні рішення Суду ЄС щодо меж підтримки соціальної політики державою та застосування екологічних критеріїв для здійснення держзакупівель Ви знаєте?

ТЕМА 6. НОВЕЛИ ЗАКОНОДАВСТВА ЄВРОСОЮЗУ У СФЕРІ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Лекція 6. Новели законодавства ЄС у сфері держзакупівель

1. Значення нових елементів у цій сфері правового регулювання. Аналіз ключових проблем, що спонукали до запровадження новел.
2. Пояснення пріоритетів політики Євросоюзу з приводу нововведень у регулюванні держзакупівель.
3. «Зелені» державні закупівлі. Їх критерії та правомірність і обґрунтованість застосування органами замовниками.
4. Електронні системи закупівлі та електронні аукціони. Види та особливості проведення. Електронний уряд. Його послуги, переваги запровадження. Корпоративна соціальна відповідальність та державні закупівлі.
5. Військові (оборонні) закупівлі. Концесії.

Практичне заняття 4. Новели законодавства ЄС у сфері держзакупівель

1. Нові елементи у цій сфері, зокрема
 - «зелені» державні закупівлі,
 - запровадження електронних систем закупівлі та електронних аукціонів,
 - послуги електронного уряду.
2. Корпоративна соціальна відповідальність та державні закупівлі.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте нові елементи у держзакупівлях в ЄС.
2. Поясніть види та особливості «електронних» закупівель.
3. Наведіть приклади «зелених» державних закупівель.
4. Окресліть проблемні та позитивні аспекти їх застосування.

Контрольні запитання та завдання

1. Назвіть основні новели законодавства ЄС, що застосовуються до держзакупівель.
2. Що таке «електронний уряд» та електронні закупівлі?
3. Що охоплює термін «зелені закупівлі»?
4. Вкажіть перспективи розвитку правового регулювання в зазначених галузях.
5. Поясніть застосування терміну КСВ.

ТЕМА 7. ГАРМОНІЗАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ДЕРЖАВНІ ЗАКУПІВЛІ У ДЕРЖАВАХ-ЧЛЕНАХ ЄС

Лекція 7. Гармонізація законодавства про державні закупівлі в окремих державах-членах ЄС

1. Стан імплементації директив ЄС у Німеччині та Франції.
2. Основні нормативно-правові акти, що врегульовують проведення держзакупівель в цих державах та їх особливості
3. Відмінності між централізованою та децентралізованою системами держзакупівель.
4. Особливості гармонізації законодавства в нових державах-членах ЄС, в тому числі з Східної Європи. Зокрема, аналіз профільного законодавства Польщі, Литви, Угорщини, Чехії.

Практичне заняття 5. Гармонізація законодавства про державні закупівлі в окремих державах-членах ЄС

1. Стан імплементації директив ЄС у Німеччині, Франції.
2. Стан імплементації директив Євросоюзу в Польщі, Литви, Угорщини, Чехії.
3. Особливості функціонування системи державних закупівель в цих державах.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте гармонізацію законодавства в інших державах-членах ЄС (окрім вищезазначених), принаймні 1 держава на вибір студента.
2. З'ясуйте відмінності між централізованою та децентралізованою системами держзакупівель.
3. Проаналізуйте імплементацію законодавства щодо держзакупівель в нових державах-членах ЄС (принаймні 1 держава на вибір студента), в тому числі держав сусідів України.

Контрольні запитання та завдання

1. Назвіть основні положення законодавства щодо держзакупівель у ФРН.
2. Вкажіть основні положення законодавчого регулювання закупівель в Англії.
3. Назвіть законодавчі акти щодо держзакупівель у Франції
4. Які основні відмінності у правовому регулюванні систем держзакупівель?

5. Які держави – члени ЄС імплементували положення профільних директив ЄС у цій сфері?

ТЕМА 8. ГАРМОНІЗАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄС ПРО ДЕРЖАВНІ ЗАКУПІВЛІ

Лекція 8. Гармонізація законодавства України у сфері держзакупівель до законодавства ЄС

1. Становлення правового регулювання державних закупівель в Україні.
2. Законодавчі зміни у правовому регулюванні держзакупівель. Профільні національні закони та підзаконні акти у цій сфері, сучасний стан адаптації законодавства до *acquis* ЄС.
3. Проблемні питання та недоліки у функціонуванні системи державних закупівель в Україні.
4. Угода про асоціацію між Україною та Євросоюзом - аналіз положень щодо врегулювання держзакупівель. Особливості гармонізації законодавства України із законодавством Євросоюзу в сфері держзакупівель.

Практичне заняття 6. Гармонізація законодавства України у сфері держзакупівель до законодавства ЄС

1. Законодавчі зміни у правовому регулюванні державних закупівель в Україні.
2. Профільні національні закони та підзаконні акти у цій сфері, ступінь адаптації законодавства до законодавства ЄС.

Завдання для самостійної роботи

1. З'ясуйте повноваження профільних ЦОВВ щодо регулювання цієї сфери.
2. Поясніть сучасний стан законодавчого регулювання в Україні.
3. Наведіть конкретні проблемні питання та недоліки у функціонуванні системи державних закупівель в Україні.

Контрольні запитання та завдання

1. Назвіть основні етапи становлення законодавства України щодо держзакупівель.
2. Назвіть чинні нормативно-правові акти у цій сфері.
3. Які позитивні елементи з директив та регламентів ЄС були імплементовані у законодавство України?
4. Наведіть приклади існуючих невідповідностей із *acquis* ЄС.
5. Які недоліки здійснення державних закупівель в Україні Ви знаєте?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

1. Дайнен Д. Дедалі міцніший союз. Курс європейської інтеграції / Д. Дайнен; [пер. з англ. м. М.Марченко]. – Київ: К.І.С., 2006. – 696 с.
2. Дюбуї Л. Матеріальне право Європейського союзу / Л. Дюбуї, К. Блюман; пер. з фран. м. Є. Марічева. – К.: ІМВ, 2002. – 376 с.

3. Европейский Союз: Основополагающие акты в редакции Лиссабонского договора с комментариями / [под ред. С. Ю. Кашкина; пер. с англ. А. Четвериков]. – М.: ИНФРА-М, 2008. – 698 с.
4. Європейський союз: консолідовані договори / [наук. ред. В. Муравйов]. – К.: Port-Royal, 1999. — 206 с.
5. Кузнецов К. Конкурентные закупки: торги, тендеры, конкурсы / К. Кузнецов. – СПб.: Питер, 2005. – 368 с.
6. Муравйов В. Вступ до права Європейського Союзу: [підручник] / В.І. Муравйов. – К.: «Київський університет», 2007. – 303 с.
7. Мусис Н. Усе про спільні політики Європейського Союзу / Н. Мусис; [пер. з англ.]. – К.: «К.І.С.», 2005. – XIV с., 466 с.
8. Нестерович Н. Конкурсные торги на закупку продукции для государственных нужд / Н. Нестерович, В. Смирнов. – М., ИНФРА-М, 2000. – 154 с.
9. Паппас С. Політика ЄС у сфері державних закупівель: [навч. посіб-ник] / С. Паппас. – К.: ІМВ КНУ ім. Т. Шевченка, 2005. – 123 с.
10. Регулювання правовідносин у сфері державних закупівель в ЄС та в Україні / [Колотій В., Пила В., Шатковський О., Яременко С.; керів. проекту А. Гонтковська, коорд. проекту: Глотов М., Влялько І.]. – Мінюст. України, Центр європейського та порівняльного права. – Київ: «Ніка-Прінт», 2005. – 768 с.
11. Татам А. Право Європейського Союзу: [підруч. для студ. вищ. навч. закл.] / А. Татам; [пер. з англ. під ред. В.І. Муравйова]. – К.: Абрис, 1998. – 424 с.
12. Муравйов В. Право Європейського Союзу [підручник за ред. В. Муравйова]. – К.: Юрінком Інтер, 2011. – 704 с.
13. Влялько І.В. Проект Угоди про асоціацію між Україною та Євросоюзом: аналіз правовідносин та положень щодо врегулювання державних закупівель // Право України. Юридичний журнал. К. – 2013. – № 6. – С. 136 – 144.
14. Влялько І.В. Особливості гармонізації законодавства України із законодавством Євросоюзу в сфері державних закупівель // Актуальні проблеми міжнародних відносин: зб. наук. пр. К.: ІМВ, 2013. – Вип. 115, Ч. II. – С.51– 56.

Додаткова:

1. Бондар І. Світова організація торгівлі та її вимоги до системи державних закупівель / Ігор Бондар // ДЗУ. – 2008. - № 3. – С. 27-31.
2. Влялько І.В. Доктринальні підходи до правової регламентації сфери державних закупівель в ЄС / І.В. Влялько // Юридична Україна. Щомісячний правовий часопис. – 2007. – Випуск 12. – С. 86–92.
3. Влялько І.В. Механізм правового регулювання державних закупок в Україні в контексті адаптації законодавства і підготовки нового посиленого угоди України і ЄС / І.В. Влялько // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць. – К.: КНУ ім. Т. Шевченка, ІМВ. – 2008. – Випуск 77, Частина II. – С. 146–151.
4. Влялько І.В. Практика Суду ЄС в сфері державних закупівель / І.В. Влялько // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць. – К.: КНУ ім. Т. Шевченка, ІМВ. – 2006. – Випуск 61, Частина II. – С. 186–192.
5. Влялько І.В. Реформа засобів правового захисту сфери державних закупівель ЄС / І.В. Влялько // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник

наукових праць. – К.: КНУ ім. Т. Шевченка, ІМВ. – 2008. – Випуск 76, Частина II. – С. 67–73.

6. Державний департамент з питань адаптації законодавства // Вісник «Євроінформ». – 2005. – № 1.
7. Зубар В. Державні закупівлі в Україні: відповідність вимогам СОТ та директивам ЄС / Владислав Зубар, Геннадій Островерх // Бюлетень «Редукціон». – 2008. – № 8-9 (30-31). – С. 26-27.
8. Карасьова В. Прозорість у держзакупівлях: публікація оголошень про торги / В. Карасьова // ДЗУ. – 2008. – №8. – С.29-31.
9. Смиринський В. Логістичний менеджмент державних закупівель / В.В. Смиринський. – Тернопіль: Карт-Бланш, 2004. – 390 с.
10. Суд Европейских сообществ. Избранные решения / [отв. ред. Энтин Л.М.]. – М.: Издательство НОРМА, 2001. – 400 с.
11. Суходольский Г.А. Тендеры. Вопросы и ответы / Г.А. Суходольский. – [2-е изд.]. – Москва: Вершина, 2005. – 312 с.
12. Тачинська Й. Право внутрішнього ринку ЄС: [навчальний посібник] / Й. Тачинська, О.І. Ільченко. – К.: ІМВ КНУ ім. Тараса Шевченка, 2005. – с.

Документи ЄС

1. Commission Decision 87/305/EEC of 26 May 1987 setting up an Advisory Committee on the opening-up of public procurement. Council Decision 71/306/EEC of 26 July 1971 setting up an Advisory Committee for Public Works Contracts.
2. Council Directive 89/665/EEC of 21 December 1989 on the coordination of the laws, regulations and administrative provisions relating to the application of review procedures to the award of public supply and public works contracts.
3. Council Directive 92/13/EEC of 25 Feb. 1992 coordinating the laws, regulations and administrative provisions relating to the application of Community rules on the procurement procedures of entities operating in the water, energy, transport and telecommunications sectors.
4. Council Directive 92/50/EEC of 18 June 1992 relating to the coordination of procedures for the award of public service contracts.
5. Council Directive 93/36/EEC of 14 June 1993 coordinating procedures for the award of public supply contracts.
6. Council Directive 93/37/EEC of 14 June 1993 concerning the coordination of procedures for the award of public works contracts.
7. Council Directive 93/38/EEC of 14 June 1993 coordinating the procurement procedures of entities operating in the water, energy, transport and telecommunications sectors.
8. Directive 2004/17/EC of the European Parliament and of the Council of 31.03.2004 coordinating the procurement procedures of entities operating in the water, energy, transport and postal services sectors.
9. Directive 2004/18/EC of the European Parliament and of the Council of 31.03.2004 on the coordination of procedures for the award of public works contracts, public supply contracts and public service contracts.
10. Directive 2007/66/EC of the European Parliament and of the Council of 11.12.2007 amending Council Directives 89/665/EEC and 92/13/EEC with regard to improving the effectiveness of review procedures concerning the

award of public contracts.

11. Regulation (EC) No 2195/2002 of the European Parliament and of the Council of 5 November 2002 on the Common Procurement Vocabulary (CPV).
12. Directive 2009/81/EC of the European Parliament and of the Council.
13. Directive 2014/23/EC of the European Parliament and of the Council of 26 February 2014 on the award of concession contracts
14. Directive 2014/24/EC of the European Parliament and of the Council of 26 February 2014 on public procurement repealing Directive 2004/18/EC
15. Directive 2014/25/EC of the European Parliament and of the Council of 26 February 2014 on procurement by entities operating in the water, energy, transport and postal services sectors and repealing Directive 2004/17/EC

Судові рішення

1. Case 76/81, *Transporoute SA et Travaux v. Minister of Public Works*.
2. Case 31/87, *Gebroeders Beentjes BV v State of the Netherlands*.
3. Case C-21/88, *Du Pont de Nemours Italiana SpA v Unità sanitaria locale N2 di Carrara*.
4. Case C-351/88, *Laboratori Bruneau Srl v Unità sanitaria locale RM/24 di Monterotondo*.
5. Case C-113/89, *Rush Portuguesa Lda v Office national d'immigration*.
6. Case C-46/93 та C-48/93, *Brasserie du Pêcheur SA v Bundesrepublik Deutschland and The Queen v Secretary of State for Transport, ex parte: Factortame Ltd*.
7. Case C-323/96, *Commission of the European Communities v Kingdom of Belgium*.
8. Case C-360/96, *Gemeente Arnhem and Gemeente Rheden v BFI Holding BV*.
9. Case C-225/98, *Commission of the European Communities v French Republic*.
10. Case C-324/98, *Telaustria Verlags GmbH and Telefonadress GmbH v Telekom Austria AG, joined party: Herold Business Data AG*
11. Case C-380/98, *The Queen v H.M. Treasury, ex parte The University of Cambridge*.
12. Case C-470/99, *Universale-Bau AG, Bietergemeinschaft*.
13. Case C-513/99, *Concordia Bus Finland Oy Ab v Helsingin Kaupunki and HKL-Bussiliikenne*.
14. Case C-50/00 P, *Unión de Pequeños Agricultores v Council of the European Union*.
15. Case C-327/00, *Santex SpA v Unità Socio Sanitaria Locale n. 42 di Pavia, and Sca Mölnlycke SpA, Artsana SpA and Fater SpA*.
16. Case C-448/01, *EVN and Wienstrom GmbH v Republik Österreich*.
17. Case C-231/03, *Consorzio Aziende Metano (Coname) v Comune di Cingia de' Botti*.
18. Case C-525/03, *Commission of the European Communities v Italian*.

ПИТАННЯ НА ЗАЛІК

1. Значення держзакупівель для економік держав-членів ЄС.
2. Зміст поняття «державні закупівлі» та відмінність у визначеннях.
3. Тлумачення терміну «прок'юремент», визначення “public procurement”, “government procurement”.
4. Вітчизняна та зарубіжна доктрина права державних закупівель
5. Основні етапи становлення правового регулювання держзакупівель.
6. Директиви, що врегульовують проведення закупівель товарів, робіт і послуг.
7. Директиви, що врегульовують особливу сферу закупівель.
8. Директиви щодо оскарження рішень про здійснення держзакупівель.
9. Регламенти в сфері держзакупівель.
10. Європейський парламент та Рада ЄС.
11. Комісія ЄС. Економічний і соціальний комітет та Комітет регіонів.
12. Консультативний комітет з питань державних закупівель
13. Інститути ЄС, які визначають правові засади та мінімальні загальні вимоги для регулювання держзакупівель.
14. Органи, що виконують допоміжні та консультативні функції в питаннях регулювання держзакупівель.
15. Реформа правового регулювання у цій галузі.
16. Угода СОТ про державні закупівлі.
17. Загальні принципи та винятки у регулюванні держзакупівель.
18. Чотири основні види процедур проведення держзакупівель.
19. Критерії та вимоги, дотримання яких є обов'язковим під час проведення державних закупівель.
20. Вартісні межі державних контрактів на закупівлю.
21. Терміни подання та зміст оголошень щодо процедур закупівель
22. Застосування об'єктивних критеріїв для відбору пропозицій.
23. Рішення Суду ЄС щодо врегулювання питань здійснення держзакупівель та їх значення.
24. Рішення Суду ЄС щодо тлумачення положень директив ЄС, з'ясування окремих термінів, встановлення подальшого застосування норм директив.
25. Рішення Суду ЄС щодо застосування принципів з установчих договорів ЄС для регулювання держзакупівель.
26. Рішення Суду ЄС щодо недискримінаційного характеру певних вимог та критеріїв.
27. Нові елементи у сфері держзакупівель, зокрема «зелені» закупівлі.
28. Нові елементи у сфері держзакупівель, зокрема електронні системи закупівлі та електронні аукціони.
29. Нові елементи у сфері держзакупівель - проблемні та позитивні аспекти їх застосування.
30. Корпоративна соціальна відповідальність та державні закупівлі
31. Імплементация директив ЄС у Німеччині.
32. Імплементация директив ЄС у Великій Британії.
33. Імплементация директив ЄС у Франції.
34. Історія становлення правового регулювання держзакупівель в Україні.
35. Профільні національні закони та підзаконні акти у цій сфері.
36. Проблемні питання гармонізації законодавства України до законодавства ЄС про державні закупівлі.

37. Недоліки у функціонуванні системи державних закупівель в Україні.
38. Сучасний стан адаптації національного законодавства.
39. Надайте визначення “public procurement”, “government procurement”.
40. Окресліть специфіку держзакупівель і аргументуйте свою позицію.
41. Що таке державні закупівлі?
42. У чому відмінності понять “public procurement” і “government procurement”?
43. Які функції мають державні закупівлі?
44. Що таке «прок'юремент»?
45. В чому полягає специфіка держзакупівель?
46. Яке значення держзакупівель для економіки держави?
47. Які завдання мають держави у здійсненні держзакупівель»?
48. У чому полягає розширене та звужене поняття державних закупівель?
49. Які етапи у регулюванні державних закупівель на рівні ЄС Ви знаєте?
50. Чому в установчих договорах ЄС прямо не згадуються положення про державні закупівлі?
51. Який відсоток ВВП держав Євросоюзу складають держзакупівлі?
52. Поясніть мету внесення змін до директив та регламентів ЄС у цій сфері.
53. Що таке процедура спільного прийняття рішень?
54. Які повноваження мають Європейський парламент та Рада ЄС щодо регламентації держзакупівель?
55. Які повноваження має Комісія ЄС?
56. Які підрозділи та посадові особи Комісії ЄС відповідають за здійснення політики щодо держзакупівель?
57. Як функції мають Консультативний комітет з питань державних закупівель і Економічний і соціальний комітет?
58. Які директиви та регламенти врегульовують звичайну сферу закупівель?
59. Які директиви та регламенти врегульовують особливу сферу закупівель?
60. Назвіть спільні норми регулювання Директив 2004/17/ЄС та 2004/18/ЄС.
61. Які акти врегульовують процедури оскарження щодо держзакупівель?
62. Що таке ГРА? Назвіть основні положення.
63. Назвіть основні процедури проведення закупівель.
64. Які вартісні межі державних контрактів на закупівлю згідно директив ЄС?
65. Які винятки із застосування загальних правил директив щодо держзакупівель Ви знаєте?
66. Що таке рамкові угоди?
67. В чому полягають критерії відбору поданих пропозицій під час процедури держзакупівель?
68. Що таке електронні аукціони?
69. Назвіть основні положення законодавства щодо держзакупівель у ФРН.
70. Вкажіть основні положення законодавчого регулювання закупівель в Англії.
71. Назвіть законодавчі акти щодо держзакупівель у Франції
72. Назвіть законодавчі акти щодо держзакупівель у Польщі
73. Які основні відмінності у правовому регулюванні систем держзакупівель?
74. Які держави – члени ЄС імплементували положення профільних директив ЄС у цій сфері?
75. Назвіть основні принципи з первинного законодавства ЄС що застосовуються до держзакупівель.
76. Вкажіть основні положення вторинного законодавства ЄС, що потребували тлумачення та уточнення.

77. Назвіть основні судові рішення, які застосовуються для з'ясування наявності дискримінаційних вимог державних органів - замовників закупівель.
78. Які основні рішення Суду ЄС щодо меж підтримки соціальної політики державою та застосування екологічних критеріїв для здійснення держзакупівель Ви знаєте?
79. Назвіть основні новелли законодавства ЄС, що застосовуються до держзакупівель.
80. Що таке «електронний уряд» та електронні закупівлі?
81. Що охоплює термін «зелені закупівлі»?
82. Вкажіть перспективи розвитку правового регулювання в зазначених галузях.
83. Поясніть застосування терміну КСВ.
84. Наведіть конкретні проблемні питання та недоліки у функціонуванні системи державних закупівель в Україні.
85. Назвіть основні етапи становлення законодавства України щодо держзакупівель.
86. Назвіть чинні нормативно-правові акти у цій сфері.
87. Які позитивні елементи з директив та регламентів ЄС були імплементовані у законодавство України?
88. Наведіть приклади існуючих невідповідностей із *acquis* ЄС.
89. Які недоліки здійснення державних закупівель в Україні Ви знаєте?
90. Угода про асоціацію Україна – ЄС.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «МІГРАЦІЙНЕ ПРАВО ЄС»

Розробник: **Святун Олена Володимирівна**, к.ю.н., доцент кафедри порівняльного і європейського права.

Мета дисципліни – підготовка фахівців, здатних виконувати висококваліфіковану аналітичну, організаційну, дослідницьку та викладацьку роботу в галузі міграційного права Європейського Союзу та гармонізації вітчизняного законодавства зі європейськими стандартами у міграційній сфері.

Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

Знати основи права Євросоюзу; систему правового захисту в ЄС; інституційний механізм ЄС, зміст Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Вміти аналізувати та робити юридичні висновки з різних напрямків міжнародного економічного співробітництва України з іншими державами та міжнародними організаціями.

Володіти елементарними знаннями щодо регулювання міграційних процесів, застосування положень установчих договорів ЄС в сфері міграції; визначати межі дії установчих договорів ЄС та Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Анотація навчальної дисципліни:

Дисципліна спрямована на поглиблення теоретичних та практичних знань з права Європейського Союзу. Курс присвячений висвітленню теоретичних та практичних аспектів забезпечення міграційних процесів в Європейському Союзі. Особлива увага приділяється розгляду та аналізу системи Шенгенського акіз Європейському Союзі; візової політики та політики притулку в ЄС.

Завдання (навчальні цілі) – набуття студентами необхідних методичних та методологічних знань і практичних навичок в галузі забезпечення легальної міграції в Європейському Союзі, що дає можливість застосування набутих знань у відносинах з іноземним елементом.

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

Знати та оволодіти теоретичними знаннями про:

Міграційне право ЄС: фундаментальні поняття та принципи;

джерела міграційного права ЄС;

особливості та основні напрями становлення та подальшого розвитку міграційної політики ЄС як одного з основних елементів європейської інтеграції;

зміст принципів, норм та джерел забезпечення легальної міграції до Євросоюзу;

засоби реалізації та функціонування основних інститутів сучасного механізму регулювання міграційних процесів в Євросоюзі;

напрями оптимізації міграційної політики в ЄС;

специфіку функціонування основних інститутів міграційного права ЄС в світлі, насамперед, міграційної кризи;

поняття «візова політика ЄС»
Шенгенське *acquis* Європейського Союзу;
правові засади легальної імміграції до ЄС;
організаційно-правові засади запобігання нелегальній міграції в ЄС4;
політику щодо надання притулку;
співробітництво України та ЄС у сфері міграції.

Вміти:

ЄС;
проводити аналіз праць визначних юристів у сфері міграційного права

аналізувати джерела міграційного права ЄС;

порівнювати українське міграційне законодавство із міграційними стандартами ЄС, встановлювати його подібність, або відмінність з метою пошуку найбільш вдалого правового регулювання;

аналізувати та оцінювати ситуацію, що склалась в державах-членах ЄС з точки зору дотримання міграційних норм;

застосовувати надані можливості для захисту прав особи в галузі в сфері міграційних правовідносин;

аналізувати практику Суду ЄС в сфері міграційної політики;

висловлювати свої пропозиції щодо вдосконалення національного міграційного законодавства;

критично оцінювати положення матеріальних та процесуальних норм міграційного права ЄС;

визначати, обґрунтовувати і обстоювати свою правову позицію щодо можливості і доцільності використання досвіду держав-членів ЄС в правовій системі України;

Отримати базові комунікативні навички:

з вирішення практичних задач-казусів в сфері міграційного регулювання;

в процесі практичного застосування норм міграційного права під час вирішення групових завдань-симуляцій.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЗАНЯТЬ

№ теми	Назва теми	Кількість годин			
		Лекції	Семінар. заняття	Самостійна Робота студента	Контр. модуль робота
1	Становлення та розвиток міграційного права в ЄС.	2	1	5	-
2	Організаційно-правовий механізм регулювання міграційних процесів в ЄС.	2	1	5	-
3	Право на вільне пересування та проживання як фундаментальне право громадян ЄС.	2	2	5	-
4	Міграційні права окремих категорій громадян ЄС.	4	1	10	-
5	Міграційні права членів сім'ї громадян ЄС.	2	1	10	
6	Шенгенське <i>acquis</i> Європейського Союзу.	4	2	15	
7	Правові засади візової політики в ЄС.	4	2	5	
8	Правове регулювання спільної імміграційної політики ЄС.	4	2	15	
9	Співробітництво України та ЄС у сфері міграції.	2	1	10	
	<i>Підсумкова модульна контрольна робота</i>	-	-	-	1
Всього годин 120, з них:		26	13	80	1

Загальний обсяг – 120 год., в тому числі:

Лекцій – 26 год.

Семінарські заняття – 14 год.

Самостійна робота – 80 год.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМА 1. СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК МІГРАЦІЙНОГО ПРАВА В ЄС.

Лекція 1. Поняття та становлення міграційної політики ЄС

1. Сучасні міграційні процеси в світі.
2. Правові підходи до визначення поняття «мігрант».
3. Історичні етапи становлення міграційної політики.

ТЕМА 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ РЕГУЛЮВАННЯ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ЄС.

Лекція 2. Теоретико-правові засади регулювання міграції в Євросоюзі.

1. Компетенція Євросоюзу стосовно регулювання міграційних процесів: положення установчих договорів.
2. Розмежування компетенції ЄС та держав-членів стосовно регулювання міграції.
3. Повноваження інститутів ЄС у сфері міграційної політики.

Семінар 1. Договірний та інституційний механізми забезпечення міграційної політики ЄС.

1. Становлення та еволюція міграційної політики в ЄС.
2. Організаційно-правовий механізм забезпечення міграційних процесів в ЄС.
3. Сучасні тенденції розвитку правового регулювання міграційних процесів в ЄС.

Самостійна робота до тем 1-2

На підставі опрацювання рекомендованої літератури підготувати наукове повідомлення:

1. Роль інститутів ЄС щодо становлення та розвитку міграційної політики ЄС.
2. Сучасні тенденції правового регулювання міграційних процесів в ЄС.

Контрольні питання та завдання

1. Якими повноваженнями володіють інститути ЄС щодо регулювання міграції в ЄС?

ТЕМА 3. ПРАВО НА ВІЛЬНЕ ПЕРЕСУВАННЯ ТА ПРОЖИВАННЯ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНЕ ПРАВО ГРОМАДЯН ЄС.

Лекція 3. Поняття та юридичне значення громадянства Європейського Союзу.

1. Принцип недискримінації громадян ЄС.
2. Зміст права громадян Союзу на вільне пересування та проживання.
3. Допустимі обмеження права громадян Союзу на вільне пересування та проживання.

Семінар 2. Спеціальні права громадян ЄС та їх нормативне закріплення

1. Інститут єдиного європейського громадянства.
2. Політичні (електоральні) права.
3. Запобіжно-захисні прав та адміністративні гарантії.

4. Міграційні права (функціональні) права.

Самостійна робота до теми 3

1. Проаналізувати практику Суду ЄС стосовно інституту європейського громадянства.
2. Визначити обов'язки громадян ЄС, виходячи із змісту установчих договорів цього інтеграційного об'єднання.

Контрольні запитання та завдання:

1. Яким є юридичний зміст інституту європейського громадянства та його співвідношення з національним громадянством держав-членів.
2. Дослідити еволюцію нормативного закріплення спеціальних прав громадян ЄС.

ТЕМА 4. МІГРАЦІЙНІ ПРАВА ОКРЕМИХ КАТЕГОРІЙ ГРОМАДЯН ЄС.

Лекція 4. Міграційні права на єдиному внутрішньому ринку ЄС

1. Свобода пересування працівників в ЄС.
2. Свобода пересування та надання послуг.
3. Міграційні права економічно неактивних громадян ЄС.

ТЕМА 5. МІГРАЦІЙНІ ПРАВА ЧЛЕНІВ СІМ'Ї ГРОМАДЯН ЄС.

Лекція 5. Правові засади вільного пересування членів родини громадян Євросоюзу.

1. Правове закріплення міграційних прав членів родини громадян ЄС.
2. Категорії членів сім'ї громадян ЄС, на яких розповсюджується право вільного пересування.
3. Права та гарантії членів сім'ї громадян ЄС, пов'язані із свободою пересування.
4. Умови збереження права проживання особами, які втратили статус члена родини громадянина Союзу

Семинар 3. Свобода пересування громадян ЄС та членів їх сім'ї та пов'язані із цим права на внутрішньому ринку Євросоюзу

1. Правові підстави наділення громадян ЄС та членів їх сімей правом пересування та проживання в ЄС.
2. Практика Суду ЄС щодо забезпечення права громадян ЄС та членів їх сімей на вільний рух та працевлаштування.

Самостійна робота до тем 4-5

Підготувати рішення задач:

ЗАДАЧА 1. Пан Джиджи є громадянином Італії, який народився в 1972 році і проживає в Німеччині з 2003 року. Він бере участь в аматорських бігових забігах на дистанції понад 60 м, 100 м, 200 м та 400 м у старшій категорії (старше 35 років). Пан Джиджи є членом спортивної асоціації SuperFit, заснованої в Берліні (Німеччина), та членом Берлінської асоціації легкої атлетики (Berliner Leichtathletik-Verband), яка сама є членом DLV.

DLV є парасолькою всіх асоціацій легкої атлетики на рівні федеральної землі (землі). Він організовує національні чемпіонати з легкої атлетики для трьох категорій спортсменів: юнацьких спортсменів віком до 20 років, юнацьких спортсменів категорії «еліта» та старших.

З 2012 року пан Джиджи, який більше не є членом Італійської національної федерації легкої атлетики, брав участь у національних чемпіонатах серед старших у Німеччині.

До 17 червня 2016 року пункт 5.2.2 Правил легкої атлетики передбачав, що участь у чемпіонатах Німеччини можуть брати громадяни ЄС, які не мають німецького громадянства, якщо вони мають право брати участь через німецьку атлетичну асоціацію або легкоатлетичне співтовариство та мали це право принаймні на один рік.

17 червня DLV 2016 року внесла зміни до цих правил легкої атлетики, вилучивши це положення. Пункт 5.2 цього положення зараз стосується лише громадян, і, відповідно до вказівок DLV, саме ті, хто має німецьке громадянство, мають пріоритет при виборі спортсменів для участі у національних чемпіонатах.

DLV обґрунтувала цю поправку, стверджуючи, що чемпіоном Німеччини повинен бути лише спортсмен, який володіє німецьким громадянством і може брати участь у чемпіонатах під аббревіатурою „GER”, що стосується слова „Німеччина”. DLV стверджував, що неможливо встановити правила для спорту старшого віку, що відрізняються від правил, що застосовуються до інших спортивних категорій, а саме до юнацьких спортсменів віком до 20 років та категорії "еліта".

У своїх письмових зауваженнях DLV надає докладнішу інформацію про Правила легкої атлетики та пояснює, що іноземні громадяни, які мають право брати участь через атлетичний клуб або легкоатлетичне співтовариство на території DLV або через іншу національну асоціацію, можуть шляхом обґрунтованої заявки, отримати право брати участь без класифікації, якщо вони отримують відповідний дозвіл до закінчення дати реєстрації на відповідну спортивну подію. За таких обставин вони можуть брати участь лише у першому раунді змагань з бігу або в перших трьох спробах технічного змагання.

SuperFit зареєстрував пана Джиджи на чемпіонаті Німеччини серед людей старшого віку, який відбувся 4 та 5 березня 2017 року в Ерфурті, на дистанції 60 м, 200 м та 400 м. Однак ця реєстрація була відхилена DLV, в результаті чого пан Джиджи був повністю виключений з цього чемпіонату, незважаючи на те, що всі умови участі забороняють застосовувати вимогу наявності громадянства Німеччини. SuperFit та пан Джиджи безуспішно оскаржили рішення про відмову в його реєстрації в судовій комісії DLV.

Черговий чемпіонат Німеччини серед людей старшого віку був проведений DLV з 30 червня по 2 липня 2017 року в Циттау, для якого пан Джиджи виконав мінімальні кваліфікаційні вимоги для бігу на дистанціях 100 м, 200 м та 400 м. Однак, оскільки пан Джиджи мав право брати участь у цих чемпіонатах лише «поза класифікацією» або «без класифікації», він та SuperFit подали заяву до суду про вжиття тимчасових заходів, з вимогою дозволити йому повноцінно взяти участь у цьому чемпіонаті. Ця заява була відхилена.

Пан Джиджи був уповноважений брати участь у цих перегонах, але лише частково, тобто, не класифікуючись ні на хронометражах, ні на дистанціях, що передбачають фінальний забіг, наприклад, на 100 м, у якому йому було дозволено брати участь лише у попередньому забігу, не маючи можливості пройти у фінал.

У результаті пан Джиджи та SuperFit подали заяву до відповідного суду з проханням прийняти його до участі у майбутніх чемпіонатах Німеччини з легкої атлетики та з проханням про можливість класифікації на цих чемпіонатах. Вони стверджують, що він відповідає всім вимогам DLV, зокрема, тим, що стосуються ефективності, та забороняють вимогу мати німецьке громадянство.

Чи є така вимога про громадянство незаконною дискримінацією, що суперечить нормам Договору про ДФЕС

СПРАВА 2. Пані Аріб народилася 29 серпня 1984 року у Ванкувері (Канада), з народження має національність Нідерландів та Канади. 9 травня 2003 року їй був виданий нідерландський паспорт. Термін дії цього паспорту закінчився 9 травня 2008 року. 25 квітня 2014 року пані Аріб подала заяву на отримання паспорта до консульства Нідерландів у Калгарі (Канада).

Пані Купман народилася 23 березня 1967 року в місті Горн (Нідерланди). 21 травня 1985 року вона оселилася у Швейцарії, а 7 квітня 1988 року вийшла заміж за пана П. Дюбуа, громадянина Швейцарії. В результаті цього шлюбу пані Купман також отримала швейцарське громадянство. У неї був нідерландський паспорт, який був виданий їй 10 липня 2000 року та діяв до 10 липня 2005 року. 8 вересня 2014 року пані Купман подала заяву на отримання паспорта до посольства Королівства Нідерландів у Берні (Швейцарія).

Пані Салех Абаді народилася 25 березня 1960 року в Тегерані (Іран). За походженням вона є громадянкою Ірану. Королівським указом від 3 вересня 1999 року вона також отримала громадянство Нідерландів. 6 жовтня 1999 року їй востаннє видали паспорт Нідерландів, який діяв до 6 жовтня 2004 року. 3 грудня 2002 р. її реєстрацію в Базі персональних даних було призупинено через еміграцію. З цієї дати пані Салех Абаді, безперечно, постійно проживала в Ірані. 29 жовтня 2014 року вона подала заяву на отримання паспорта до посольства Королівства Нідерландів у Тегерані (Іран).

Пані Дюбуа народилася 13 квітня 1995 року в Лозанні (Швейцарія). Вона отримала громадянство Нідерландів за народженням через подвійне громадянство її матері, пані Купман, а також швейцарське громадянство через свого швейцарського батька, пана Дюбуа. Пані Дюбуа ніколи не видавали нідерландський паспорт. Однак, як неповнолітня, вона була вписана в паспорт матері, який був виданий 10 липня 2000 р. і діяв до 10 липня 2005 р. 13 квітня 2013 р. Пані Дюбуа досягла свого повноліття. 8 вересня 2014 року, одночасно з матір'ю, вона подала заяву на отримання паспорта до посольства Королівства Нідерландів у Берні (Швейцарія).

Чотирма рішеннями від 2 травня та 16 вересня 2014 року та від 20 січня та 23 лютого 2015 року відповідно міністр закордонних справ Нідерландів вирішив не розглядати заявки на паспорт, подані пані Аріб, пані Купман, пані Салех Абаді та пані Дюбуа. Міністр встановив, що ці особи втратили громадянство Нідерландів в силу закону відповідно до статті 15 (1) (с) та статті 16 (1) (d) Закону про громадянство.

Оскільки скарги, подані на ці рішення, були відхилені міністром, заявники в основному провадженні подали чотири окремі позови до Округного суду, м. Гаага, Нідерланди. Постановами, винесеними відповідно 24 квітня, 16 липня та 6 жовтня 2015 року Округний суд м. Гаага визнав позови, подані пані Аріб, пані Купман та пані Салех Абаді, необґрунтованими. Однак ухвалою від 4 лютого 2016 року суд визнав позов, поданий пані Дюбуа, обґрунтованим та скасував рішення міністра у відповідь на її скаргу, зберігаючи при цьому юридичні наслідки цього рішення.

Заявники в основному провадженні подали окремі скарги на ці рішення до Державної ради Нідерланди.

Державна рада передала Суду ЄС наступні питання в порядку запиту у преюдиційному висновку:

Чи слід тлумачити статті 20 та 21 ДФЕС у світлі, зокрема, статті 7 Хартії основних прав ЄС, з огляду на відсутність індивідуальної оцінки, заснованої на принципі пропорційності, з огляду на наслідки втрати громадянства для становища відповідної особи з точки зору права ЄС - як таке, що виключає законодавство, таке як те, що розглядається в основному провадженні, яке передбачає:

(1) що доросла людина, яка також є громадянином третьої країни, втрачає в силу закону громадянство своєї держави-члена і, отже, втрачає громадянство Союзу на тій підставі, що на безперервній основі протягом 10 років ця особа мала основне місце проживання за кордоном та за межами [Союзу], хоча існували можливості перервати цей 10-річний період;

(2) що за певних обставин неповнолітній внаслідок закону втрачає громадянство своєї держави-члена, а отже, втрачає громадянство Союзу, як наслідок втрати громадянства того з батьків, хто зазначений в (1)...? '

Довідково: законодавство Нідерландів

Стаття 6 (1) (f) Закону про громадянство Нідерландів передбачає: "1 (f) Після письмової заяви про це наступні особи набувають громадянство Нідерландів шляхом підтвердження, зазначеного в параграфі 3: повнолітній іноземний громадянин, який у будь-який час мав громадянство Нідерландів ... і який протягом періоду не менше одного року має дозвіл на проживання на невизначений термін і має основне місце проживання в Нідерландах ... якщо він не втратив нідерландське громадянство відповідно до статті 15 (1) (d) або (f). "

Параграф 15 цього закону передбачає: '1. Дорослий втрачає громадянство Нідерландів:

(с) якщо він також має іноземне громадянство, і якщо після досягнення повноліття та одночасно володіння обома громадянствами, він має основне місце проживання протягом 10 років безперервно за межами Нідерландів ... та за межами територій, до яких [Договір про ЄС] застосовується...;

3. Період, зазначений у першому абзаці (с), вважається не перерваним, якщо зацікавлена особа протягом періоду менше одного року має основне місце проживання в Нідерландах ... або на територіях, до яких застосовується [Договір про ЄС].

4. Період, зазначений у першому абзаці (с), може бути перерваний видачею декларації про володіння нідерландським громадянством або проїзним документом або нідерландським посвідченням особи у значенні [Paspoortwet (Закон про паспорти)] . Новий 10-річний період починає діяти з дня випуску ».

Відповідно до статті 16 Закону про громадянство:

'1. Неповнолітня особа втрачає нідерландське громадянство:

(d) якщо його батько або мати втрачають громадянство Нідерландів відповідно до статті 15 (1) (b), (c) або (d) ...;

2. Втрата громадянства Нідерландів, зазначена у першому пункті, не настає:

(а) якщо і до тих пір, поки хтось із батьків має громадянство Нідерландів;

(е) якщо неповнолітній народився в країні свого громадянства і має основне місце проживання в цій країні на момент придбання цього громадянства ...;

(f) якщо неповнолітній має або проживав в країні свого громадянства як основному місці проживання протягом безперервного періоду п'яти років...;

12 Відповідно до статті IV Закону про внесення змін до Закону про громадянство Нідерландів (придбання, надання та втрата громадянства Нідерландів від 21 грудня 2000 року, 10-річний період зазначений у статті 15 (1) Закону про громадянство, не може розпочатися раніше 1 квітня 2003 року.

СПРАВА 3. Пан Крах, громадянин Румунії, вперше прибув в Ірландію в травні 2007 року, де працював з 5 липня по 30 липня 2007 року, і знову з 15 серпня по 14 вересня 2007 року. Хоча не встановлено, чи проживав він в Ірландії між 2007 і 2013 роками, проте, не підлягає сумніву, що згодом він працював в Ірландії з 22 липня по 24 вересня 2013 року та з 8 липня по 22 липня 2014 року, і що він заробив 1 309 євро за останній період роботи. Він також працював самозайнятим субпідрядником з 17 листопада по 5 грудня 2014 року.

21 вересня 2013 року позивач в основному провадженні подав Міністру соціального захисту Ірландії заяву на отримання допомоги на працевлаштування, в якій йому було відмовлено на підставі того, що він не подав доказ свого звичайного місця проживання в Ірландії або засобів існування з 15 Вересня 2007 р. - 22 липня 2013 р.

26 листопада 2013 року він подав заяву на отримання додаткової допомоги на соціальне забезпечення. У цій заявці також було відмовлено, оскільки він не міг надати підтверджуючу документацію, щоб продемонструвати, як він утримував себе та сплачував оренду з вересня 2013 року по 14 квітня 2014 року.

6 листопада 2014 року позивач подав другу заяву на отримання допомоги на працевлаштування, якій було відмовлено 26 листопада 2014 року на тій підставі, що з моменту прибуття в Ірландію він не працював більше року та наданих докази було недостатньо для визначення Ірландії як звичайного місця його проживання.

Заявник вимагав від Міністра соціального захисту перегляду рішення від 26 листопада 2014 року, яке було відхилено на підставі того, що його короткий період роботи в липні 2014 року був недостатнім для перегляду висновку, що він зазвичай не проживав в Ірландії.

10 березня 2015 року він звернувся до міністра соціального захисту з проханням переглянути рішення від 26 листопада 2014 року, аргументуючи, зокрема, тим, що відповідно до статті 7 (3) (с) Директиви 2004/38 він має право проживати в Ірландії в якості робітником протягом шести місяців після закінчення трудової діяльності в липні 2014 року. Ця заявка була відхилена рішенням від 31 березня 2015 року на тій підставі, що з моменту прибуття в Ірландію він не працював більше, ніж року, і не мав достатньо незалежних ресурсів для забезпечення себе.

Крах подав заяву про судовий перегляд цього рішення до Високого суду (Ірландія). 20 квітня 2016 року в цій заявці було відмовлено на тій підставі, що він не відповідав умовам, встановленим Правилем 6 (2) (с) (iii) Регламенту 2006 року. Високий суд постановив, що пана Краха не можна розглядати як "працівника" і, отже, як постійно проживаючого в Ірландії з метою претендування соціальної допомоги в цій якості. Він постановив, що це положення поширюється лише на осіб, які укладали строкові трудові контракти менше року. Суд також постановив, що період роботи, завершений заявником в основному провадженні з 8 липня по 22 липня 2014 року, не може розглядатися як строковий трудовий договір у значенні цього положення, і що його ситуація регулюється Положенням 6 (2) (с) (ii) Положення 2006 року. Відповідно, він встановив, що, оскільки заявник позову в основному провадженні не зміг довести, що він протягом року працював безперервно, до подання заяви на соціальну допомогу, міністр соціального захисту мав право відмовити у цій заяві.

5 травня 2016 року позивач подав апеляцію проти відхилення його позову до Апеляційного суду Ірландії.

Апеляційний Суд звернувся із запитом у преюдиційному висновку до Суду ЄС із наступним питанням:

Чи слід вважати, що позивач зберіг свій статус працівника у значенні статті 7 (3) (с) Директиви 2004/38 в силу того, що він працював протягом двох тижнів у липні 2014 р., в результаті чого він, в принципі, мав би право на отримання допомоги як шукача роботи, оскільки безробітним він став не за власною волею та зареєструвався як шукач роботи.

Контрольні запитання та завдання:

1. Якими міграційними права наділені громадяни ЄС та члени їх сімей.
2. Які є юридичні підстави обмеження свободи пересування громадян ЄС та членів їх сімей.

ТЕМА 6. ШЕНГЕНСЬКЕ ACQUIS ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.

Лекція 6-7. Правове регулювання міграційних процесів в Шенгенському просторі

1. Походження та зміст Шенгенських угод.
2. Поняття Шенгенського acquis.
3. Шенгенський простір і Шенгенські держави.
4. Порядок перетину внутрішніх і зовнішніх кордонів ЄС: Шенгенський кодекс ЄС.

Семінар 4. Компетенція Суда ЄС стосовно контролю за діяльністю інститутів ЄС (2 год.)

1. Поняття Шенгенського acquis та його структура.
2. Джерела Шенгенського acquis.
3. Сфера застосування Шенгенського acquis.
4. Інституційний механізм Шенгенського acquis.

Самостійна робота до теми 6:

Вирішіть справу:

Imperial Bus Enterprises та Global Bus Tours – перевізники, які надають послуги автобусних перевезень і, зокрема, регулярно курсують до Федеративної Республіки Німеччина, перетинаючи кордони між Німеччиною та Нідерландами та між Німеччиною та Бельгією.

Вирішивши, що ці підприємства перевезли до Німеччини велику кількість громадян третіх країн, які не мали необхідних проїзних документів, що порушує норми німецького законодавства, Дирекція Федеральної поліції, по-перше, направила їм, у листопаді 2013 року та в березні 2014 року, відповідно, "попередження" із переліком випадків несанкціонованого транспортування та вказівку, що, якщо порушення триватиме, буде видано наказ про заборону в'їзду відповідно до положень чинного німецького законодавства - у пункті 63 AufenthaltG.

Згодом, встановивши, що відповідні перевізники продовжують здійснювати свою незаконну поведінку, Дирекція Федеральної поліції 26 вересня 2014 року та 18 листопада 2014 року видала такі заборонні накази, які супроводжувались штрафом у розмірі 1 000 євро за кожне нове порушення.

Ці накази вимагали від відповідних перевізників відповідно до пункту 63 (1) AufenthaltG зробити все від них залежне, щоб не допустити в'їзду на територію Німеччини будь-якого іноземного громадянина, який не мав необхідних проїзних документів. З цією метою перевізники повинні перевіряти ці документи

одночасно з перевіркою квитків під час посадки пасажирів на автобус, і вони повинні відмовляти у в'їзді громадянам третіх країн, які не мають необхідних проїзних документів.

У позові, поданому відповідними перевізниками проти цих наказів, Адміністративний суд, Німеччини скасував ці накази, по суті встановивши, що у світлі примату права ЄС пункт 63 (2) AufenthG не слід застосовувати, оскільки його застосування до підприємств, які перевозять громадян з третіх країн до Німеччини через внутрішній кордон Шенгенської зони, суперечило статті 67 (2) ДФЄС та статтям 20 та 23 Регламенту № 2016/399 . Контроль, накладений на ці підприємства, повинен класифікуватися як заходи, що мають "ефект, еквівалентний прикордонному контролю", для цілей статті 23 Регламенту № 2016/399 , враховуючи, серед іншого, їх систематичний характер та той факт, що їх треба було проводити до перетину кордону.

Федеративна Республіка Німеччина подала апеляцію щодо юридичного питання проти цього рішення до запитуючого суду, Федерального адміністративного суду, аргументуючи, зокрема, те, що законодавство ЄС і, зокрема, Директива 2002/90 та Рамкове рішення 2002 / 946, які є спеціальними положеннями порівняно з положеннями Регламенту № 2016/399 , вимагають накладання штрафних санкцій за порушення транспортних заборон, таких як ті, що встановлені у пункті 63 AufenthG.

У будь-якому випадку, згідно із Федеративною Республікою Німеччина, перевірка проїзних документів, що вимагається цим положенням національного законодавства, не може бути класифікована як захід, що має "ефект, еквівалентний прикордонному контролю", для цілей статті 23 (а) Регламенту № 2016/399 . Мета, яку переслідують, полягає не в контролі перетину кордону, а в забезпеченні виконання положень, що стосуються в'їзду на територію. Більше того, оскільки ці перевірки проводились не державними чиновниками, а працівниками приватного підприємства, вони не були такими змістовними, як на кордонах. Таким чином, неможливо для тих співробітників застосовувати примусові заходи або проводити обшук у разі відмови зацікавлених сторін пройти такі перевірки.

На цьому тлі Федеральний адміністративний суд вирішив зупинити провадження у справі та направити наступні запитання до Суду для отримання преюдиційного рішення: *Чи стаття 67 (2) ДФЄС та статті [22 та 23 Регламенту № 2016/399] виключають положення національного законодавства держави-члена, яке має наслідком вимагати від автобусних підприємств, що здійснюють регулярні перевезення через внутрішній кордон Шенгенської зони стосовно перевірки проїзних документів своїх пасажирів перед перетином внутрішнього кордону з метою запобігання ввозу на територію Федеративної Республіки Німеччина іноземних громадян, які не мають паспорта чи дозволу на проживання?*

Контрольні питання та завдання

Яку роль відіграють інститути ЄС в розробці Шенгенського *acquis*?

ТЕМА 7. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВІЗОВОЇ ПОЛІТИКИ В ЄС.

Лекція 8-9. Правове регулювання спільної візової політики ЄС.

1. Законодавство ЄС з питань спільної візової політики.
2. Класифікація віз в законодавстві Євросоюзу.
3. Правовий режим єдиної Шенгенської візи.

4. Процедура отримання єдиної Шенгенської візи.

Семінар 6. Візова політика ЄС

1. Правові засади візової політики в ЄС.
2. Джерела візової політики в ЄС.
3. Візовий кодекс ЄС:
 - Види віз;
 - Порядок видачі віз;
4. Візова інформаційна система держав-учасниць Шенгенського простору.

Самостійна робота до теми 7:

Визначте перспективи еволюції співпраці ЄС з Україною у сфері візової політики.

Контрольні питання та завдання

1. Які типи віз видаються в рамках візової політики ЄС?
2. Який порядок видачі єдиної Шенгенської візи ЄС?

ТЕМА 8. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СПІЛЬНОЇ ІМІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС.

Лекція 10-11. Спільна імміграційна політика ЄС (СІП): поняття та зміст.

1. Правові засади СІП.
2. Правові підстави для легальної імміграції до ЄС: працевлаштування, возз'єднання сімей, навчання та проведення досліджень, постійне проживання.
3. Політика ЄС щодо протидії нелегальній імміграції (боротьба з нелегальною імміграцією, повернення та реадмісія).

Семінар 7. Правові основи імміграції в ЄС.

1. Правові засади легальної імміграції:
 - Правовий статус осіб з правом на постійне проживання;
 - Право на возз'єднання сімей;
 - Правовий статус студентів та дослідників;
 - Правовий статус власників "Голубих карт";
 - Порядок здійснення внутрішньокорпоративних трансферів;
 - Директива про «єдиний дозвіл для громадян третіх країн на проживання та працевлаштування»;
 - Правовий статус сезонних працівників.
2. Діяльність ЄС щодо протидії нелегальній міграції.

Самостійна робота до теми 8:

1. Проаналізуйте судову практику Євросоюзу стосовно забезпечення права на легальну імміграцію в ЄС.
2. Проведіть порівняльний аналіз правових підстав надання права на легальну імміграцію для різних категорій громадян третіх країн.
3. Дослідити правові механізми протидії нелегальній імміграції в ЄС.

Контрольні питання та завдання

1. В чому полягає юридичний зміст поняття «спільна імміграційна політика ЄС»?

2. Якими є можливі правові механізми забезпечення повернення громадян третіх країн до держав свого походження?

ТЕМА 9. СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ТА ЄС У СФЕРІ МІГРАЦІЇ.

Лекція 12. Міжнародно-правове регулювання співпраці України з Європейським Союзом у сфері міграції.

1. Договірний механізм співробітництва між Україною та ЄС.
2. Інституційний механізм співробітництва між Україною та ЄС.
3. Основні форми та напрями співпраці між Україною та ЄС.

Семінар 8. Правові інструменти співробітництва між Україною та Євросоюзом у сфері міграції та притулку.

1. Правові передумови становлення та еволюції співпраці України та ЄС у сфері міграції.
2. Правові засади безвізового в'їзду громадян України до ЄС.
3. Основні напрямки розвитку співробітництва між Україною та ЄС у сфері міграції та притулку.

Самостійна робота до теми 9:

1. Проаналізуйте основні документи, що визначають правові засади співробітництва між Україною та ЄС в міграційній сфері.
2. Проведіть порівняльний аналіз правових підстав надання права на легальну імміграцію для різних категорій громадян України до держав-членів ЄС.
3. Дослідити правові механізми співпраці України та ЄС стосовно протидії нелегальній міграції.

Контрольні питання та завдання

В чому полягає співпраця між Україною та ЄС в міграційній сфері?

Якими є можливі правові механізми забезпечення легального перебування та проживання громадян України в ЄС?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

1. Європейське право: право Європейського союзу: підручник. У трьох книгах / за ред. В. І. Муравйова. — К. : Видавничий Дім "Ін Юре", 2015. : Книга перша: Інституційне право Європейського союзу. – 312 с.; Книга друга: Матеріальне право Європейського союзу. – 456 с.; Книга третя: Право зовнішніх зносин Європейського союзу. – 408 с.
2. Право Європейського Союзу : підручник / за ред. В. І. Муравйова. — К. : Юрін-ком Ін-тер, 2011. — 704 с.
3. Макаруха Зоряна. Правові засади діяльності Європейського Союзу у сфері забезпечення простору свободи, безпеки та юстиції: монографія / Макаруха Зоряна. - Л. : Астролябія, 2011. - 543 с.
4. Малиновська Олена. Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії. / Олена Малиновська. - К. : НІСД, 2018. – 472 с.
5. Зібрання актів європейського права. – К.: ред. журн. «Право України», 2013. (дод. до юрид. журн. «Право України») – Вип. 1 «Європейський Союз» 2013. (Коментар). – 1052 с.
6. Мушак Н.Б. Правові засади функціонування Шенгенського простору: монографія / Мушак Наталія. Одеса: Фенікс, 2017. – 442 с.

7. Право Європейського Союзу : підручн. / за ред. О.К. Вишнякова. - Одеса : Фенікс, 2013. - 883 с.
8. Україна - Європейський Союз : збір. міжнар. договорів та ін. док. (1991-2009) / Координац. бюро європ. та євроатлант. інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів України; МЗС України; [ред. рада С.О.Камишев та ін.; уклад. Т.Є Крикун та ін.]. – К. : Юстініан, 2010. – 608с.
9. Graig P., Burca G.EU Law: Text, Cases, and Materials – Oxford University Press, 2011– 1304 p.

Додаткова:

1. Влялько І.В. Актуальні аспекти захисту прав людини та регулювання міграції в рамках плану дій Україна – ЄС // Актуальні проблеми міжнародних відносин : збірник наукових праць / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т міжнар. відносин. – Київ, 2013. – Вип. 117, (ч. 1). – С. 87-93.
2. Гаврушко Юлія Филімонівна Правове регулювання міграційних процесів на універсальному та євро регіональному рівнях : Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11 / Гаврушко Ю.Ф.; КНУТШ. – Київ, 2005. – 204л.
3. Герасименко Є.С. Критерії визначення біженців за законодавством Європейського Союзу. Відповідальність загалом мінімальним стандартам // Бюлетень Міністерства юстиції України : офіційне видання / Міністерство юстиції України. – Київ, 2009. – № 10 (96). – С. 49-56.
4. Дяченко В.І. Міжнародний досвід правозахисної діяльності у сфері захисту прав мігрантів, біженців та осіб без громадянства // Проблеми захисту прав і свобод вимушених переселенців, а також інтересів громадян або держави на тимчасово окупованих територіях та в районах проведення антитерористичної операції : матеріали міжнар. круглого столу, 27 жовт. 2016 р. : [збірка] / Ген. прокуратура України, Нац. акад. прокуратури України, Проект Ради Європи "Посилення захисту прав людини внутр. переміщених осіб в Україні" ; [працювали: Первомайський О.О. та ін.]. – Київ : Національна академія прокуратури України, 2016. – С. 79-82.
5. Ковальчук С. Вплив норвезького теракту на міграційну політику ЄС // Актуальні проблеми міжнародних відносин : збірник наукових праць / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т міжнар. відносин. – Київ, 2012. – Вип. 104, ч. 1. – С. 54-55.
6. Корсунський С. Сильний хід Ердогана / розмову вів Микола Сірук // День : щоденна українська газета. – Київ, 2016. – 1 грудня (№ 219). – С. 3.
7. Костюченко Я. Правові інструменти співробітництва між Україною та Європейським Союзом у сфері юстиції, свободи і безпеки / Я. Костюченко // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2009. – Вип. 87 (у 2 ч.). – Ч. II. – С. 127–134.
8. Кравченко Г. Є. Правові інструменти співробітництва України з Європейським Союзом у сфері міграції. / Г. Є. Кравченко. // Журнал європейського і порівняльного права. – 2019. - випуск 10 (1-2). – С. 52-78. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pravo/article/view/3724/3398>.
9. Кравченко В. Міст, який руйнують Анкара і Брюссель // Дзеркало тижня : інформаційно-аналітичний тижневик. – Київ, 2017. – 25-31 березня (№ 11). – С. 5.
10. Кулик Р.В. Вплив міграційних процесів на європейський ринок праці: український аспект // Економіка та держава : міжнародний науково-практичний

журнал / Ін-т підготовки кадрів держ. служби зайнятості України; "ТОВ "Ред. журн. "Економіка та держава". – Київ, 2009. – № 11. – С. 117-120.

11. Лаба О. Напрями співпраці України та Європейського Союзу щодо міграційних питань. / О. Лаба. // Історико-правовий часопис. – 2016. – №1 (7). – С. 46-52.

12. Лавер О.Г. Біженці, вимушені переселенці та нелегальні мігранти ХХ–початку ХХІ століть як глобальна проблема людства // Науковий вісник Ужгородського університету / Ужгородський національний університет. – Ужгород, 2014. – С. 92-100. – (Серія : Історія ; вип. 2 (33)).

13. Макаруха З.М. Правове регулювання актуальних проблем співробітництва України та ЄС у сфері свободи, безпеки та юстиції / З. Макаруха // Право України. - 2010. - № 6. - С. 135-141.

14. Макаруха З.М. Правові основи візового діалогу між Україною та Європейським Союзом / З.М. Макаруха. // Право України. – 2010. - № 2. – С. 180 – 183.

15. Макаруха Правові засади заснування спільної Європейської системи притулку: гармонізація матеріального права притулку / Макаруха, З. // Актуальні проблеми міжнародних відносин : збірник наукових праць / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т міжнародних відносин ; [ред. кол.: Губерський Л.В. (гол. ред.) та ін.]. – Київ, 2009. – Вип. 87, ч. 2. – С. 109-119.

16. Меркель на грані / The Economist Newspaper Limited // Український тиждень / ЕСЕМ Медіа ГмбХ ; ТОВ "Український тиждень". – Київ, 2015. – № 41 (413), 16-22.10.2015 р. – С. 32-33.

17. Пашковець О.О. Правове регулювання статусу біженців за правом Європейського союзу // Безпека людини, суспільства, держави: правові, криміналістичні і психофізіологічні засади : зб. матеріалів V Міжнар. наук.-практ. конф., 17 листоп. 2015 р. / НАН України, Київ. ун-т права ; [редкол.: Бошицький Ю.Л. та ін.]. – Київ : Галицька видавнича спілка, 2016. – С. 170-173.

18. Сірант М.М. Статус біженців у Європейському Союзі : Дис. ... канд. юридичних наук. Спец. 12.00.11 - міжнародне право / Сірант М.М.; Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. – Львів, 2008. – 234л.

19. Смирнова К.В. Правові питання вільного пересування осіб у Європейському Союзі та візова політика ЄС / К.В. Смирнова // Право України. – 2011. - № 6. – С. 101 – 104.

20. Тиндик Н.П. Характер правової системи країн Європейського Союзу щодо надання статусу біженців // Економіка. Фінанси. Право : проблемні питання: коментарі та поради. Інформаційно-аналітичний бюлетень. / АФ "Аналітик"; Академія муніципального управління. – Київ, 2008. – № 11. – С. 22-25.

21. Юськів Б. Криза міграційної системи Європейського Союзу: достатні умови // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки / Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки. – Луцьк, 2016. – С. 48-54. – (Серія: Міжнародні відносини ; № 2 (327)).

22. 2019 Annual Report on Intra-EU Labour Mobility [Електронний ресурс]. – Режим доступу до докум.: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8242&furtherPubs=yes>.

23. European Commission. EU Citizenship Report 2010: Dismantling the obstacles to EU citizens' rights. / European Commission. - COM (2010) 603 final. – Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2010. – 27 р.

24. Farrer James. Defining a Right to Move? Reflections on "Ethics of Migration" Conference / James Farrer, Devin T. Stewart. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до докум.: <http://www.policyinnovations.org/ideas/briefings/data/000156>.

25. Groenendijk Kees. Annual European Report on the Free Movement of Workers in Europe in 2009-2010. / Groenendijk Kees, Guild Elspeth, Cholewinski Ryszard, Oosterom-Staples Helen, Minderhoud Paul. – Nijmegen: The European network on free movement of workers within the European Union, 2010. – 102 p.
26. Klebber Sebastian. Status and Potential of the Regulation of Labor and Employment Law at the European Level. / Sebastian Klebber. – Comparative Labor Law and Policy Journal. – 2009. – Summer. – Volume 30. – Issue 4. – P. 875 – 903.
27. O’Leary Siofra. Free Movement of Persons and Services / Siofra O’Leary // The evolution of EU law [ed. by Craig Paul, Burca Granne de]. – Oxford, New York: Oxford University Press, 2011. – P. 499 – 544.
28. Zhou W. EU enlargement and migration: assessing the labour market effects on EU member states // Актуальні проблеми економіки : науковий економічний журнал / Нац. акад. управління. – Київ, 2012. – № 4 (130). – P. 372-380.
29. Ziller Jacques. Free Movement of the European Union Citizens and Employment in the Public Sector. / Jacques Ziller. – FMW: Online Journal on Free Movement of Workers within the European Union. – 2011. – No. 2. – P. 6 – 18.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЄВРОПЕЙСЬКЕ СУДОЧИНСТВО»

Розробники: **Святун Олена Володимирівна**, к.ю.н., доцент кафедри порівняльного і європейського права.

Мета дисципліни – формування у студентів комплексного підходу до розуміння основ та правових засад, а також засобів вирішення суперечок в праві Європейського Союзу.

Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

Знати основи права Євросоюзу; систему правового захисту в ЄС; інституційний механізм ЄС, зміст Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Вміти аналізувати та робити юридичні висновки з різних напрямків міжнародного економічного співробітництва України з іншими державами та міжнародними організаціями.

Володіти елементарними навичками вирішення спорів, застосування положень установчих договорів ЄС; визначати межі дії установчих договорів ЄС та Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Анотація навчальної дисципліни:

Дисципліна спрямована на ознайомлення студентів з правовими засобами вирішення спорів в ЄС, як в рамках самого Союзу, так і на підставі міжнародних угод, укладених між ЄС та третіми країнами. Дисципліна побудована на розмежуванні правового регулювання вирішення спорів в судовому та позасудовому порядку. Вивчення дисципліни передбачає ознайомлення слухачів з основними правовими категоріями права ЄС в контексті судових процедур (юрисдикція Суду ЄС та Загального Суду, преюдиційна процедура, провадження щодо примусового виконання зобов'язань, провадження про скасування нелегітимних нормативних актів ЄС, процедура оскарження незаконної діяльності інститутів ЄС тощо).

Завдання (навчальні цілі) – засвоєння студентами теоретичних знань про основні правові засоби вирішення суперечок в праві ЄС; види проваджень в Суді ЄС; процедуру розгляду суперечок в судових органах ЄС; здобути практичні навички щодо процедури захисту прав в ЄС.

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

Знати та оволодіти теоретичними знаннями про:

систему судових органів в ЄС;

джерела судового права ЄС;

особливості та основні напрями становлення та подальшого розвитку системи судових органів ЄС як одного з основних елементів інституційної системи ЄС;

зміст принципів, норм та джерел судового захисту прав в Євросоюзі;

засоби реалізації та функціонування основних процедур судового захисту в Євросоюзі;

основні провадження в Суді ЄС;

специфіку запитів щодо преюдиційних рішень в ЄС;

поняття «провадження щодо примусового виконання зобов'язань»;

провадження про скасування нелегітимних нормативних актів ЄС;
правові засади оскарження незаконної діяльності інститутів ЄС;
організаційно-правові засади альтернативних засобів вирішення спорів в ЄС;
механізми вирішення спорів відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС;
співробітництво України та ЄС у сфері вирішення спільних спорів.

Вміти:

проводити аналіз праць визначних юристів у сфері процедур вирішення спорів в ЄС;
аналізувати джерела судового захисту в ЄС;
порівнювати українські механізми вирішення спорів із процедурами ЄС, встановлювати його подібність, або відмінність з метою пошуку найбільш вдалого правового регулювання;
аналізувати та оцінювати ситуацію, що склалась в двосторонніх відносинах ЄС та України щодо вирішення суперечок згідно з Угодою про асоціацію;
застосовувати надані можливості для захисту прав українських громадян та юридичних осіб в ЄС;
аналізувати практику Суду ЄС в сфері міграційної політики;
висловлювати свої пропозиції щодо вдосконалення національного законодавства в зазначеній сфері;
критично оцінювати положення матеріальних та процесуальних норм права ЄС;
визначати, обґрунтовувати і обстоювати свою правову позицію щодо можливості і доцільності використання досвіду держав-членів ЄС в правовій системі України;

Отримати базові комунікативні навички:

з вирішення практичних задач-казусів в сфері різних проваджень в суді ЄС;
в процесі практичного застосування норм права ЄС під час вирішення групових завдань-симуляцій.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЗАНЯТЬ

№ теми	Назва теми	Кількість годин			
		Лекції	Семінар. заняття	Самостійна Робота студента	Контр. модуль робота
1	Система судових установ у Євросоюзі.	4	2	20	-
2	Правові засади преюдиційної процедури в ЄС.	5	4	15	-
3	Провадження щодо примусового виконання зобов'язань.	5	4	10	-
4	Процедура оскарження незаконної діяльності інститутів ЄС.	4	2	10	
5	Провадження про скасування нелегітимних нормативних актів ЄС.	4	2	10	
6	Механізми вирішення спорів в Угоді про асоціацію між Україною та Європейським Союзом	4	3	15	
		26	14	80	1

Загальний обсяг – 120 год., в тому числі:

Лекцій – 26 год.

Семінари – 14 год.

Самостійна робота – 80 год.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМА 1. СИСТЕМА СУДОВИХ УСТАНОВ У ЄВРОСОЮЗІ

Лекція 1. Правові засади організації судової влади в Євросоюзі

1. Функції та повноваження судових установ Євросоюзу.
2. Діяльність судових установ Євросоюзу з метою забезпечення правового захисту.
3. Судові установи Євросоюзу і національні суди країн-членів.

Семінар 1. Система правового захисту в Євросоюзі

1. Система судових установ у Євросоюзі .
2. Повноваження судових установ Євросоюзу .
3. Судові установи Євросоюзу і національні суди країн-членів.

Самостійна робота до теми 1

На підставі опрацювання рекомендованої літератури підготувати наукове повідомлення:

Роль судових установ ЄС щодо становлення та розвитку правової системи ЄС.

Контрольні питання та завдання

2. Які способи тлумачення права Євросоюзу використовує Суд ЄС?

ТЕМА 2. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПРЕЮДИЦІЙНОЇ ПРОЦЕДУРИ В ЄС.

Лекція 2. Преюдиціальні рішення Європейського Суду у механізмі реалізації права ЄС

1. Правове закріплення провадження щодо отримання преюдиційного рішення в установчих договорах ЄС.
2. Зміст питань, які можуть стати предметом преюдиційного рішення.
3. Суди або трибунали, які можуть звертатися за отриманням преюдиційного рішення.
4. Суди або трибунали, які повинні звертатися за отриманням преюдиційного рішення.
5. Роль генерального адвоката у преюдиційній процедурі.
6. Обставини, за яких Суд ЄС може відмовитися винести преюдиційне рішення.
7. Реформи процедури винесення преюдиційних рішень (Загальний суд, прискорена процедура, термінова процедура)

Семінар 2. Преюдиційна процедура як сфера компетенції Суду ЄС

1. Правові основи преюдиційної процедури.
2. Суб'єкти права на запит преюдиційного висновку.
3. Зміст доктрини Acte Clair.
4. Значення преюдиційних висновків для становлення та розвитку права ЄС.

Самостійна робота до теми 2

3. Критично оцінити твердження про те, що важко обґрунтувати будь-яку з підстав, на яких судом держави-члена може бути уникнути можливість звернення до Суду ЄС для отримання преюдиційного рішення згідно зі статтею 267ДФЕС.

4. Проаналізувати наступне твердження: «Система преюдиційного рішення є справжньою основою функціонування внутрішнього ринку, оскільки вона відіграє фундаментальну роль у забезпеченні того, щоб законодавство, встановлене договорами, зберігало свій [союзний] характер з метою гарантування, що право має однакову дію у всіх державах-членах Європейського Союзу».

Контрольні питання та завдання

Якими є наслідки преюдиційного висновку для національного суду держави-члена, який за ним звернувся?

ТЕМА 3. ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО ПРИМУСОВОГО ВИКОНАННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ.

Лекція 3. Процедура примусового виконання зобов'язань

4. Види проваджень щодо примусового виконання зобов'язань державами-членами ЄС.

5. Процедура притягнення держави-члена до відповідального за невиконання зобов'язань, порушена на вимогу Комісії ЄС.

6. Процедура притягнення держави-члена до відповідального за невиконання зобов'язань, порушена на вимогу іншої держави-члена.

7. Можливість примусового виконання зобов'язання на вимогу фізичної особи.

Семинар 3. Правові засади притягнення держави-члена до відповідальності за недотримання права ЄС

3. Правові підстави притягнення держави-члена до відповідальності.

4. Суб'єкти права на порушення провадження щодо примусового виконання зобов'язань.

5. Правові наслідки успішного провадження проти держави-члена.

6. Засоби захисту прав фізичних осіб, передбачених правом ЄС.

Самостійна робота до теми 3

Дайте відповідь на обидві частини цього питання:

Критично оцінити потенційну ефективність дій щодо порушень законодавства Союзу:

(А) порушене Комісією за статтею 258 ДФЄС;

I

(В) осіб, які подають позови до своїх національних судів проти відповідних національних органів.

Контрольні питання та завдання

Які аргументи використовували держави-члени у відповідь на обвинувачення щодо недотримання ними своїх зобов'язань відповідно до права ЄС? Наскільки вони були успішні?

ТЕМА 4. ПРОЦЕДУРА ОСКАРЖЕННЯ НЕЗАКОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІНСТИТУТІВ ЄС

Лекція 4. Судовий контроль за діяльністю інститутів ЄС

5. Провадження щодо невиконання інститутами ЄС своїх обов'язків.

6. Процедура за позовами щодо позадоговірної відповідальності.

7. Відмінність тесту Шеппенштедта від тесту Бергадерм у провадженнях щодо позадоговірної відповідальності.

Семінар 4. Компетенція Суду ЄС стосовно контролю за діяльністю інститутів ЄС

1. Види проваджень щодо порушень з боку інститутів ЄС.
2. Правові наслідки проваджень щодо порушень з боку інститутів ЄС.
3. Умови прийнятності позовів щодо збитків від позадоговірної відповідальності.

Самостійна робота до теми 4

1. Порівняйте процедури притягнення до відповідальності держави-члена та інститутів ЄС за невиконання своїх зобов'язань

Контрольні питання та завдання

Яку роль відіграє процедура відшкодування збитків, завданих діяльністю інститутів або органів ЄС, для забезпечення принципу правової визначеності?

ТЕМА 5. ПРОВАДЖЕННЯ ПРО СКАСУВАННЯ НЕЛЕГІТИМНИХ НОРМАТИВНИХ АКТИВ ЄС.

Лекція 5. Процедура скасування актів ЄС

1. Визначення привілейованих та квазіпривілейованих заявників.
2. Правові підстави скасування актів ЄС.
3. Право фізичних та юридичних осіб звертатися за скасуванням актів ЄС.
4. Відмінність процедури скасування актів від процедури проголошення їх незаконними.

Семінар 5. Компетенція Суду ЄС стосовно контролю за легітимністю актів ЄС

1. Види нормативно-правових актів, які підлягають оскарженню в Суді ЄС.
2. Обсяг прав різних груп суб'єктів подання позовів про скасування актів ЄС.
3. Критерії, які висуваються до фізичних осіб, стосовно права на оскарження певного акту ЄС.
4. Процесуальні умови визнання акту ЄС недійсним.
5. Рішення Суду ЄС у справах з українським елементом.

Самостійна робота до теми 5

Проаналізуйте рішення Загального суду та Суду ЄС за позовами українських громадян щодо скасування рішень про накладення економічних санкцій.

Контрольні питання та завдання

3. Які акти ЄС можуть бути оскаржені?
4. Які аргументи повинен навести індивід, щоб його/її було визнано таким, що він/вона мають безпосередній інтерес відповідно до ст. 265 ДФЄС?

ТЕМА 6. МЕХАНІЗМИ ВИРІШЕННЯ СПОРІВ В УГОДІ ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

Лекція 6. Засоби вирішення спорів в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС

1. Еволюція механізмів вирішення спорів у відносинах України та ЄС.
2. Правові засади вирішення спорів в Угоді про асоціацію.
3. Загальний (дипломатичний) механізм вирішення спорів.
4. Механізм вирішення спорів в рамках зони вільної торгівлі.
5. Зміст та значення застереження про «суттєвий елемент Угоди».

Семінар 6. Правові основи вирішення спорів між Україною та ЄС

1. Становлення та розвиток механізмів врегулювання спірних ситуацій в рамках двосторонніх відносин між ЄС та Україною.
2. Механізми вирішення спорів, передбачені Угодою про асоціацію між Україною та ЄС.
3. Правові підстави спору між Україною та ЄС стосовно необробленої сировини.
4. Сучасні тенденції розвитку відносин між Україною та ЄС стосовно врегулювання суперечок.

Самостійна робота до теми 6

4. Проаналізуйте можливість застосування судової практики Євросоюзу у національному правопорядку України.
5. Проведіть порівняльний аналіз механізмів вирішення спорів Угоди про асоціацію між Україною-ЄС та іншими угодами про асоціацію, що були укладені Європейським Союзом.
6. Дослідити правові підстави спору між ЄС та України стосовно заборони експорту необробленої деревини з України.

Контрольні питання та завдання

В чому полягає юридичний зміст поняття «суттєвий елемент Угоди», які наслідки його порушення згідно з Угодою про асоціацію між Україною та ЄС?

Якими є можливі механізми вирішення спорів відповідно до чинної Угоди про асоціацію між ЄС та Україною?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

10. Святун Олена Володимирівна. Вирішення спорів в праві ЄС. Конспект лекцій. - Київ: Інститут міжнародних відносин. – 124 с.;
11. Європейське право: право Європейського союзу: підручник. У трьох книгах / за ред. В. І. Муравйова. — К. : Видавничий Дім "Ін Юре", 2015. : Книга перша: Інституційне право Європейського союзу. – 312 с.;
12. Зібрання актів європейського права. – К.: ред. журн. «Право України», 2013. (дод. до юрид. журн. «Право України».) – Вип. 1 «Європейський Союз» 2013. (Коментар). – 1052 с.
13. Комарова Т. В. Юрисдикція Суду Європейського Союзу : монографія / Т. В. Комарова. – Х. : Право, 2010. – 360 с.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2011. – 368 с.

14. Комарова Т. В. Суд Європейського Союзу: розвиток судової системи та практики тлумачення права ЄС : монографія / Т. В. Комарова. – Харків : Право, 2018. – 528 с.

Додаткова:

1. Анакіна Т. М. Прецедентні рішення Суду Європейських Співтовариств у становленні правопорядку ЄС / Т. М. Анакіна // Підприємництво, господарство і право. – 2008. – № 2. – С. 49–52.

2. Брацук І. Вплив Суду ЄС на формування та розвиток принципу прямої дії Європейського Союзу / І. Брацук // Юридична Україна. – 2010. – № 2. – С. 129–132.

3. Водянніков О. Ю. Заборона дискримінаційного оподаткування торгівлі в договорі про функціонування Європейського Союзу: поняття, цілі та зміст в світлі практики Суду ЄС / О. Ю. Водянніков // Держава і право. Юридичні і політичні науки. – К., 2010. – Вип. 47. – С. 611–622.

4. Голосніченко Д. Розподіл повноважень між органами Євросоюзу : реалії і прагнення / Д. Голосніченко // Юридична Україна. – 2008. – № 12. – С. 11–18.

5. Исполинов А. С. Концепция *acquis communautaire* в праве Европейского Союза / А. С. Исполинов // Вестник Московского университета. Серия 11, Право. – 2010. – № 5. – С. 68–88.

6. Комарова Т. В. Вплив Суду ЄС на конституціоналізацію права Європейського Союзу / Т. В. Комарова // Європейське право. – 2012. – № 1. – С. 197–203.

7. Комарова Т. В. Суд Европейского союза и единство судебной практики / Т. В. Комарова // Современное право. – 2013. – № 11. – С. 143–148.

8. Комарова Т. В. Суд Европейского Союза и международный правопорядок / Т. В. Комарова // Проблемы политико-правового развития в XXI веке : материалы междунар. науч.-практ. конф., г. Москва, 19–20 нояб. 2010 г. – М., 2010. – С. 178–182.

9. Комарова Т. В. Судебная система Европейского Союза и обеспечение единства судебной практики / Т. В. Комарова // Проверка судебных решений в гражданском процессе Украины и России : сб. тез. науч. докл. и сообщ. "круглого стола" каф. гражд. процесса Нац. ун-та "Юрид. акад. Украины им. Ярослава Мудрого" и юрид. фак. Моск. гос. ун-та им. М. В. Ломоносова, Харьков, 19 марта 2013 г. – Харьков, 2013. – С. 63–67.

10. Кононенко В. П. Захист права інтелектуальної власності судом ЄС / В. П. Кононенко // Проблеми законності. – Х., 2012. – Вип. 118. – С. 242–248.

11. Кононенко В. П. Порівняльна характеристика правової природи рішень Європейського суду з прав людини та суду ЄС / Кононенко В. П. // Порівняльно-правові дослідження. – 2011. – № 2. – С. 109–114.

12. Костромов О. Правові колізії та способи їх вирішення в рамках Європейського Союзу / О. Костромов // Українське право. – К., 1998. – Число 1. – С. 193–198.

13. Марусин И. С. Процессуальный порядок рассмотрения дел в Суде Европейских Сообществ / И. С. Марусин // Известия вузов. Правоведение. – 2004. – № 1. – С. 131–143.

14. Мурашко Л. О. Особенности наднационального судебного механизма и разрешения споров (на примере суда Европейских Сообществ (Court of justice) / Л.О Мурашко // Национальная государственность и европейские

интеграционные процессы : в 2 т. – Минск, 2008. – Т. 1 : Национальное законодательство и его гармонизация с правом Европейского Союза. – С. 182–184.

15. Назаров І. В. Структура та принципи побудови судової системи Європейського Союзу / І. В. Назаров // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2010. – № 6. – С. 70–77.

16. Назаров І. В. Суд Європейського Союзу як наднаціональна судова система / І. В. Назаров // Організаційні та правові проблеми забезпечення державного суверенітету : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 27 берез. 2009 р. – Х., 2009. – С. 62–64.

17. Пасічник Я. С. Порівняльно-правова характеристика організації та діяльності Європейського суду з прав людини та Суду Європейських співтовариств / Я. С. Пасічник // Порівняльне правознавство. Сучасний стан і перспективи розвитку : зб. матеріалів міжнар. наук. симпозіуму "Дні порівняльного правознавства" (м. Київ, 8–11 квіт. 2009 р.). – К., 2009. – С. 655–657.

18. Стрельцов В. Ю. Законодавча основа прав та обов'язків європейської спільноти та держав-членів. Модуль 11 : навч. посіб. / В. Ю. Стрельцов. – Х. : Магістр, 2009. – 127 с.

19. Табушка С. Розвиток захисту прав людини в межах правової системи Європейського Союзу / С. Табушка // Європейське право. – 2013. – № 1/2. – С. 129–138.

20. Тимченко Л. Вплив Суду ЄС на розвиток права Європейського Союзу / Л. Тимченко, В. Кононенко // Європейське право. – 2012. – № 1. – С. 189–196.

ТЕМАТИКА ТВОРЧИХ РОБІТ:

1. Становлення та еволюція судової системи в ЄС.
2. Юрисдикція Суду Європейського Союзу.
3. Юрисдикція Загального суду ЄС.
4. Розмежування компетенції в судовій системі ЄС.
5. Роль та значення рішень Суду ЄС в національних правових системах держав-членів.
6. Юридична природа рішень Суду ЄС.
7. Преюдиційні рішення Суду Європейського Союзу у механізмі реалізації права ЄС.
8. Юрисдикція Суду ЄС щодо позовів про невиконання зобов'язань державами-членами Євросоюзу.
9. Захист прав приватних осіб в Суді ЄС.
10. Проведення у справах про скасування незаконних нормативно-правових актів ЄС.
11. Правові засади скасування актів ЄС, якими вводилися санкції проти окремих громадян України (наприклад, В. Янукович проти Ради, М. Азаров проти Ради і т.д.).
12. Правові підстави рішення Загального суду у справі «Нафтогаз України проти Єврокомісії, за клопотанням про анулювання рішення Комісії від 28 жовтня 2016 року про перегляд умов звільнення трубопроводу Opal від правил доступу третіх сторін і тарифного регулювання»

13. Процедура оскарження незаконної бездіяльності інститутів ЄС.
14. Процедура за позовами щодо позадоговірної відповідальності.
15. Процедура винесення Судом ЄС висновків щодо сумісності міжнародних угод, які укладаються Союзом і третіми країнами чи міжнародними організаціями.
16. Процедура вирішення спорів між ЄС та його службовцями.
17. Процедура винесення рішень Судом ЄС відповідно до арбітражних застережень.
18. Роль практики Суду ЄС щодо включення принципу прав людини до права Європейського Союзу.
19. Механізми вирішення спорів згідно з Угодою про асоціацію між Україною та ЄС
20. Правові підстави спору між ЄС та України стосовно заборони експорту необробленої деревини з України.

ТИПОВЕ ЗАВДАННЯ МОДУЛЬНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Питання 1

Визначіть суди, які входять до складу Суду ЄС:

- a) Суд, Суд першої інстанції, Трибунал цивільної служби;
- b) Європейський суд з прав людини, Загальний суд, Суд ЄАВТ;
- c) Суд, Загальний суд;
- d) Міжнародний суд ООН, Загальний суд.

Питання 2

Скільки суддів входять до складу Суду ЄС?

- a) 27;
- b) 15;
- c) 28;
- d) 7.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПРАВО КОНКУРЕНЦІЇ ЄС (ОСНОВИ ТА ПРОЦЕДУРИ)» / «EU COMPETITION LAW (MAIN BASICS & PROCEDURES)»

Розробник: Смирнова Ксенія Володимирівна, д.ю.н., професор,
професор кафедри порівняльного і європейського права.

Мета дисципліни – ознайомлення з основами та правовими засадами права конкуренції Європейського Союзу, основними доктринами та правовими категоріями прав конкуренції ЄС. Спеціальна увага приділяється процедурам проведення розслідувань Європейською комісією та європейськими національними відомствами, правовій характеристиці антимонопольних угод та узгодженої практики та порівнянню правового регулювання контролю за концентраціями.

Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни (за наявності):

Знати основи права Європейського Союзу, особливості правових актів ЄС (директиви, регламенти, рішення, висновки, рекомендації), розмежування компетенції між державами-членами та ЄС; основи внутрішнього ринку ЄС;
Вміти застосовувати знання для вирішення практичних питань, пов'язаних з питаннями внутрішнього ринку ЄС, включаючи переміщення товарів та послуг

Анотація навчальної дисципліни: Дисципліна має на меті визначення практичних аспектів вивчення процедур застосування конкурентних норм відповідними відомствами країн Європи, Європейською комісією. Дисципліна вивчається студентами англійською мовою з метою вироблення практичних навичок застосування специфічної юридичної термінології. Вивчаються практичні аспекти початку розслідувань Європейською комісією та коло її повноважень. У цьому зв'язку із застосуванням методу казуалістичних ситуацій (case studies) вивчаються практичні аспекти застосування Регламенту ЄС 1/2003 та практичні наслідки імплементації Директиви ЄС 2019/1.

Завдання (навчальні цілі) – набуття студентами необхідних методичних та методологічних знань і практичних навичок в галузі конкурентного (антимонопольного) права, можливість застосування набутих знань у відносинах з іноземним елементом. Дисципліна побудована на розмежуванні процедур, які застосовуються до правового регулювання антиконкурентних угод, картельної практики, зловживанні домінуючого становища та правового регулюванні надання державної допомоги. Вивчення дисципліни передбачає ознайомлення студентів з основними правовими категоріями конкурентного права Євросоюзу (доктрина єдиного економічного суб'єкта господарювання, доктрина мінімумів, поняття узгодженої практики, картельної практики тощо).

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

- *Знати та оволодіти теоретичними знаннями про:*

Особливості правових актів, якими регулюється право конкуренції ЄС;
теоретичні основи антимонопольної політики та права конкуренції Євросоюзу;
Основні доктрини права конкуренції ЄС (доктрина підприємства, доктрина єдиного економічного суб'єкта господарювання, доктрина de minimis)

правила конкуренції, що застосовуються до підприємств (приватний сектор) та до держав (публічний сектор)

Поняття «угоди», «рішення асоціацій підприємств», «узгоджена практика»

Основні заборони у праві конкуренції та основні вимоги щодо виключень із заборон;

основні поняття та характерні риси зловживання домінуючим становищем

основні механізми та показники контролю за концентрацією;

положення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС у сфері встановлення правил конкуренції;

поняття державної допомоги та основні принципи регулювання державної допомоги ,

відповідальність та санкції за порушення правил конкуренції

порядок прийняття рішень інститутами ЄС в сфері конкуренції, порядок судового перегляду рішень Комісії ЄС

систему конкурентних відомств в державах-членах, ЄС та Україні

основні судові справи в сфері дотримання правил конкуренції

- *Вміти:*

узагальнювати та систематизувати основні положення та судову практику в сфері права конкуренції Євросоюзу;

застосовувати отримані знання для вирішення практичних завдань, пов'язаних з гармонізацією законодавства України в сфері антимонопольної політики та права конкуренції до законодавства Євросоюзу

проводити аналіз та дослідження судової практики Євросоюзу у вирішенні питань в сфері антимонопольної політики Євросоюзу;

збирати, узагальнювати та аналізувати інформацію і давати міжнародно-правову оцінку національного законодавства України у сфері захисту економічної конкуренції;

застосовувати отримані знання для вирішення практичних завдань, пов'язаних із удосконалення правових механізмів європейської інтеграції;

оцінювати стан відповідності законодавства України з правом Євросоюзу

вирішувати практичні завдання в сфері як державного управління, так і в сфері надання юридичних послуг суб'єктам правовідносин;

Проводити порівняльний аналіз відповідності підзаконних нормативних актів України до права ЄС в сфері дотримання правил конкуренції

- *Отримати базові комунікативні навички:*

з вирішення практичних справ щодо представлення інтересів учасників у справі про порушення правил конкуренції;

в процесі практичного застосування норм права конкуренції при вирішенні групових завдань-симуляцій

- *Автономність і відповідальність*

Приймати рішення (самостійно/під керівництвом) щодо застосування процедур захисту прав осіб у сфері порушення правил конкуренції

Готовність до вибору правових засобів оскарження рішень щодо порушень правил конкуренції

Брати відповідальність за підготовку пояснювальних записок щодо проектів прийняття актів та підготовки експертизи відповідності законодавства України в сфері захисту економічної конкуренції до права ЄС

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЗАНЯТЬ

№ теми	Назва теми	Кількість годин			
		Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота студента	Контр. модуль робота
1	Економічні основи права конкуренції. Поняття та правові основи антимонопольної політики Євросоюзу.	4		6	-
2	Правила конкуренції, що застосовуються до підприємств (приватний сектор).	2		6	-
3	Процедури, що застосовуються Європейською Комісією. Застосування правил конкуренції ЄС національними конкурентними відомствами	2	4	10	
4	Основні правові категорії права конкуренції ЄС: практика Суду ЄС	4		10	
5	Застосування основних категорій права конкуренції ЄС Судом ЄС (вирішення кейсів)	2	2	10	
6	Алгоритм розслідувань справ щодо антиконкурентних угод та узгодженої практики.	2	2	10	-
7	Алгоритм розслідувань справ щодо зловживання домінуючим становищем	2	2	10	
8	Поняття та процедура правил конкуренції, що застосовуються до держав (публічний сектор). Державна допомога	4	2	10	-
9	«Конкурентійне acquis» в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС	4		10	
		26	12	82	

Загальний обсяг – 120 год., в тому числі:

Лекцій – 26 год.

Семінари – 12 год.

Самостійна робота – 82 год.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Економічні основи права конкуренції. Поняття та правові основи антимонопольної політики Євросоюзу.

Лекція №1. Поняття та правові основи антимонопольної політики та права конкуренції Євросоюзу.

1. Роль конкуренції та антимонопольної політики в процесі інтеграції Євросоюзу.
2. Розвиток правового регулювання конкуренції в Європі. Конкуренційне право Євросоюзу: цілі та завдання конкурентної політики Європейського Союзу.
3. Джерела правового регулювання конкурентного права Євросоюзу.
4. Основні характерні риси права конкуренції Євросоюзу. Основні принципи права конкуренції ЄС.
5. Інституційний механізм конкурентної політики Євросоюзу.

Самостійна робота

1. Дайте визначення понять: Олігополія та монополія. Монополія в економічному та правовому аспектах. Природна монополія.
2. Аналіз монопольного ринку, основні недоліки при його існуванні для підприємств, ринку й споживачів. Основні принципи діяльності держави з метою недопущення формування монопольного ринку.
3. Чи доцільна політика втручання держави в економіку для цілей захисту конкуренції на ринку?
4. Правове регулювання конкуренції в рамках Світової Організації Торгівлі: демпінг та субсидії. Робоча група СОР з взаємодії між торговельною та конкурентною політикою.
5. ЮНКТАД як основний багатосторонній механізм міждержавної співпраці з питань конкуренції.
6. Встановлення стандартів правового регулювання конкуренції в ЮНКТАД: основні положення модельного закону ЮНКТАД про конкуренцію.
7. Діяльність Організації Економічного Співробітництва та Розвитку. Рекомендації ОЕСР у сфері захисту добросовісної конкуренції.
8. Модельний закон СНД про захист добросовісної конкуренції.
9. Функції конкуренції в ринковій економіці. Реальна і потенційна конкуренція.
10. Які є переваги та недоліки «лібералізації» для досягнення не викривленої конкуренції.
11. Надайте характеристику міжнародно-правових механізмів регулювання конкуренції на світовому ринку.

Тема 2. Правила конкуренції, що застосовуються до підприємств (приватний сектор).

Лекція №2. Правила конкуренції, що застосовуються до підприємств (приватний сектор).

1. Компетенція Європейського Союзу у сфері конкурентної політики. Історичні етапи розвитку права конкуренції ЄС.
2. Джерела права конкуренції ЄС. Галузеві норми.

3. Основні положення ст. 101 ДФЄС : заборони і виключення із заборон.
4. Основні положення ст. 102 ДФЄС

Самостійна робота

1. Основні принципи конкуренційного права Євросоюзу.
2. Територіальне застосування конкуренційного права Євросоюзу.
3. Спеціальний статус територій на основі особливих угод (Гренландія з 1985 р., Фарерські острови, Канальські острови, Острів Мен та суверенна територія Великобританії на Кіпрі). Території, виключені з сфери застосування конкуренційного права Євросоюзу (Сан-Марино, Монако, Ліхтенштейн та Андорра).
4. Екстериторіальне застосування конкуренційного права Євросоюзу: доктрина ефекту. Наведіть приклади судових справ екстериторіального застосування норм конкуренції (аналіз справи Microsoft, Intel). Проаналізуйте розслідування Єврокомісії проти Газпрому.

Тема 3. Процедури, що застосовуються Європейською Комісією. Застосування правил конкуренції ЄС національними конкурентними відомствами

Лекція 3. Процедури, що застосовуються Європейською Комісією

1. Співвідношення між правом ЄС та національними законодавствами держав-членів щодо конкуренції.
2. Роль національних судів та національних антимонопольних установ у реалізації конкурентної політики Європейського Союзу.
3. Основні положення Регламенту 1/2003 та Директиви 1/2019.
4. Сутність системи directly applicable exceptional system.

Самостійна робота:

1. Дослідите статистику розслідувань Європейською комісією протягом останніх п'яти років. Які сфери промисловості стосувалися дані розслідування?
2. Дослідите політику ЄС щодо накладення штрафів? Порівняйте відповідну статистику накладення штрафних санкцій в ЄС та в Україні.
3. Дослідите застосування процедури врегулювання справ в практиці Європейської комісії. Проаналізуйте відповідні законопроекти України на відповідність практиці ЄС.
4. Процедури відшкодування збитків за порушення правил конкуренції в ЄС. Commission Practical Guide on quantifying antitrust harm in damages actions
5. Commission Recommendation on collective redress.
6. Розробіть Competition Compliance для компанії. Визначить практичну значущість на правові наслідки даного документу.

Практичне заняття №1-2. Вступ до права конкуренції Євросоюзу.

1. Джерела правового регулювання права конкуренції Євросоюзу. Загальна характеристика первинного конкурентного права Євросоюзу. Вторинне конкурентне право Євросоюзу.
2. Роль Суду ЄС у розвитку уніфікованих норм конкурентного права Євросоюзу.

3. Основні характерні риси права конкуренції Євросоюзу.
4. Наведіть практичні приклади застосування прямої дії установчих договорів у світлі правил конкуренції ЄС.
5. Основні положення Регламенту 1\2003 та Директиви 1/2019 щодо застосування конкурентного права Євросоюзу національними судами та національними антимонопольними установами.
6. Співпраця між Європейською Комісією, національними судами і національними антимонопольними установами.
7. Докази у практиці антимонопольних розслідувань Європейською комісією.
8. Dispute settlement procedure: регламентація, наслідки та правові форми.
9. Leniency policy: регламентація, застосування та правові наслідки.
10. Процедури прийняття рішень за результатами розслідувань Європейською комісією та механізми їх оскарження.
11. Санкції за порушення заборони відповідно до ст. 101 та 102 ДФЄС.

Тема 4. Основні правові категорії права конкуренції ЄС: практика Суду ЄС

Лекція №4. Основні правові категорії права конкуренції ЄС: практика Суду ЄС.

1. Поняття підприємства в світлі конкурентного права Євросоюзу. Юридичні особи як суб'єкти конкурентного права Євросоюзу: афільовані юридичні особи. Фізичні особи як суб'єкти конкурентного права ЄС.
2. Відносини між материнською та дочірньою компанією: доктрина „внутрішнього” підприємства (Intra-Enterprise Doctrine). Статус асоціацій у конкурентному праві Євросоюзу (європейське економічне об'єднання інтересів, європейська компанія, консорціум тощо).
3. Доктрина єдиного економічного суб'єкта господарювання.
4. Правове визначення відповідного ринку (relevant market) для цілей конкурентного права Євросоюзу.

Самостійна робота

1. Статус асоціацій у конкурентному праві Євросоюзу (європейське економічне об'єднання інтересів, європейська компанія, консорціум тощо).
2. Порівняйте визначення «підприємства» в світлі конкурентного права Євросоюзу й відповідно до законодавства України.
3. Доктрина єдиного економічного суб'єкта господарювання.
4. Визначення відповідного ринку товару. Концепції первинного та вторинного ринку товарів. Дефініція географічного ринку товарів. Тимчасові (сезонні) ринки. Формули та тести на взаємозамінність попиту, взаємозамінність пропозиції та потенційна конкуренція.

Тема 5. Застосування основних категорій права конкуренції ЄС Судом ЄС (вирішення кейсів)

Лекція 5. Алгоритм вирішення практичних завдань та казусів.

1. Пошук матеріальних норм для застосування відповідного правового режиму.
2. Послідовність правової аргументації

3. Приклади вирішення питань, пов'язаних із правовими категоріями, Судом ЄС (Akzo case, Dyestuffs case тощо)

Практичне заняття №3. Вирішення правових казусів

5. Кейс на визначення концепції Суду ЄС щодо „підприємства” (“an undertaking”) у конкуренційному праві Євросоюзу.
6. Кейс на матеріальні і процесуальні положення Регламенту 1/2003.
7. Кейс на встановлення факту порушення заборони відповідно до ст. 101 та 102 ДФЄС
8. Кейс на санкції за порушення заборони відповідно до ст. 101 (1) або 102 ДФЄС

Самостійна робота:

Судові справи:

1. Справа 26/62, Van Gend een Loos v Nederlandse administratie der belastingen, ECJ [1963] ECR 1.
2. Справа 6/64, Costa v ENEL, [1964] ECR 585.
3. Справа C-234/89, Delimitis v Henninger Bräu, ECJ [1991], ECR I 935.
4. Справа 13/61, De Geus v Bosch, ECJ [1962], ECR 45.
5. Справа 85/76, Hoffmann – La Roche v Commission, ECJ [1979], ECR 461.
6. Справа 19/77, Miller International Schallplatten GmbH v Commission, ECJ [1978], ECR 131.
7. Об'єднані справи 56 and 58/64, Consten and Grundig v Commission, ECJ [1966], ECR 299.
8. Справа 14/68, Wilhelm v Bundeskartellamt, ECJ [1969], ECR I-14.
9. Справа 56/65, Société Technique Mini re v Maschinenbau Ulm, ECJ [1966], ECR 234.
10. Справа T-77/92, Herlitz v Commission, ECJ [1994], ECR II-549 (Parker Pen I).
11. Справа C-41/90, Hiltner and Elser v Mactron, ECJ [1991] ECR I 1979, 1993.
12. Справа 48/69, ICI v Commission, ECJ [1972], ECR 619 (Dyestuffs).
13. Об'єднані справи 25 and 26/84, Ford v Commission, ECJ [1985] ECR 2725.
14. Справа 78/70, Deutsche Grammophon v Commission, ECJ [1971] ECR, 485.
15. Справа C-73/95P, Viho Europe v Commission, ECJ [1996], ECR I-5457.
16. Справа 395/87, Ministire Public v Toutnier, ECJ [1989], ECR 2521.

Тема 6. Алгоритм розслідувань справ щодо антиконкурентних угод та узгодженої практики.

Лекція №6. Алгоритм розслідувань справ щодо антиконкурентних угод та узгодженої практики.

1. Ст. 101 ДФЄС: заборонені форми співпраці – угоди, рішення асоціацій та узгоджена практика, прямою або опосередкованою метою яких є обмеження або скасування конкуренції.
2. Поняття антиконкурентної угоди між підприємствами. Рішення асоціацій підприємств. Узгоджена практика. Докази наявності антиконкурентної угоди.
3. Доктрина мінімумів.
4. Винятки із ст. 101 (3) ДФЄС. Винятки з заборон.
5. Поняття, загальна характеристика, джерела правового регулювання горизонтальних і вертикальних угод.

Практичне заняття №4. Алгоритм розслідувань справ щодо антиконкурентних угод та узгодженої практики.

1. Поняття антиконкурентної угоди. Аналіз рішень асоціацій підприємств.
2. Антиконкурентна мета та результати угоди.
3. Дві позитивні та негативні вимоги винятків з заборони.
4. Аналіз правил юрисдикції та процедури згідно Регламенту Ради № 1/2003.
5. Надання виключення Європейською Комісією. Методи надання виключень: секторальні винятки, індивідуальні винятки, негативний висновок і лист-погодження.
6. Аналіз судової практики щодо встановлення доктрини мінімумів.
7. Аналіз процесуальних норм щодо конкуренції
8. Узгоджена практика – аналіз судових рішень. Тлумачення узгодженої практики Судом ЄС. Прямі та непрямі докази наявності узгодженої практики
9. Проаналізувати жорсткі картелі та угоди про кооперацію (горизонтальні угоди). Проаналізувати Регламенти Комісії ЄС, прийняті 14 грудня 2010 року, чинні з 1 січня 2011 року. Визначити заборони та винятки з заборон.
10. Поняття, режими та категорії вертикальних угод. Аналіз Регламенту Комісії №330/2010 від 20 квітня 2010 року. Визначити заборони та винятки з заборон
11. Застосування правил конкуренції Євросоюзу до прав інтелектуальної власності.
12. Секторальні винятки із заборон: сільське господарство (Регламент 1184/2006), страхування (Регламент 358/2003, Регламент від 24 березня 2010 року), поштові послуги, транспорт.

Самостійна робота

1. Односторонні акти і застосування конкурентного права Євросоюзу. Рекомендації як односторонні акти в конкурентному праві Євросоюзу.
2. Діяльність, яка прямо або опосередковано впливає на конкуренцію: співвідношення між порушенням конкуренції як об'єкта торгівлі або результату торгівлі.
3. Концепція Суду ЄС щодо допустимості. Фактори, які впливають на допустимість: коло чинного обмеження; тип та кількість товарів та послуг; ринкова позиція сторін. Кумулятивний ефект угод. Кількісний тест допустимості (доктрина *de minimis*) і якісна допустимість.
4. Підходи Європейської Комісії та Суду ЄС до відмінностей між горизонтальними та вертикальними антиконкурентними угодами, рішеннями та практиками.
5. Поняття відповідний ринок в конкурентному праві Євросоюзу. Відмінності між відповідним ринком товару, відповідним географічним ринком та тимчасовим відповідним ринком.
6. Потенційний вплив на ринок: загрози в світлі конкурентного права Євросоюзу. Визначити відмінність правового регулювання та контролю горизонтальних угод у Великобританії та Європейському Союзі.
7. Аналіз прецедентного права Євросоюзу в залежності від класифікації горизонтальних угод: визначення та судова практика (Thermoplastics cases: Polypropylene, Wood Pulp II, Steel beams, Cartonboard).
8. Аналіз реформи процедури.

9. Інтер-бренд та інтра-бренд конкуренція у справах про вертикальне обмеження конкуренції.

Судові справи:

1. Справа Volk v. Vervaecke (справа 5/69 [1969])
2. Справа 50/18 Enichem v. ICI [1989]
3. Справа T-7/89 Hercules v. Commission [1991]
4. Справа 152/16 Soda-ash v. Solvay [1991]
5. Справа 41/69 ACF v. Chemiefarma [1970]
6. Справа C-277/87 Sandoz [1990]
7. Справа 107/82 AEG v. Commissione [1983]
8. Справа 45/85 Verband der Sachversicherer v Commission [1987]
9. Справа 48/69 ICI v. Commission (відома як справа Dyestuffs) [1972]
10. Справа 230/1 Polypropylene [1986]
11. Справа 40/73 Suiker Unie [1975],
12. Справа 89/85 Ahlstrom Oy v. Commission (відома як справа Wood Pulp) [1993],
13. Справа 100-103/80 Musique Diffusion Francaise v. Commissione [1983] відома як справа Pioneer
14. Справа 6/72, Continental Can v Commission [1973]
15. Справа 27/76 United Brands v Commission [1978]
16. Справа Eurocheques I, Decision of Commission 1984, OJ [1985] L35/43.
17. Справа IFTRA Glas, Decision of Commission of May 15, 1974, OJ [1974] L 99/29.
18. Справа 246/86, Belasco v Commission, ECJ [1989], ECR 2117; Decision of Commission of July 10, 1986, OJ [1986] L 232/15.
19. Справа Rockwell/Iveco, Decision of Commission of July 19, 1983, OJ [1983] L 224/19.
20. Справа Jaz/Peter, Decision of Commission of July 22, 1969, OJ [1969] L 195/5.
21. Справа Bayer/Gist, Decision of Commission of December 15, 1975, OJ [1976] L 30/13.
22. Справа Vacuum Interrupters, Decision of Commission of January 20, 1977, OJ [1977] L 48/32.
23. Справа ENI/Montedison, Decision of Commission of December 4, 1986, OJ [1987] L 5/13.
24. Справа SFEI, CFI January 15, 1997, [1997] ECR II – 1.
25. Справа 193/83, Windsurfing International v Commission, ECJ [1986] ECR 611; Decision of Commission of July 11, 1983, OJ [1983] L 229/1.
26. Об'єднані справи 56 and 58/64, Consten and Grundig v Commission, ECJ [1966], ECR 299.
27. Справа 23/67, Brasserie de Haecht v Wilkin-Janssen, ECJ [1967], ECR 407 (Haecht I).

Додаткові запитання та завдання

1. Дати визначення з судової практики: угоди про фіксовані ціни; угоди про поділ ринку; угоди щодо обмеження або контролю над виробництвом; угоди стосовно стандартизації; інформаційні угоди; угоди щодо обмеження або контролю постачань; колективні угоди про ексклюзивну дистрибуцію; колективні угоди про продаж або купівлю; угоди про рекламу та підтримку; угоди

про науково-дослідну діяльність; угоди про спеціалізацію; спільні підприємства з метою кооперації; дистриб'юторські угоди (агентські угоди); ексклюзивні дистриб'юторські угоди; вибіркові дистриб'юторські угоди; угоди з ексклюзивного постачання; франчайзингові угоди.

2. Суб-контрактні угоди згідно Регламенту Комісії №330/2010 від 20 квітня 2010 року.
3. Ексклюзивні дистриб'юторські угоди в конкурентному праві Євросоюзу.
4. Ексклюзивні угоди купівлі в конкурентному праві Євросоюзу.

Тема 7. Алгоритм розслідувань справ щодо зловживання домінуючим становищем.

Лекція №7. Алгоритм розслідувань справ щодо зловживання домінуючим становищем.

1. Поняття „домінуюче становище”, його характерні особливості.
2. Критерії визначення зловживання домінуючим становищем.
3. Типи та категорії зловживань домінуючим становищем.
4. Джерела правового регулювання зловживання домінуючим становищем.

Практичне заняття №5. Алгоритм розслідувань справ щодо зловживання домінуючим становищем

1. Поняття та джерела правового регулювання домінуючого становища. Індивідуальний та колективний аспекти домінування на ринку.
2. Фактори, що характеризують домінування на ринку. Охарактеризувати з точки зору судової практики.
3. Визначення відповідного ринку. Дати визначення та загальну характеристику: відповідний ринок товару, відповідний географічний ринок, ринок спеціальних секторів.
4. Визначити значення та порядок проведення оцінки долі ринку.
5. Типи зловживань домінуючим становищем: горизонтальне та вертикальне зловживання.
6. Категорії зловживань домінуючим становищем: антиконкурентне та експлуататорське зловживання.
7. Правові наслідки порушення ст. 102 ДФЄС.

Самостійна робота

1. Наведіть приклади із судової практики щодо зловживання правами інтелектуальної власності.
2. Роль рекомендаційних актів в правовому регулюванні зловживання домінуючим становищем в Євросоюзі.

Судові справи:

1. справа 27/76 United Brands v. Commission [1978]
2. справа 85/76 Hoffman-La Roche [1979]
3. справа C-62/86 AKZO [1991]
4. справа T-83/91 Tetra Pak (II) International SA v Commission [1994]
5. справа T-203/01 Michelin v Commission [2003]
6. справа B&I Line plc v Sealink Harbours Ltd and Sealink Stena Ltd [1992]
7. справа C-7/97 Bronner (Oscar) GmbH & Co KG v Mediaprint [1998]

8. справа Magill TV Guide / ITP, BBC and RTE [1989]
9. справа 238/87 Volvo AB v Eric Veng [1988]
10. справа T-30/89 Hilti v Commission [1990]
11. справа C-53/92P Hilti AG v Commission [1994]
12. справа 66/86 Ahmed Saeed [1989]

Додаткові запитання та завдання

1. Дати визначення: домінуюче становище, потенційна конкуренція, вертикальна інтеграція, ефект „portfolio”, відповідний ринок.
2. Визначення солідарної відповідальності за зловживання домінуючим становищем.
3. Співвідношення між ст. 101 та 102 Договору про функціонування Євросоюзу.

Тема 8. Поняття та процедура правил конкуренції, що застосовуються до держав (публічний сектор). Державна допомога.

Лекція №8. Поняття та процедура правил конкуренції, що застосовуються до держав (публічний сектор). Державна допомога.

1. Поняття та джерела правового регулювання правил конкуренції у державному секторі.
2. Основні принципи правового регулювання та моніторингу наданні державної допомоги в Євросоюзі.
3. Поняття „державне підприємство”.
4. Норми матеріального права, що застосовуються у сфері державної допомоги. Допомога, сумісна із спільним ринком; її категорії та рівні.
5. Незаконна допомога та зловживання допомогою. Процедура повернення допомоги.

Практичне заняття № 6. Поняття та процедура правил конкуренції, що застосовуються до держав (публічний сектор). Державна допомога

1. Поняття, принципи та джерела правового регулювання правил конкуренції у державному секторі.
2. Поняття «державна допомога», порядок та правове регулювання надання державної допомоги, обмеження в наданні державної допомоги.
3. Основні принципи надання державної допомоги в Євросоюзі: Ex ante notification, Stand still principle
4. Поняття «нова» та «існуюча» державна допомога в Євросоюзі.
5. Інвестиційна та оперативна державна допомога.
6. Складові елементи правового регулювання надання державної допомоги державами-членами
7. Основні критерії визначення несумісною із спільним ринком державної допомоги.
8. Категорії державної допомоги, що є сумісними із внутрішнім ринком.
9. Державна допомога, що може вважатися сумісною із спільним ринком
10. Регулювання діяльності підприємств публічного сектору економіки та природних монополій.
11. Розмежування понять: допомога, перевага, субсидія.
12. Державна допомога de minimis (Регламент №1998/2006).

13. Процесуальні норми виключень у сфері контролю за державною допомогою (Регламент Ради № 651/2014).

Самостійна робота:

1. Поняття тесту приватного інвестора в правовому регулюванні державної допомоги в Євросоюзі.
2. Процесуальні норми надання допомоги малим та середнім суб'єктам підприємницької діяльності
3. Процес прийняття рішення щодо надання державної допомоги: попередня оцінка і процедура формальної оцінки.
4. Незаконна державна допомога та зловживання державною допомогою.
5. Правове регулювання повернення незаконно наданої державної допомоги

Судові справи:

1. Справа 203/82, Commission v. Italy
2. Справи 6 та 11/69, Commission v. France
3. Справа 75-97, Belgium v. Commission
4. Справа 249/81, Commission v. Ireland
5. Справа 256/97 Déménagement-Manutention-Transports (DMT)
6. Справа 30/59 Steenkolenmijnen
7. Справи 67/85 67/85 etc. van der Kooy v. Commission
8. Справа 78/76 Steinicke v. Germany
9. Справа C – 301/87- Boussac
10. Справа C-305/89-Alfa romeo
11. Справа 342/96 Spain v. Commission
12. Справа – 2990/83 Commission v. France
13. Справи C-52 to 54/97 – Viscido v/ Ente italiano Poste
14. Справа 130/73 Lorenz v. Germany
15. Справа 52/76 Benedetti v. Munari

Додаткові запитання та завдання

1. Принцип „інвестора в економіку ринку”: застосування до публічних підприємств.
2. Наслідки державної допомоги на конкуренцію.
3. Допомога, що може бути сумісна зі спільним ринком.
4. Визначення горизонтальної допомоги.

Тема 9. «Конкурентний асquis» в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС.

Лекція №9. «Конкурентний асquis» в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС.

1. Загальна характеристика законодавства України про захист економічної концентрації.
2. Економічна конкуренція та недобросовісна конкуренція в українському національному законодавстві.
3. Монопольне становище суб'єкта господарювання на ринку та зловживання ним. Відповідальність за порушення антимонопольного законодавства.

4. Контроль за концентрацією суб'єктів господарювання.
5. Законодавство України про захист від недобросовісної конкуренції.
6. Співробітництво України з Євросоюзом в сфері конкуренції.
7. Вимоги гармонізації законодавства України до права Євросоюзу в сфері конкуренції: положення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.
8. Новели українського законодавства.

Самостійна робота:

1. Правове регулювання захисту економічної конкуренції в національному законодавстві України.
2. Правове регулювання захисту від недобросовісної конкуренції в національному законодавстві України.
3. Поняття узгоджених дій в законодавстві України: дефініції, типи і категорії.
4. Процесуальна практика: дозволи Антимонопольного Комітету України. Повідомлення до Антимонопольного Комітету України.
5. Антиконтурентні дії органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю
6. Правове регулювання зловживання монополієм (домінуючим) становищем на ринку України: поняття, дефініції, основні принципи.
7. Правове регулювання контролю за концентрацією суб'єктів господарювання в Україні: поняття, дефініції, принципи, процесуальні норми.
8. Правове регулювання захисту від недобросовісної конкуренції: поняття, принципи, судова практика.
9. Проаналізуйте правове регулювання державної допомоги в Україні. Аналіз проекту Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання»

Юридичні задачки (казуси)

1. Чи можна накласти відповідальність а порушення правил конкуренції Європейського Союзу на підприємство «Асоціація митних брокерів України»? Чи розглядається це об'єднання як підприємство у світлі антимонопольного права Євросоюзу? (відповідь обґрунтуйте з наведенням прикладів з судових справ)

2. Підприємства – виробники анілінових барвників, що діяли на ринках Італії та країн Бенілюксу, неодноразово паралельно однаково підвищували ціни на свою продукцію. Підприємства стверджують, що така поведінка на ринку зумовлена природою такого ринку і вони слідуєть за ціновим лідером. Чи є така поведінка даних підприємств порушенням правил конкуренції Євросоюзу? Якщо так, відповідно до якої статті Договору про функціонування Євросоюзу?

3. Компанія «А», що є виробником звуковідтворювальної продукції, мала ексклюзивних дистриб'юторів у Франції, Німеччині та Великобританії. Ціна на продукцію компанії «А» у Франції була вищою. Компанія «А» уклала договори між німецькими та британськими дистриб'юторами із включенням в ці договори статті про заборону експорту продукції до Франції. Чи є така поведінка компанії «А» узгодженою практикою? (відповідь обґрунтуйте)

4. Компанія «Х» уклала анти конкуренту угоду стосовно ексклюзивного постачання своєї продукції. Продукція цієї компанії займає тільки 0,2%

виробництва в Німеччині. Чи підпадає така угода під заборону ст. 101 Договору про функціонування Євросоюзу? (відповідь обґрунтуйте)

5. Картель між 40 підприємствами – виробниками целюлози, які розташовані поза межами Євросоюзу, укладав угоди з постачальниками Євросоюзу. Яким чином можна обґрунтувати застосування юрисдикції Євросоюзу у діяльності цього картелю. (відповідь обґрунтуйте)

6. Якою статтею Договору про функціонування Євросоюзу передбачає накладення відповідальності на підприємство, яке уклало договір про надання ексклюзивної ліцензії на патент, при умові, що ліцензіат займає домінуюче становище на відповідному ринку?

7. Чи можна трактувати повноваження Міністерства промисловості Італії дозволяти великим підприємствам Італії, які беруть участь у судових процесах про неплатоспроможність, продовжувати здійснювати діяльність за спеціальною адміністративною процедурою як державна допомога? (відповідь обґрунтуйте)

8. Газовій компанії Нідерландів, 50 % капіталу якої володіють і контролюють державні органи Нідерландів, надано пільгових тариф за використання природного газу в теплицях Нідерландів для того, щоб не переходити на вугілля як альтернативну форму опалення. Чи можна такий факт трактувати як державну допомогу чи перевагу?

9. Чи можна трактувати державну допомогу як несумісну зі спільним ринком ЄС наступні дії уряду будь-якого держави-члена ЄС: купівля державою зерна за певну ціну і перепродаж його за нижчу ціну з метою продажу дешевого хліба незаможним верствам населення? (відповідь обґрунтуйте)

10. П'ять підприємств (виробників), що займаються фармацевтичною діяльністю, а саме виробництвом одного виду лікарських засобів, перебуваючи в Асоціації, провели нараду, результатом якої було підвищення оптових цін на лікарський засіб, який вони виготовляють, на 15%, аргументуючи це підвищенням цін на сировину. Проаналізуйте та аргументуйте, чи підпадає ця поведінка підприємств під заборону, що викривлює справедливую конкуренцію на ринку, надайте юридичну кваліфікацію такого порушення (якщо воно є) і за яких умов можна притягти до відповідальності ці підприємства (якщо має місце порушення правил конкуренції). Надайте два обґрунтування: відповідно до права Євросоюзу, відповідно до права України у сфері конкуренції.

Рекомендована література:

1. Європейське право: право Європейського Союзу : підручник : у трьох кн./ за заг. ред. В.І.Муравйова. – К. : Ін Юре, 2015
2. Смирнова К.В. Правове регулювання конкуренції в Європейському Союзі: теорія і практика : монографія / К.В. Смирнова. – Одеса : Фенікс, 2017. – 432 с.
3. Смирнова К.В. Антимонопольне право Європейського Союзу. Навчальний посібник. - Черкаси.: Вид-во «Відлуння-Плюс» – 2011. - 186 с.;
4. Smyrnova K. EU Competition Law : textbook with schemes & case studies / K.V.Smyrnova. – Odesa : Feniks, 2013. – 144 p.
5. Право Європейського Союзу : підручн. / за ред. О.К. Вишнякова. - Одеса : Фенікс, 2013. - 883 с.
6. Скардамалья В., Мельник С.Б., Саніахметова Н.О. «Конкурентне право ЄС» (2004 року)
7. Валітов С.С. Конкурентне право України: Навчальний посібник. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 432 с

8. Смирнова К.В. Правові основи та перспективи гармонізації антимонопольного законодавства України з правом Європейського Союзу: теоретичні та практичні аспекти / К.В.Смирнова // Право України. – 2013. - №6. – С. 92-103.
9. Смирнова К.В. «Клаузула про конкуренцію» в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС / К.В.Смирнова // Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. – 2015. - Випуск. 36. – С. 35-40.
10. Смирнова К.В. Імплементация положень про конкуренцію в Угоді про асоціацію між Україною та Європейським Союзом / К.В.Смирнова // Право України. – 2015. - №8. – С.75-82.
11. Smyrnova K. Enforcement of Competition Rules in the Association Agreement between EU & Ukraine // http://www.ascola-conference-2014.wz.uw.edu.pl/conference_papers/Enforcement.pdf
12. Вовк Т.ВА. Система конкурентного законодавства Європейського Союзу. Правове регулювання правил конкуренції в Україні. Шляхи адаптації законодавства України — Київ: РВА “Тріумф”, 2006.
13. Андрощук Г. Защита от недобросовестной конкуренции: (Правовое регулирование за рубежом) // Бизнес-информ. – 1997. - №4. – с.25-27.
14. Тотьев К.Ю. Конкурентное право (правовое регулирование конкуренции). – М.: Изд-во РДЛ, 2000. – 352 с.
15. Міжнародна мережа з питань конкуренції - <http://www.internationalcompetitionnetwork.org/>
16. ЮНКТАД - <http://unctad.org/en/Pages/Home.aspx>
17. УНІДРУА - <http://www.unidroit.org/>
18. СОТ - <http://www.wto.org/>
19. Європейський Союз - www.europa.eu
20. Директорат Єврокомісії з питань конкуренції - http://ec.europa.eu/competition/index_en.html

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

Розробник: **Бенедик Яна Степанівна**, к.ю.н., асистент кафедри порівняльного і європейського права.

Мета дисципліни — допомогти студентам сформувати професійне сприйняття сучасних тенденцій розвитку інституційного та матеріального права Європейського Союзу з особливим акцентом на практичному вирішенні справ, розуміння правових інструментів, що лежать в основі співпраці між Україною та ЄС, форматів та векторів такої співпраці, розвинути практичні навички стосовно застосування норм, якими регулюються відповідні відносини.

Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни.

Курс призначений для поглибленого вивчення права Європейського Союзу. Обов'язковою вимогою є знання англійської мови, загальна компетентність в галузі інституційного та матеріального права Європейського Союзу, міжнародного публічного права та сучасних правових систем.

Анотація навчальної дисципліни: дисципліна охоплює широкий спектр практичних питань, що стосуються правової природи та дії права Європейського Союзу в національних правопорядках держав-членів, його співвідношення з міжнародним публічним правом та національними правовими системами третіх держав, загальних принципів, що лежать в основі співпраці та взаємної відповідальності держав-членів у межах Європейського Союзу, імплементації та застосування права Європейського Союзу, захисту основних прав та економічних свобод у праві ЄС.

Завдання (навчальні цілі): навчальна дисципліна орієнтована на оволодіння студентами базовими практичними навичками, що стосуються договірних та інституційних механізмів європейської інтеграції, компетенції, джерел та процедур прийняття правових актів Союзу, механізмів судового захисту права Європейського Союзу, системи захисту прав людини в ЄС та її співвідношення з контрольним механізмом Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (1950), правового регулювання відносин на внутрішньому ринку; здатності пропонувати шляхи та підходи до вдосконалення правового регулювання в окремих сферах діяльності Союзу, прогнозувати формати подальшого розвитку Європейського Союзу, його співпраці з іншими суб'єктами міжнародного права.

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

- *Знати:*

базові теоретичні проблеми правового регулювання інтеграційних процесів у межах Європейського Союзу
систему загальних принципів права Європейського Союзу
специфіку реалізації норм права Європейського Союзу у правопорядку держав-членів
систему джерел права Європейського Союзу

інституційний механізм Європейського Союзу
особливості судового захисту права Європейського Союзу
систему захисту прав людини та фундаментальних економічних свобод у праві
Європейського Союзу

- *Вміти:*

застосовувати отримані знання стосовно верховенства права, прямої дії та
прямого застосування правових актів Європейського Союзу
працювати з джерелами права Європейського Союзу (установчими договорами,
міжнародними угодами, регламентами, директивами, рішеннями інституцій
Союзу, практикою Суду ЄС), аналізувати доктринальні джерела, пов'язані з
різними аспектами інституційного та матеріального права Європейського Союзу
характеризувати вплив специфіки правозастосування, правил юридичної техніки
в Європейському Союзі

прогнозувати напрями розвитку права Європейського Союзу
оцінювати відповідність українського законодавств *acquis* ЄС

- *Комунікація:*

розвивати комунікативні навички у процесі обговорення та вирішення
практичних завдань, пов'язаних з різними аспектами права Європейського
Союзу

- *Автономність і відповідальність:*

самостійно здійснювати аналіз конкретних юридичних казусів, готувати
проекти правових позицій сторін спору
визначати релевантні засоби захисту порушених прав у межах правопорядку
Європейського Союзу

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва теми	Кількість годин		
		лекції	семінари	С/Р
1	Співвідношення права Європейського Союзу з міжнародним та національним правом держав-членів.	2	2	10
2	Сутність принципу прямої дії права Європейського Союзу.	2		15
3	Захист основоположних прав людини у праві Європейського Союзу.	2	2	15
4	Сутність принципів взаємної лояльності та солідарності у праві Європейського Союзу	2	2	15
5	Правове регулювання співробітництва України та Європейського Союзу	2	2	17
	ВСЬОГО	10	8	72

Загальний обсяг – 90 год., з них
 лекцій – 10 год.,
 семінарських занять – 8 год.,
 самостійна робота – 72 год.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Лекція 1. Співвідношення права Європейського Союзу з міжнародним та національним правом держав-членів

1. Право ЄС та міжнародне право: монізм, неомонізм та автономія.
2. Практика Суду Справедливості Європейського Союзу стосовно верховенства права ЄС.
3. Верховенство права ЄС та конституції держав-членів. Верховенство права ЄС у практиці конституційних судів держав-членів
4. Межі верховенства права ЄС. Конституційний плюралізм та національна ідентичність держав-членів.
5. Вплив права ЄС на правовий порядок третіх держав: загальні зауваження.

Лекція 2. Сутність принципу прямої дії права Європейського Союзу

1. Еволюція принципу прямої дії права Європейського Союзу. Відмінності між прямою дією та прямим застосуванням права ЄС.
2. Пряма дія первинного права ЄС: установчі договори, загальні принципи права ЄС, Хартія ЄС про основні права.
3. Пряма дія вторинного права ЄС. Пряма дія директив крізь призму практики Суду Справедливості Європейського Союзу: непряма дія, «випадкова» горизонтальна дія, відповідальність держав тощо.
4. Практика Суду Справедливості Європейського Союзу щодо прямого застосування та прямої дії міжнародних угод ЄС. Питання прямої дії та прямого застосування Угоди про асоціацію між Україною та ЄС у межах правопорядку ЄС.

Лекція 3. Захист основоположних прав людини у праві Європейського Союзу

1. Практика Суду Справедливості Європейського Союзу та повага до основних прав людини як інтегральний елемент загальних принципів права ЄС.
2. Повноваження ЄС у сфері прав людини: зовнішній та внутрішній виміри. Клаузули про права людини в міжнародних угодах ЄС з третіми державами.
3. Хартія ЄС про основні права: юридична сила, зміст та сфера застосування.
4. Судовий контроль за діями ЄС та держав-членів на підставі порушень прав людини.
5. Взаємозв'язок між Європейською конвенцією з прав людини, іншими міжнародними правозахисними договорами та правом ЄС. Непрямий перегляд актів ЄС Європейським судом з прав людини. Взаємний вплив практики Суду справедливості Європейського Союзу та Європейського суду з прав людини.

Тема 4. Сутність принципів взаємної лояльності та солідарності у праві Європейського Союзу

1. Політичний аспект принципів взаємної лояльності та солідарності: процеси інтеграції та дезінтеграції в ЄС. Взаємна лояльність та солідарність як принципи права ЄС. Виміри та форми солідарності в законодавстві ЄС.

2. Дотримання державами-членами цінностей ЄС: ст. 7 ДЄС та методи судового забезпечення дотримання зобов'язань державами-членами.

3. Вихід Великобританії з ЄС: угода про вихід та формат майбутньої співпраці.

4. Принцип солідарності в політиці ЄС щодо надання притулку, міграції та контролю за зовнішніми кордонами.

5. Енергетична солідарність як принцип енергетичного права ЄС.

Лекція 5. Правове регулювання співробітництва України та Європейського Союзу

1. Види угод ЄС про співпрацю з третіми державами. Правова природа Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Цілі та сфера дії Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Спільні цінності та умови доступу до ринку в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС.

2. Поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі: обсяг та специфіка впровадження.

3. Інституційний механізм Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

4. Механізм врегулювання спорів за Угодою про асоціацію між Україною та ЄС: загальні та специфічні механізми врегулювання спорів.

5. Галузеві інтеграційні угоди: Договір про Енергетичне Співтовариство та Угода про Спільний авіаційний простір.

Семінари

Семінар 1. Верховенство та пряма дія права Європейського Союзу.

1. Справа Kadi: єдність та автономність міжнародного правопорядку та правового порядку ЄС.

2. Рішення Федерального Конституційного суду Німеччини щодо Програми публічних державних закупівель Європейського центрального банку від 05 травня 2020 року та його вплив на цілісність правового порядку ЄС. Чи здатні виклики верховенству права ЄС, які випливають з рішення Конституційного Суду, потенційно поглибити кризу верховенства права в ЄС?

3. Правові механізми захисту прав українських приватних осіб у національних судах держав-членів та Суді Справедливості ЄС.

4. Проаналізуйте і виконайте завдання.

До 1990 року держава А була однією з країн Радянського блоку. У 2006 році, виконавши всі критерії для вступу, А стала державою-членом Європейського Союзу.

У 2018 році Парламент держави А вніс зміни до Закону про вищу освіту. Після цих поправок заклади вищої освіти, зареєстровані в державах за межами Європейського економічного простору, для продовження власної діяльності у

державі А повинні функціонувати на підставі попередньо укладеного міжнародного договору між А та державою походження, а також продемонструвати, що відповідні освітні послуги надаються і у державі їхнього походження. Ці законодавчі заходи обґрунтовувалися урядом держави А як необхідні для гарантування громадської безпеки та запобігання оманливим і шахрайським практикам.

Нове законодавство держави А викликало жваві дискусії та стало предметом громадського осуду як складової політики, спрямованої проти іноземних навчальних закладів, що не тільки підриває академічну свободу, але й спотворює сутність ліберальної демократії як однієї з основних цінностей ЄС.

Університет "Відкрите суспільство" (УВС), заснований у 1993 році відповідно до законодавства держави В, у 1995 році був акредитований державою А для здійснення освітньої діяльності. Держава В не є державою-членом ЄС і членом Європейської асоціації вільної торгівлі. Однак обидві держави, А і В, є договірними сторонами Генеральної угоди про торгівлю послугами (GATS).

З моменту свого започаткування УВС позиціонував себе як незалежний навчальний заклад, що сприяє розвитку демократії в країнах Центральної та Східної Європи, які переживають перехід від комунізму до політичного плюралізму та ринкової економіки.

З огляду на специфічну місію, Університет ніколи не здійснював освітньої діяльності в державі походження. Одним з головних засновників УВС є загальновідомий підприємець і політичний діяч, який останніми роками зазнає жорсткої критики з боку уряду держави А.

Через неможливість виконати нещодавно встановлені вимоги УВС стикається з ризиком втрати ліцензії на надання освітніх послуг, припинення діяльності в державі А та переміщення до іншої держави-члена.

Як раднику юридичного відділу Університету вам було запропоновано підготувати і викласти правові позиції стосовно (а) засобів правового захисту, які можуть бути застосовані УВС на національному рівні або рівні ЄС, а також (б) відповідності вимог законодавства А положенням GATS, свободі заснування та надання послуг у ЄС, а також праву на академічну свободу та свободу заснування закладу освіти, закріплених в Хартії ЄС про основні права.

Семінар 2. Сутність принципу прямої дії права Європейського Союзу

Семінар 2. Захист основоположних прав людини у праві Європейського Союзу

1. Роль Суду Справедливості ЄС в забезпеченні балансу захисту економічних свобод та основоположних прав у ЄС: тест на пропорційності (Schmidberger, Omega, Sayn-Wittgenstein, Laval, Viking Line).

2. Відповідність індивідуальних обмежувальних заходів ЄС основоположним правам та загальним принципам права Союзу з точки зору практики Суду Справедливості ЄС.

3. Основоположні права людини та заходи протидії пандемії коронавірусу SARS-CoV-2 в ЄС: цілі загального інтересу, законність, повага до сутності порушених прав та пропорційність.

4. Захист основоположних прав як одна із засад співпраці Союзу з третіми країнами: клаузули про права людини в угодах про асоціацію ЄС з Україною, Молдовою та Грузією.

5. Проаналізуйте і виконайте завдання.

Протягом останніх двох років Європейська Комісія ініціювала кілька проваджень стосовно держави А, пов'язаних із невиконанням останньою вимог законодавства ЄС щодо зниження рівнів концентрації нітратів у ґрунтових водах з огляду на багаторічну практику використання неорганічних добрив національними виробниками сільськогосподарської продукції.

У 2020 році уряд держави А ухвалив законодавство, яким встановив поступову заборону використання гліфосатних гербіцидів та значно обмежив надмірне використання добрив.

Внаслідок цього понад 70000 фермерів заблокували автошляхи до держави А з сусідніх держав-членів в межах протестів проти екологічної політики ЄС, байдужої до потреб національних виробників, відповідного законодавства, нещодавно прийнятого державою А, та падіння цін на вітчизняну сільськогосподарську продукцію.

За кілька днів масові демонстрації поширилися на інші держави-члени ЄС. Ситуацію суттєво ускладнює той факт, що всі акції протесту проводяться в розріз із обмеженнями, застосованими урядами держав-членів у контексті протидії поширенню епідемії коронавірусу SARS-CoV-19.

З метою негайного реагування, після консультацій з Комісією та отримання позитивного висновку Європейського Парламенту, Рада ЄС ухвалила рішення, яким зобов'язала компетентні національні органи заборонити та припинити демонстрації з метою відновлення вільного руху товарів і зниження ризиків для здоров'я громадян, пов'язаних з епідемією коронавірусу SARS-CoV-19 в ЄС.

Представник органу місцевого самоврядування звернувся до вас із проханням висловити думку щодо законності рішення Ради (стаття 263(2) ДФЕС «чотирьохскладовий тест»: (а) брак компетенції, (б) порушення істотної процедурної вимоги, (с) порушення установчих договорів або будь-якої норми права, пов'язаної з їх застосуванням, (д) зловживання повноваженнями).

Судова практика:

1. Case 29/69 Erich Stauder v City of Ulm of 12.11.1969
2. Case 4/73 J. Nold, Kohlen- und Baustoffgroßhandlung v Commission of the European Communities of 14.05.1974
3. Case 11-70 Internationale Handelsgesellschaft mbH v Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel of 17.12.1970
4. Case 44/79 Liselotte Hauer v Land Rheinland-Pfalz of 13.12.1979
5. Application № 45036/98 (ECHR), Case of Bosphorus Hava Yollari Turizm ve Ticaret Anonim Sirketi v Ireland, 30.06.2005
6. Application № 17502/07 (ECHR), Case of Avotīnš v Latvia, 23.05.2016
7. Joined cases C-402/05 P and C-415/05 P Yassin Abdullah Kadi and Al Barakaat International Foundation v Council of the European Union and Commission of the European Communities of 03.09.2008
8. Case T-290/14 Andriy Portnov v Council of the European Union of 26.10.2015

9. Case T-331/14 Mykola Yanovych Azarov v Council of the European Union of 28.01.2016
10. Case T-341/14 Sergiy Klyuyev v Council of the European Union of 28.01.2016
11. Joined cases T-244/16 and T-2885/17 Viktor Yanukovych v Council of the European Union of 11.07.2019
12. Case C-260/89 Elliniki Radiophonia Tiléorassi AE (ERT) v Dimotiki Etairia Pliroforissis and Sotirios Kouvelas of 18.07.1991
13. C-617/10 Åklagaren v Hans Åkerberg Fransson of 26.02.2013
14. Case C-341/05 Laval un Partneri Ltd v Svenska Byggnadsarbetareförbundet, Svenska Byggnadsarbetareförbundets avdelning 1, Byggettan and Svenska Elektrikerförbundet of 18.12.2007
15. Case C-438/05 International Transport Workers' Federation and Finnish Seamen's Union v Viking Line ABP and OÜ Viking Line Eesti of 11.12.2007
16. Case C-36/02 Omega Spielhallen- und Automatenaufstellungs-GmbH v Oberbürgermeisterin der Bundesstadt Bonn of 14.10.2004
17. Case C-112/00 Eugen Schmidberger, Internationale Transporte und Planzüge v Republik Österreich of 12.06.2003
18. Case C-208/09 Ilonka Sayn-Wittgenstein v Landeshauptmann von Wien of 22.12.2010
19. Case C-244/06 Dynamic Medien Vertriebs GmbH v Avides Media AG of 14.02.2008
20. Case C-131/12 Google Spain SL and Google Inc. v Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) and Mario Costeja González 13.05.2014.
21. Case C-507/17 Google LLC v Commission nationale de l'informatique et des libertés (CNIL) 24.09.2019

Семінар 3. Сутність принципів взаємної лояльності та солідарності у праві Європейського Союзу

1. Справи C-619/18 Комісія проти Польщі та C-192/18 Комісія проти Польщі: польська сага про судову реформу та сприйняття Судом справедливості ЄС незалежності судової влади через призму концепції верховенства права.
2. Об'єднані справи C-643/15 та C-647/15 Словацька Республіка, Угорщина проти Ради ЄС; Об'єднані справи C-715/17, C-718/17 та C-719/17 Комісія проти Республіки Польща, Чеської Республіки, Угорщини: концептуалізація обов'язку солідарності між державами-членами в міграційній політиці ЄС.
3. Справа T-883/16 Польща проти Комісії: принцип "енергетичної солідарності" в енергетичному праві ЄС.
4. Проаналізуйте і виконайте завдання.

У 1991 році держава А відновила свою незалежність після 50 років окупації Радянським Союзом. З цього моменту вступ до ЄС та НАТО був стратегічною метою її зовнішньої політики та внутрішнього розвитку. У 2004 році держава А стала державою-членом Європейського Союзу.

Держава В ідентифікує себе як продовжувача Радянського Союзу і є одним ключових акторів міжнародних відносин.

З огляду на спільне історичне минуле та без того істотну взаємну напруженість у стосунках, відносини між державами А і В ще більше погіршились після військового втручання держави В у державу С.

Обіцянки А про військову допомогу державі С, як наслідок, призвели до зростання ворожої політики на її адресу з боку держави В, що серед іншого втілювалося з боку останньої у торговельне ембарго на продовольчі товари, які походять з держави А, численні порушення повітряного простору військовими літаками, підвищення шпигунської активності та політичні заяви щодо фіктивності державності та суверенітету держави А.

Хоча міністр закордонних справ держави А висував пропозиції запровадити санкції ЄС проти держави В, Раді все ще бракує голосів на підтримку цієї ініціативи.

Незабаром після останнього засідання Ради з закордонних справ державі А стало відомо, що уряд держави D, держави-члена ЄС, схвалив контракт між базованою в державі D оборонною технологічною компанією та Міністерством оборони держави В для будівництва військового навчального центру на території останньої.

Держава А стверджує, що дії уряду держави D суперечать зобов'язанням держав-членів щодо взаємної лояльності та солідарності. У свою чергу держава D наполягає, що дане питання цілковито знаходиться у сфері її виключного суверенного розсуду.

Як члена Правового департаменту Міністерства закордонних справ держави А Вас попросили висловити власну позицію щодо того, чи є санкціонування військового контракту порушенням зобов'язань держави-члена відповідно до права ЄС, та оцінити його потенційні юридичні наслідки.

Судова практика:

1. Case 39-72 Commission of the European Communities v Italian Republic of 07.02.1973
2. Case C-619/18 Commission v Poland of 24.06.2019
3. Case C-192/18 Commission v Poland of 05.11.2019
4. Joined Cases C-585/18, C-624/18, C-625/18 A. K. v Krajowa Rada Sadownictwa and CP, DO v Sad Najwyższy of 19.11.2019
5. Joined Cases C-643/15 and C-647/15 Slovak Republic, Hungary v Council of the European Union of 06.09.2017
6. Joined Cases C-715/17, C-718/17 and C-719/17 Commission v Republic of Poland, Czech Republic, Hungary of 02.04.2020
7. Case T-883/16 Poland v Commission of 10.09.2019
8. Orders of the General Court in Cases T-526/19 and T-530/19 Nord Stream 2 AG and Nord Stream AG v Parliament and Council of 20.05.2020

Семінар 4. Правове регулювання співробітництва України та Європейського Союзу

1. Наближення українського законодавства до *acquis* ЄС відповідно до Угоди про асоціацію. Моніторинг процесу наближення. Процедури, спрямовані на забезпечення однакового тлумачення та застосування законодавства ЄС. Поняття «поступового» та «динамічного» наближення. Загальна та спеціальна процедури оновлення додатків до Угоди про асоціацію. Наближення законодавства України до законодавства ЄС відповідно до Договору про заснування Енергетичного Співтовариства.

2. Обов'язок тлумачення транспонованого до національного законодавства *acquis* ЄС відповідно до практики Суду Справедливості

Європейського Союзу. Судові механізми забезпечення однакового тлумачення та застосування транспонованого *acquis* ЄС. Практика Суду Справедливості Європейського Союзу в правопорядку України.

3. Механізм врегулювання спорів в межах поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ПВЗВТ) відповідно до Угоди про асоціацію: арбітраж між Україною та ЄС щодо експорту деревини.

4. Проаналізуйте і виконайте завдання.

Resonance Records S.p.A. - компанія, заснована в одній з держав-членів ЄС.

Concord Technology PLC - компанія, зареєстрована в третій державі, яка є членом Світової організації торгівлі.

1 січня 2016 року набула чинності Угода про асоціацію між Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їх державами-членами, з однієї сторони, та державою А, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію). Угода охоплює широкий спектр сфер співпраці, зокрема зовнішню політику та політику безпеки, простір свободи, безпеки та юстиції, посилену економічну співпрацю шляхом створення зони вільної торгівлі, співробітництво у галузях промисловості, сільського господарства та захисту споживачів.

У березні 2018 року Resonance Records S.p.A, маючи намір зареєструвати торговельну марку «SoundBlaster» для товарів класу 9 МКТП¹, зокрема звукозаписувальних апаратів, мікрофонів, мікшерних пультав та підсилювачів, подало необхідну заявку до Державного управління інтелектуальної власності держави А. У лютому 2020 року Компанію було поінформовано стосовно рішення Управління про відмову в реєстрації торговельної марки для всіх вказаних товарів через її схожість із раніше зареєстрованою торговельною маркою „Sound Blast”, що охоплює вичерпний перелік товарів класу 9 МКТП, і відтак високу ймовірність плутанини серед споживачів у межах території, на якій остання користується захистом. Право власності на торговельну марку „Sound Blast” належить компанії Concord Technology PLC і підтверджується Свідоцтвом № 77777 від 20.03.2017 р.

У серпні 2020 року компанія Resonance Records S.p.A. звернулася до Господарського суду держави А з позовною заявою, у якій просить анулювати торговельну марку “Sound Blast” та достроково припинити дію Свідоцтва № 77777 від 20.03.2017 р., оскільки ця торговельна марка не використовувалася компанією Concord Technology PLC реально протягом трьох років. Обґрунтовуючи власну позицію, Resonance Records S.p.A. посилається на положення національного закону держави А «Про торговельні марки» від 2012 року, яким передбачено анулювання торговельної марки у разі відсутності її реального використання протягом трьох років.

У відповіді на позовну заяву Concord Technology PLC стверджує, що Суд повинен вважати відповідне положення Закону незастосовним у цій справі через преференційне положення ст. 155 Угоди про асоціацію, якою передбачено, що реєстрація торговельної марки може бути анульована лише за відсутності реального використання протягом 5 років після реєстрації.

¹ Міжнародна класифікація товарів і послуг для реєстрації знаків (Ніщцька класифікація).

Здійснить аналіз позиції обох компаній та наведіть додаткові аргументи, які сторони могли б використати у цій справі.

Судова практика:

1. Case C-351/08 Christian Grimme v Deutsche Angestellten-Krankenkasse of 12.11.2009
2. Case C-547/10 P Swiss Confederation v European Commission of 07.03.2013
3. Joined Cases E-9/07 and E-10/07 (EFTA Court) L'Oréal Norge AS, L'Oréal SA v Per Aarskog, Nille AS, Smart Club AS of 08.07.2008

Рекомендована література:

1. Cannizzaro, Enzo. "The Neo-Monism of the European Legal Order." *International Law as Law of the European Union*, vol. 5, BRILL, 2011, pp. 35–58.
2. Peirone, Franco. "The Rule of Law in the EU: Between Union and Unity." *Croatian Yearbook of European Law and Policy*, vol. 15, no. 1, 2019. doi:10.3935/cyelp.15.2019.344.
3. Komarova, Tetyana. "The Court of Justice of the European Union and Protection of Private Parties: The Possibilities for Ukrainian Business." *Kritische Vierteljahresschrift Für Gesetzgebung Und Rechtswissenschaft*, vol. 99, no. 1, 2016, pp. 31–43. doi:10.5771/2193-7869-2016-1-31.
4. Lenaerts, Koen. "The Autonomy of European Union Law." *Post AISDUE*, vol. 1, 2019, pp. 1–11, www.aisdue.eu/web/wp-content/uploads/2019/04/001C_Lenaerts.pdf.
5. Vajda, Christopher. "Achmea and the Autonomy of the EU Legal Order." *LAWTTIP Working Papers*, vol. 1, 2019, pp. 9–22, www.lawttip.eu/uploads/files/UNIBO%20Vajda_WP.pdf.
6. Petric, Davor. "'Methodological Solange' or the Spirit of PSPP." *European Law Blog*, 18 June 2020, europeanlawblog.eu/2020/06/18/methodological-solange-or-the-spirit-of-pspp.
7. Gorecka, Arletta. "Challenging the Doctrine of Direct Effect: Should We Still Care About the Direct Effect?" *Claremont Journal of Law and Public Policy*, 6 Feb. 2020, 5clpp.com/2020/02/06/challenging-the-doctrine-of-direct-effect-should-we-still-care-about-the-direct-effect.
8. Martines, F. "Direct Effect of International Agreements of the European Union." *European Journal of International Law*, vol. 25, no. 1, 2014, pp. 129–47, doi:10.1093/ejil/chu007.
9. Ghazaryan, Narine. "Who Are the 'Gatekeepers'?": In Continuation of the Debate on the Direct Applicability and the Direct Effect of EU International Agreements." *Yearbook of European Law*, vol. 37, 2018, pp. 27–74. doi:10.1093/yel/yey003.
10. Van Elsuwege, P., Chamon, M. "The meaning of "association" under EU law. A study on the law and practice of association agreements. European Union, 2019, p. 50, europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/608861/IPOL_STU(2019)608861_EN.pdf

11. Tyushka, Andriy. "Association-Cum-Integration: The EU-Ukraine Association Agreement and 'Association Law' as an Institution of Ukraine's European Integration." *Croatian Yearbook of European Law and Policy*, vol. 13, no. 13, 2017. doi:10.3935/cyelp.13.2017.285.
12. Bobek, Michal. "The Effects of EU Law in the National Legal Systems." *C. Barnard and S. Peers (eds.), European Union Law, Oxford University Press, 2014, pp. 140-173.*
13. Power, R., Lamprou, N. "Germany's Federal Constitutional Court takes aim at EU's Legal Order". Clyde&Co, May 2020, clydeco.com/en/insights/2020/05/germanys-federal-constitutional-court-takes-aim-at
14. Ravasi, Elisa. *Human Rights Protection by the Ecthr and the Ecj: A Comparative Analysis in Light of the Equivalency Doctrine (International Studies in Human Rights)*. Brill - Nijhoff, 2017.
15. De Witte, Bruno. "Balancing of Economic Law and Human Rights by the European Court of Justice." *Human Rights in International Investment Law and Arbitration*, 2009, pp. 197–207, doi:10.1093/acprof:oso/9780199578184.003.0009.
16. De Vries, Sybe A. "Balancing Fundamental Rights with Economic Freedoms According to the European Court of Justice." *Utrecht Law Review*, vol. 9, no. 1, 2013, p. 169, doi:10.18352/ulr.220.
17. Martins, Patrícia Fragoso. "Restrictive Measures and the Fight Against Terrorism in the European Union: Recent Lessons from the Court of Justice of the EU." *E-Pública*, vol. 5, no. 2, 2018, pp. 43-51.
18. Chachcko, Elena. "Foreign Affairs in Court: Lessons from CJEU Targeted Sanctions Jurisprudence." *The Yale Journal of International Law*, vol. 44, 2019, pp. 1-51, digitalcommons.law.yale.edu/yjil/vol44/iss1/2/
19. Omran, Orestis, and Stella Macrommati. "COVID-19 and Free Movement in the EU: Things to Consider for a Workable Framework." *DLA Piper*, 27 Apr. 2020, www.dlapiper.com/en/belgium/insights/publications/2020/04/impact-of-covid-19-on-free-movement-in-the-eu.
20. Narine Ghazaryan. "A New Generation of Human Rights Clauses?: The Cases of Association Agreements in the Eastern Neighborhood." *European Law Review*, vol. 40. issue 3, 2015, pp. 1-30.
21. Hilpold, Peter. "Understanding Solidarity within EU Law: An Analysis of the 'Islands of Solidarity' with Particular Regard to Monetary Union." *SSRN Electronic Journal*, 2015. doi:10.2139/ssrn.2599725.
22. Spieker, Luke Dimitrios. "Breathing Life into the Union's Common Values: On the Judicial Application of Article 2 TEU in the EU Value Crisis." *German Law Journal*, vol. 20, no. 8, 2019, pp. 1182–213. doi:10.1017/glj.2019.84.
23. Mader, Oliver. "Enforcement of EU Values as a Political Endeavour: Constitutional Pluralism and Value Homogeneity in Times of Persistent Challenges to the Rule of Law." *Hague Journal on the Rule of Law*, vol. 11, no. 1, 2018, pp. 133–70. doi:10.1007/s40803-018-00083-x.
24. Marin, Luisa, et al. "Migration Crises and the Principle of Solidarity in Times of Sovereignism: Challenges for EU Law and Polity." *European Journal of Migration and Law*, vol. 22, no. 1, 2020, pp. 1–10. doi:10.1163/15718166-12340066.
25. Buschle, Dirk, and Kim Talus. "One for All and All for One? The General Court Ruling in the OPAL Case." *Oil, Gas & Energy Law Intelligence*, vol. 17, issue 5, 2019, pp. 1-12.

26. Tomaszewski, K. "Energy Solidarity in the European Union in the context of the Particular Interests of the Member States." *Polityka Energetyczna – Energy Policy Journal*, vol. 21, no. 2, 2018, pp. 5–17. doi:10.33223/epj/96205.
27. Circolo, Andrea and Ondrej Hamulák, Peter Lysina. "The Principle of Solidarity Between Voluntary Commitment and Legal Constraint. Comments on the Judgment of the Court of Justice of the European Union in Joined Cases C-643/15 and C-647/15." *CYIL*, vol. 9, 2018, pp. 155-173.
28. Pech, Laurent, and Sébastien Platon. "The Beginning of the End for Poland's so-Called 'Judicial Reforms'? Some Thoughts on the ECJ Ruling in Commission v Poland (Independence of the Supreme Court Case)." *EU Law Analysis*, 30 June 2019, eulawanalysis.blogspot.com/2019/06/the-beginning-of-end-for-polands-so.html.
29. Loo, Van Guillaume. *The Eu-Ukraine Association Agreement and Deep and Comprehensive Free Trade Area: A New Legal Instrument for Eu Integration Without Membership (Studies in Eu External Relations)*. XVIII, 416 Pp. ed., Brill - Nijhoff, 2016.
30. Van der Loo, Guillaume, et al. "The EU-Ukraine Association Agreement: Assessment of an Innovative Legal Instrument." *SSRN Electronic Journal*, 2014, doi:10.2139/ssrn.2464681.
31. Tragniuk, Olesia. "European Union and Ukraine: Some Issues of Legal Regulation of Relations – From Partnership and Cooperation Agreement to Association Agreement." *Kritische Vierteljahresschrift für Gesetzgebung und Rechtswissenschaft*, vol. 99, no. 1, 2016, pp. 44-63, doi: 10.2307/44504905.
32. Petrov, Roman. "Association Agreements between the EU and Ukraine, Moldova and Georgia: legal and constitutional challenges of implementation." *Visnyk of the Lviv University. Series International Relations*, no. 36, 2015. doi:10.30970/vir.2015.36-2.0.201.
33. Petrov, Roman. "Peculiarities of a Transposition of 'an Acquis' of the EU in the Legal System of Ukraine: Energy and Customs Sectors." *Lex Portus*, no. 2, 2020, doi:10.26886/2524-101x.2.2020.3.
34. Smyrnova, Kseniya and Iryna Letunovska. "EU-Ukraine Association Agreement: Legal Terminology and Implementation Challenges." *European Political and Law Discourse*, vol. 3, issue 6, 2016, pp. 75-80.
35. Petrov, Roman. "EU Common Values in the EU-Ukraine Association Agreement: Anchor to Democracy?" *SSRN Electronic Journal*, 2018, doi:10.2139/ssrn.3208057.
36. Smyrnova, Kseniia, and Anton Korynevych. "The Antitrust Treatment of Electricity Market of Ukraine: Conundrum with the Concept of Collective Dominance and EU Experience." *Baltic Journal of Economic Studies*, vol. 4, no. 1, 2018, pp. 319–27, doi:10.30525/2256-0742/2018-4-1-319-327.
37. Smyrnova, Kseniya. "Enforcement of Competition Rules in the Association Agreement between the EU & Ukraine." *SSRN Electronic Journal*, 2014. doi:10.2139/ssrn.2741604.
38. Wolczuk, Kataryna, and Laure Delcour, Rilka Dragneva, Klaudijus Maniokas, Darius Žeruolis. "The Association Agreements as a Dynamic Framework: Between Modernization and Integration." *EU-Strat Working Paper*, no. 06, September 2017, p. 37.
39. Loo, Van Guillaume, and Tinatin Akhvlediani. "Catch me if you can: Updating the Eastern Partnership Association Agreements and DCFTAs." *Centre for European Policy studies, "3DCFTA" project*, 2020, p. 35,

<https://3dcftas.eu/publications/catch-me-if-you-can-updating-the-eastern-partnership-association-agreements-and-dcftas>

Корисні посилання:

1. Офіційний веб-сайт Європейського Союзу: <https://europa.eu/>
2. База даних законодавства Європейського Союзу: <http://eur-lex.europa.eu/en/index.htm>
3. Офіс публікацій Європейського Союзу: <https://op.europa.eu/en/web/general-publications/publications>
4. Європейська Комісія: https://ec.europa.eu/info/index_en
5. Європейська Рада / Рада ЄС: <https://www.consilium.europa.eu/en/>
6. Європейський Парламент: <https://www.europarl.europa.eu/portal/en>
7. Суду Справедливості Європейського Союзу: https://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo1_6308/
8. Євростат: <https://ec.europa.eu/eurostat/home?>
9. Договір про Європейський Союз: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012M%2FTXT>
10. Договір про функціонування Європейського союзу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>
11. Інтерактивна мапа Європейського Союзу: <https://fdslive.oup.com/www.oup.com/orc/resources/law/eu/eulaw/resources/map/map.htm>
12. Інтерактивна хронологія розвитку Європейського Союзу: <https://fdslive.oup.com/www.oup.com/orc/resources/law/eu/eulaw/resources/timeline/index.html>
13. Європейська служба зовнішньої діяльності: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en
14. Агентство Європейського Союзу з фундаментальних прав: <https://fra.europa.eu/en/about-fra>
15. Європейський Омбудсман: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/home>
16. Представництво Європейського Союзу в Україні: https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine_en

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ РАДИ ЄВРОПИ»

Розробник: **Федорова Алла Леонідівна** к.ю.н., доцент кафедри порівняльного і європейського права

Мета дисципліни – є надання студентам поглиблених теоретичних та практичних знання права Ради Європи та основних напрямів її діяльності, висвітлення основних принципів та напрямів функціонування Ради Європи, її інституційної системи та основних документів, а також механізмів захисту прав людини, які створені в рамках організації. Особлива увага приділяється розгляду Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 року, а також засадам функціонування її контрольного механізму та особливостям правових відносин України з Радою Європи.

Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Правові аспекти діяльності Ради Європи» викладається для студентів II курсу магістратури. Зазначена дисципліна є однією із ключових складових комплексної підготовки магістрів; базується та тісно взаємодіє із циклом дисциплін теоретичної, професійної та практичної підготовки, зокрема «Міжнародне публічне право», «Право міжнародних організацій», «Міжнародний захист прав людини», «Універсальні та регіональні системи захисту прав людини».

Анотація навчальної дисципліни:

Дисципліна «Правові аспекти діяльності Ради Європи» спрямована на ознайомлення студентів з особливостями права Ради Європи, практикою Європейського суду з прав людини.

Курс адаптований необхідною мірою до потреб відповідної спеціальності, має суттєве світоглядне та методологічне навантаження, знайомить студентів з особливостями функціонування Ради Європи, її органів, прийнятих ними документів. Особлива увага приділяється аналізу Європейської конвенції з прав людини та практики Європейського суду з прав людини.

Дисципліна розрахована на отримання практичних навичок з застосування стандартів Ради Європи в Україні, підготовки заяв до Європейського суду з прав людини та застосування практики Суду в Україні.

Значення даного курсу полягає також у вихованні у студентів навичок аналітичного мислення, оскільки він значною мірою побудований на індуктивному методі і концентрує значну наукову інформацію, отриману через предметно-емпіричні, історичні, порівняльні та інші дослідження. Значення даного курсу полягає також у вихованні в студентів навичок аналітичного мислення, стимулює організаційні та дослідницькі навички при роботі в галузі юриспруденції.

Завдання (навчальні цілі) – головним завданням дисципліни «Правові аспекти діяльності Ради Європи» є набуття студентами необхідних методичних та

методологічних знань і практичних навичок в сфері європейського права та права Ради Європи, функціонування інституційної системи Ради Європи та її механізмів захисту прав людини, а також, засвоєння нормативного змісту, засобів реалізації положень Європейської конвенції з прав людини; підготовка студентів до самостійного застосовувати стандартів Ради Європи та практики Європейського суду; набуття навичок розв'язання практичних завдання та гіпотетичних справ, які дали б можливість на фаховому рівні здійснювати правотворчу та правозастосовчу діяльність згідно з стандартами Ради Європи; формувати пропозиції щодо вдосконалення національного трудового законодавства з метою приведення його у відповідність до стандартів Ради Європи.

Засвоєння курсу дозволить студентові перейти від загального розуміння теоретичних знань щодо діяльності Ради Європи до знань і вмінь, необхідних для практичної роботи з міжнародно-правовими документами, розробленими та прийнятими в її рамках.

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

- *Знати та оволодіти теоретичними знаннями про:*

історичні процеси виникнення, становлення та розвитку Ради Європи
основні принципи, цілі організації, характеристику основних напрямів діяльності Ради Європи;

основи функціонування інституційної системи організації;

правову базу Ради Європи, класифікацію, види договорів, прийнятих Радою Європи;

поняття, особливості механізму захисту прав людини Ради Європи;

нормативний зміст Європейської конвенції з прав людини;

основи функціонування та практику Європейського суду з прав людини;

основи та напрями співробітництва Ради Європи з іншими міжнародними організаціями;

застосування стандартів Ради Європи у праві України;

- *Вміти:*

аналізувати основні документи Ради Європи;

визначати особливості функціонування інституційної системи Ради Європи;

аналізувати міжнародну інформацію і давати міжнародно-правову оцінку заходам, які проводяться в рамках Ради Європи;

аналізувати та оцінювати конкретну ситуацію в галузі прав людини з точки зору стандартів та існуючих механізмів захисту прав людини в рамках Ради Європи;

приймати практичні рішення з питань застосування Європейської конвенції з прав людини та звернення до Європейського Суду з прав людини;

визначати стан та проблеми імплементації стандартів Ради Європи в Україні;

визначати перспективи та тенденції подальшого розвитку права Ради Європи;

- *Отримати базові комунікативні навички:*

з вирішення практичних задач, пов'язаних з діяльністю Ради Європи;

в процесі практичного застосування стандартів Ради Європи та практики Європейського суду з прав людини при вирішення групових завдань;

- *Автономність і відповідальність*

Приймати рішення (самостійно/під керівництвом) щодо застосування стандартів Ради Європи в Україні, у т.ч. застосовувати практику ЄСПЛ;

Брати відповідальність за підготовку пояснювальних записок щодо проектів прийняття актів та підготовки експертизи відповідності законодавства України стандартам Ради Європи.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва теми	Кількість годин		
		лекції	практ. заняття	С/Р
1	Вступ. Місце Ради Європи в системі міжнародних організацій, основні принципи діяльності. Історія створення та розвитку	2		5
2	Інституційна система Ради Європи	4	1	5
3	Основні міжнародно - правові документи, що прийнято в рамках Ради Європи.	4	1	5
4	Система захисту прав людини Ради Європи	2	2	5
5	Європейська соціальна хартія. Особливості нормативного змісту та контрольний механізм	2	1	5
6	Участь України в діяльності Ради Європи	2	1	5
7	Загальна характеристика та нормативний зміст Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950р.	2	2	10
8	Європейський Суд з прав людини. Склад, структура та юрисдикція	2		10
9	Критерії прийнятності скарги та процес розгляду справи у Європейському суді з прав людини	2	2	10
10	Виконання рішень Європейського суду з прав людини. Вплив конвенції та практики Суду на національне право держав-учасниць	2	2	10
11	Загальний огляд рішень Суду з прав людини, які винесені проти України	2	1	10
	<i>Контрольна робота</i>		1	
	ВСЬОГО	26	14	80

Загальний обсяг **120 год.**, в тому числі:

Лекції – **26 год.**

Семінари – **14 год.**

Самостійна робота - **80 год.**

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ, ІНСТИТУЦІЙНА СИСТЕМА ТА ПРАВОВІ ІНСТРУМЕНТИ РАДИ ЄВРОПИ

Вступ: *Особливості Ради Європи та необхідність приведення українського законодавства у відповідність до основних стандартів Ради Європи*

ТЕМА 1. МІСЦЕ РАДИ ЄВРОПИ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ, ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ДІЯЛЬНОСТІ. ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ ТА РОЗВИТКУ

Лекція 1. Місце Ради Європи в системі міжнародних організацій, основні принципи діяльності. Історія створення та розвитку Ради Європи

1. Місце та роль Ради Європи в системі міжнародних організацій. Історія та розвиток ідеї об'єднання європейських держав. Передумови створення Ради Європи. План Арістиди Бріана. Ідея У. Черчилля про створення Сполучених Штатів Європи та Ради Європи, як здійснення першого практичного кроку об'єднання. Видатна промова 1946 року.

2. Конгрес у Гаазі 1948 року як визначна подія у створенні Ради Європи. Основні завдання та досягнення Конгресу. Генеза створення Ради Європи.

3. Статут Ради Європи 1949 року. Загальна характеристика Статуту Ради Європи, основні цілі організації. Членство у Раді Європи. Статус асоційованого члена, спостерігача, спеціально запрошеного гостя та партнера для розвитку демократії. Значення Статутних резолюцій Комітету Міністрів.

4. Визначення сучасних основних напрямів та принципів діяльності Ради Європи.

5. Основні напрями співробітництва Ради Європи з Європейським Союзом. Основні періоди розвитку Ради Європи. Саміти глав держав та урядів членів Ради Європи.

6. Реформування Ради Європи. Перспективи розвитку.

Завдання для самостійної роботи

1. Встановити перелік основних досягнень Конгресу 1948 року. Проаналізувати причини відмови від перспектив економічної інтеграції при заснуванні Ради Європи.

2. Проаналізувати перспективи подальшого розвитку Ради Європи та її ролі

а) в Європі;

б) у системі міжнародних організацій;

в) у системі європейських міжнародних організацій;

г) у підтриманні демократії, європейських стандартів в пострадянських державах;

д) у співпраці з Європейським Союзом;

е) за межами регіону.

Контрольні запитання та завдання

1. Які держави та коли заснували Раду Європи?

2. Якими є основні принципи діяльності Ради Європи?

3. Перерахуйте основні правові статуси держав у рамках Ради Європи.
4. Яку юридичну силу мають статутні резолюції Комітету міністрів Ради Європи?
5. Перерахуйте основні завдання та напрями діяльності Ради Європи.
6. Визначте основні етапи реформування Ради Європи.

ТЕМА 2. ІНСТИТУЦІЙНА СИСТЕМА РАДИ ЄВРОПИ

Лекція 2-3. Інституційна система Ради Європи

1. Загальна характеристика та структура інституційної системи Ради Європи. Реформування інституційної системи Ради Європи, основні етапи.
2. Основні інститути Ради Європи.
 - а) Характеристика статутних органів Ради Європи: Комітет Міністрів та Парламентська Асамблея. Склад, повноваження, основні принципи діяльності. Порядок роботи. Характеристика основних документів Комітету Міністрів та Парламентської Асамблеї, порядок їх прийняття. Співпраця Комітету Міністрів та Парламентської асамблеї.
 - б) Секретаріат Ради Європи, основні завдання та структура. Генеральний Секретар. Повноваження, порядок обрання.
 - в) Інститут Комісара Ради Європи з прав людини. Загальна характеристика Резолюції Комітету Міністрів (99)50 про Комісара Ради Європи з прав людини. Повноваження, порядок обрання. Квазі-моніторингові повноваження Комісара.
 - г) Конгрес місцевих та регіональних влад. Структура та повноваження. Європейська хартія місцевого самоврядування.
 - д) Конференція МНПО як новий інститут Ради Європи. Основні завдання, структура.
3. Загальна характеристика структур Ради Європи, що створенні частковими угодами: Венеціанська комісія, група «Помпіду», група ГРЕКО та інші. Їх значення та роль у системі органів Ради Європи.
4. Інші структури та органи Ради Європи.

Семінар 1. Інституційна система Ради Європи

1. Загальна характеристика інституційної системи Ради Європи.
2. Склад, структура та компетенція Комітету Міністрів.
3. Загальна характеристика Парламентської Асамблеї. Комітети ПАРС, постійний комітет, розширений спільний комітет.
4. Основні функції Генерального Секретаря РЄ.
5. Конгрес місцевих і регіональних влад Європи, структура, компетенція. Основні документи, розроблені Конгресом.
6. Комісар Ради Європи з прав людини.
7. Загальна характеристика Конференції МНО.
8. Загальна характеристика основних структур, створених частковими угодами РЄ.

Завдання для самостійної роботи:

1. Проаналізувати правові принципи формування української делегації до Парламентської асамблеї Ради Європи.

2. Надати визначення часткової угоди та розширеної часткової угоди. Скласти перелік всіх діючих часткових угод відповідно до визначених видів.
3. Проаналізувати, в яких структурах, створених частковими угодами, Україна приймає участь.
4. Проаналізувати правові наслідки та результати співпраці України з Європейською комісією за демократію через право

Контрольні запитання та завдання

1. Перерахуйте основні інститути Ради Європи.
2. Хто входить до складу Комітету міністрів Ради Європи?
3. Назвіть основні повноваження Парламентської асамблеї РЄ?
4. Перерахуйте основні завдання Конгресу місцевих та регіональних влад Європи.
5. В діяльності яких структур, створених частковими угодами, Україна бере участь?

ТЕМА 3. ОСНОВНІ МІЖНАРОДНО - ПРАВОВІ ДОКУМЕНТИ, ЩО ПРИЙНЯТО В РАМКАХ РАДИ ЄВРОПИ. СИСТЕМА ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ РАДИ ЄВРОПИ

Лекція 4-5. Основні міжнародно-правові документи, що прийнято в рамках Ради Європи. Система захисту прав людини Ради Європи

1. Загальна характеристика документів Ради Європи, що складають правову базу Організації.
2. Загальна характеристика договорів, що розробляються та приймаються в рамках Ради Європи. Класифікація прийнятих договорів. Класифікація договорів за напрямками діяльності Ради Європи.
3. Процес розробки та прийняття багатосторонніх договорів.
4. Документи, що визначають правовий статус Ради Європи.
5. Основні документи Ради Європи у сфері боротьби зі злочинністю: Європейська конвенція про видачу правопорушників 1957 року, конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах 1959 року, конвенція про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом та інші.
6. Боротьба з корупцією: Конвенції про кримінальну відповідальність та про цивільно-правову відповідальність за корупцію.
7. Політика Ради Європи в сфері охорони здоров'я.
8. Діяльність Ради Європи в сфері захисту навколишнього середовища.
9. Поняття, види та специфічні характеристики часткових угод. Загальна характеристика часткових, часткових розширених та розширених угод. Венеціанська комісія, група держав проти корупції ГРЕКО, група Помпиду, Європейська фармакопея, Банк розвитку Ради Європи та інші.

Семінар 2. Основні міжнародно-правові документи, що прийнято в рамках Ради Європи. Система захисту прав людини Ради Європи

1. Загальна характеристика договорів, що приймаються в рамках Ради Європи. Особливості розробки та прийняття.
2. Класифікація договорів Ради Європи.

3. Загальна характеристика Конвенції про кримінальну відповідальність за корупцію та конвенції про цивільно-правову відповідальність за корупцію та контроль за виконанням зобов'язань за ними.

4. Загальна характеристика приватно-правових договорів Ради Європи.

5. Договори Ради Європи у сфері правового співробітництва.

6. Поняття та види часткових угод.

7. М'яке право Ради Європи. Його значення.

Завдання для самостійної роботи

1. Дослідити визначення корупції за Конвенцією про цивільно-правову відповідальність за корупцію та за українським законодавством.

2. Розглянути діяльність Європейської Фармакопеї та визначити перспективи участі України.

3. Надати аналіз стану ратифікації Україною основних документів Ради Європи в сфері охорони навколишнього середовища, медицини та охорони здоров'я людей.

4. Проаналізувати договори Серії договорів Ради Європи та визначити сферу діяльності Організації, в якій напрацьовано та прийнято найменше (найбільше) правових стандартів.

5. Надати визначення часткової угоди та розширеної часткової угоди. Скласти перелік всіх діючих часткових угод відповідно до визначених видів.

6. Проаналізувати з яких напрямів діяльності Ради Європи державами-членами ратифіковано найменше (найбільше) договорів.

Контрольні запитання та завдання

1. Назвіть основні елементи правової бази Ради Європи

2. Які є види договорів Ради Європи за характером зобов'язань, що виникають у держав-учасниць?

3. Який орган затверджує остаточний текст договору Ради Європи?

4. Як приймаються часткові угоди?

5. Що таке часткова угода та які види часткових угод передбачено у праві Ради Європи?

6. Які договори прийнято в рамках ради Європи в сфері захисту прав людини?

7. Які договори ради Європи прийнято в сфері боротьби зі злочинністю та корупцією?

8. Яка юридична сила та значення рекомендацій та резолюцій Комітету міністрів та Парламентської асамблеї?

ТЕМА 4. СИСТЕМА ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ РАДИ ЄВРОПИ

Лекція 6. Система захисту прав людини Ради Європи

1. Загальна характеристика європейської системи захисту прав людини.

2. Діяльність Ради Європи щодо реалізації принципу захисту прав людини.

3. Основні елементи системи захисту прав людини Ради Європи.

4. Договори, які складають основу системи захисту прав людини в рамках Ради Європи:

- Європейська конвенція з прав людини,
- Європейська соціальна хартія,
- Європейська конвенція про запобігання катуванням,

- Рамкова конвенція про захист національних меншин.
- 5. Інші договори Ради Європи у сфері захисту прав людини. Конвенції щодо захисту прав дітей. Захист прав працівників-мігрантів, захист меншин.
- 6. Акти м'якого права Ради Європи у сфері захисту прав людини.
- 7. Діяльність основних інститутів Ради Європи з питань захисту прав людини. Основні досягнення Парламентської асамблеї.

Семінар 3. Система захисту прав людини Ради Європи

1. Загальна характеристика діяльності Ради Європи у сфері захисту прав людини
2. Загальна характеристика основних елементів системи захисту прав людини в рамках Ради Європи.
3. Європейська конвенція про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність поведженню чи покаранню. Порівняльна характеристика з універсальною Конвенцією проти катувань.
4. Загальна характеристика та основні принципи Конвенції про захист національних меншин. Критерії визначення концепції національної меншини.
5. Конвенція про права людини та біомедицину 1997 року та протоколи до неї.
6. Характеристика договорів Ради Європи щодо захисту прав людини
7. Захист прав людини інститутами Ради Європи. Основні досягнення.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізувати українське законодавство у сфері захисту національних меншин на його відповідність положенням Рамкової конвенції про захист національних меншин.
2. Проаналізувати стан ратифікації Україною основних договорів Ради Європи щодо прав людини.
3. Проаналізувати відповідність українського законодавства стандартам Ради Європи щодо прав працівників-мігрантів.

Контрольні запитання та завдання

1. Які основні елементи системи захисту прав людини Ради Європи?
2. З яких питань у сфері захисту прав людини розроблено найбільше_найменше договорів в Раді Європи?
3. Які інститути Ради Європи займаються захистом прав людини?
4. Чи створено спеціальні інститути Ради Європи з захисту прав людини?
5. Які часткові угоди присвячують свою діяльність захисту прав людини?
9. Які договори прийнято в рамках ради Європи в сфері захисту прав людини?

ТЕМА 5. ЄВРОПЕЙСЬКА СОЦІАЛЬНА ХАРТІЯ. ОСОБЛИВОСТІ НОРМАТИВНОГО ЗМІСТУ ТА КОНТРОЛЬНИЙ МЕХАНІЗМ

Лекція 7. Європейська соціальна хартія. Особливості нормативного змісту та контрольний механізм

1. Історія розробки та прийняття Європейської соціальної хартії 1961р., структурні особливості документу.
2. Система прийняття зобов'язань. Протоколи до Хартії. Переглянута Європейська соціальна хартія 1996р.
3. Нормативний зміст Хартії та основні права, закріплені у Хартіях. Визначення та характеристика прав, що ходять до переліку обов'язкових. Інші права, закріплені в Хартії 1996 р.. Аналіз статей, які Україна не ратифікувала.
4. Система контролю за виконанням учасниками Хартії прийнятих на себе зобов'язань.
5. Процедура розгляду національних доповідей. Склад та повноваження Комітету з соціальних прав. Урядовий комітет. Роль Комітету Міністрів в моніторинговому механізмі.
6. Додатковий протокол 1995 року та система подання колективних скарг. Практика Європейського комітету з соціальних прав.

Семінар 4. Європейська соціальна хартія. Особливості нормативного змісту та контрольний механізм

1. Загальна характеристика Європейської соціальної хартії
2. Загальна характеристика нормативного змісту Європейської соціальної хартії 1961 та 1996 рр.
3. Перелік та характеристика прав, які закріплені в обов'язкових для ратифікації статтях.
4. Контрольний механізм Хартії.
5. Процедура розгляду доповідей держав.
6. Процедура розгляду колективних скарг.
7. Виконання Україною зобов'язань за Європейською соціальною хартією.

Завдання для самостійної роботи

1. Дати письмовий аналіз відповідності національного законодавства України нератифікованим положенням Європейської соціальної хартії.
2. Проаналізувати юридичну силу рішень, які приймаються в рамках контрольного механізму Європейської соціальної хартії.
3. Проаналізувати рішення, винесені в рамках процедури розгляду колективних скарг та їх виконання державами-відповідачами.

Контрольні запитання та завдання

1. Які структурні особливості містить Соціальна хартія?
2. В чому полягає специфічність контрольного механізму?
3. В чому полягає особливість системи прийняття державами зобов'язань?
4. Захист яких прав передбачено Хартією 1961 р.? Чим відрізняється нормативний зміст Хартії 1996 р?
5. Яка юридична сила рішень в рамках процедури розгляду колективних скарг?
6. Які статті Україна не ратифікувала? Чому?

ТЕМА 6. УЧАСТЬ УКРАЇНИ В ДІЯЛЬНОСТІ РАДИ ЄВРОПИ

Лекція 8. Участь України в діяльності Раді Європи

1. Набуття Україною членства у Раді Європи.
2. Висновок ПАРЄ 190 (95) щодо вступу України та виконання зобов'язань, що були взяті під час вступу. Моніторинг виконання зобов'язань, рекомендації та резолюції, які було прийнято Комітетом міністрів та Парламентською асамблеєю щодо України.
3. Участь України у програмах та структурах Ради Європи.
4. Головування України у Комітеті міністрів Раді Європи. Пріоритети головування. Основні досягнення та результати.
5. Гармонізація українського законодавства зі стандартами Ради Європи, основні проблеми. Участь України у конвенціях Ради Європи, часткових угодах.
6. Загальна характеристика поточного Плану дій Ради Європи для України
7. Перспективи подальшої участі України у Раді Європи.

Семінар 4. Участь України в діяльності Раді Європи

1. Історія співпраці України з Радою Європи та набуття повноправного членства.
2. Загальна характеристика виконання Україною взятих зобов'язань перед Радою Європи. Висновок 190 (95).
3. Участь України в договорах Ради Європи.
4. Участь України в структурах та програмах Ради Європи.
5. Головування України у Комітеті міністрів Ради Європи.
6. План дій Україна – Рада Європи. Основні відмінності від попередніх документів.

Завдання для самостійної роботи:

1. Проаналізувати виконання Україною зобов'язань, взятих при вступі до Ради Європи. Проблеми реформування судової системи та кримінального судочинства.
2. Дослідити документи Ради Європи, що були прийняті стосовно свободи виявлення поглядів, функціонування парламентської демократії та демократичних інститутів в Україні.
3. Дослідити та визначити основні результати головування України в Комітеті міністрів Ради Європи.
4. Проаналізувати документи, прийняті в рамках моніторингового процесу щодо України.

Контрольні запитання та завдання

1. З якого року Україна є членом Ради Європи?
2. Які зобов'язання взяла Україна на себе при вступі до Ради Європи?
3. Чи виконанні сьогодні зазначені зобов'язання?
4. Яка структура Ради Європи здійснює моніторинг щодо України?
5. Які основні напрями співпраці передбачені у чинному Плані Дій Ради Європи для України?

ТЕМА 7. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА НОРМАТИВНИЙ ЗМІСТ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД 1950Р.

Лекція 9. Загальна характеристика та нормативний зміст Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод 1950р.

1. Історія розробки та прийняття Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р.
2. Місце Конвенції у європейській системі захисту прав людини. Специфічні характеристики Європейської конвенції з прав людини у порівнянні з іншими договорами Ради Європи в сфері захисту прав людини.
3. Нормативний зміст Конвенції. Основні права, що гарантує Конвенція. Класифікація прав, закріплених у Конвенції.
4. Структура Європейської конвенції та протоколи до неї.
5. Зобов'язання держав-учасниць за Конвенцією.
6. Конвенція з прав людини як «живий інструмент».
7. Розвиток права на життя та тлумачення змісту ст.2 Судом.
8. Заборона катувань відповідно до статті 3 Конвенції.
9. Поняття «примусова праця» та «звичайні громадські обов'язки» у світлі ст. 4 Конвенції.
10. Статті 5 та 6 Конвенції: право на справедливий судовий розгляд та особисту недоторканність.
11. Статті 9-11 Конвенції. Забезпечення свободи виявлення поглядів та інформації. Свобода зборів і асоціацій та право на створення профспілок. Свобода віросповідання. Доктрина поля розсуду держав (margin of appreciation). Можливість обмеження прав, передбачених ст.ст. 8-11 Конвенції.

Семінар 5. Загальна характеристика та нормативний зміст Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод 1950р.

1. Загальна характеристика Конвенції про захист прав людини та основних свобод.
2. Право на справедливий судовий розгляд (ст.6 Конвенції, ст..2-4 Протоколу 7) та ефективний засіб юридичного захисту (згідно ст..13 конвенції)
 - кримінальне обвинувачення;
 - незалежний та неупереджений суд;
 - розумний строк;
 - процедурні гарантії
 - співвідношення ст.6 та 13 Конвенції.
3. Статті 10 Конвенції: Свобода виявлення поглядів та свобода інформації
 - тлумачення ст..10 у справах Лінгенс проти Австрії 1986р. , Хендісайд проти Сполученого Королівства 1976р., Санді Таймс проти Сполученого Королівства 1979р.
5. Стаття 11 Конвенції: Свобода зборів і асоціацій та право на створення профспілок

Завдання для самостійної роботи:

1. Зробити порівняльний аналіз Конвенції з прав людини 1950р. та Міжнародного пакту про громадянські та політичні права 1966р., враховуючи протоколи до Конвенції та факультативні протоколи до Пакту.

2. Проаналізувати відповідність українського законодавства Європейській конвенції з прав людини

3. Проаналізувати наступні справи Європейського Суду з прав людини:

- *McCan and Others* 27.09.1995
- *Andronicou and Constantiou v. Cyprus* 1997
- *Oneryildiz v. Turkey*, рішення Великої Палати 30.11. 2004,
- *Giuliani and Gaggio v. Italy*, № 23458/02, 24 марта 2011 года
- *Golder v. United Kingdom*, judg. 21.02.1975
- *Oleksandr Volkov v. Ukraine*, 9.1.2013,
- *Idalov v. Russia*, № 5826/03, 22 мая 2012 года
- *Ukrainian Media Group v. Ukraine* (application no. 72713/01),
- *Salov v. Ukraine* 06/09/2005,
- *Gazeta Ukraina-Tsentr v. Ukraine*, 15/07/2010,
- *Lyashko v. Ukraine*, 10/08/2006,
- *Editorial Board of Pravoye Delo and Shtekel v. Ukraine*, 05/05/2011
- *Axel Springer AG v. Germany*, 7/02/ 2012

Контрольні запитання та завдання

1. В чому полягає особливість Європейської конвенції з прав людини?
2. Які права закріплені в Конвенції та протоколах до неї?
3. Чому Конвенцію називають «живим інструментом»?
4. Який орган становить основу контрольного механізму Конвенції?
5. Які обмеження прав передбачені Конвенцією?
6. В чому полягає основний зміст права на життя в рамках права Конвенції?
7. Які гарантії сформульовано в рамках статті 6 Конвенції?

ТЕМА 8. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ. СКЛАД, СТРУКТУРА ТА ЮРИСДИКЦІЯ

Лекція 10. Європейський Суд з прав людини. Склад, структура та юрисдикція

1. Загальна характеристика контрольного механізму Конвенції та його значення у реалізації її положень.

2. Європейський Суд з прав людини. Організація діяльності Суду. Структура Європейського суду з прав людини. Склад Суду, порядок обрання суддів та вимоги до кандидатів. Судді *ad hoc*.

3. Поняття та значення секцій. Комітети з трьох суддів та палати. Специфіка розгляду заяви суддею одноособово. Повноваження Великої палати Суду. Діяльність Секретаріату. Регламент Суду з прав людини. Загальна характеристика змін за Протоколом 14.

4. Реформування Європейського суду з прав людини. Конференції на високому рівні, основні досягнення.

5. Загальне поняття та характеристика юрисдикції Європейського суду з прав людини. Види справ, що розглядає Суд, консультативна юрисдикція. Особливості розгляду міждержавних заяв.

6. Індивідуальні скарги до Суду. 4 типи юрисдикції Суду: предметна юрисдикція (*ratione materiae*), юрисдикція за колом суб'єктів (*ratione personae*), територіальна юрисдикція (*ratione loci*), юрисдикція за часом (*ratione temporis*).

Завдання для самостійної роботи

1. Дослідити характер вимог, що пред'являються до кандидатів на посаду судді Європейського суду з прав людини.

2. Проаналізувати ефективність розгляду справ суддею одноособово.

3. Розглянути та проаналізувати завдання та напрями реформування Європейського суду з прав людини

4. Проаналізувати наступні рішення Європейського Суду з прав людини (стосовно юрисдикції):

1. *Plascu and Others v. Moldova and Russia*, 08.07.2004,

2. *Loizidou v. Turkey*, 18.12.1996

3. *Bankovic and Others v. Belgium and 16 Other Contracting States*, 29/03/2010

4. *Al-Skeini and others v. United Kingdom*, 7/07/2011

5. *Soering v. United Kingdom*, 07.07.1989

6. *Papamichalopoulos and Others v. Greece*, 24.06.1993

7. *Holy Monasteries v. Greece*, 09/12/1994,

8. *Sejdic and Finci v. Bosnia and Herzegovina*, 22/12/2009,

9. *Hutten-Czapska v. Poland*, 19/06/2006.

Контрольні запитання та завдання

1. Які основні вимоги до кандидатів на посаду судді Європейського суду з прав людини?

2. Перерахуйте структурні елементи Європейського суду з прав людини.

3. Які види справ розглядає Європейський суд?

4. Які особливості процедури розгляду міждержавних справ?

5. В чому полягає суть доктрини жертви, в тому числі потенційної та непрямої?

6. Які є особливості територіальної юрисдикції Європейського суду з прав людини?

7. Які повноваження має Велика палата?

ТЕМА 9. КРИТЕРІЇ ПРИЙНЯТНОСТІ СКАРГИ ТА ПРОЦЕС РОЗГЛЯДУ СПРАВИ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СУДІ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Лекція 11. Критерії прийнятності скарги та процес розгляду справи у Європейському суді з прав людини

1. Загальна характеристика критеріїв прийнятності скарги.

2. Вичерпання національних засобів захисту та правило 6 місяців.

3. Поняття суттєвої шкоди, тлумачення Європейським судом підстав застосування цього критерію.

4. Формальні вимоги до скарги, формуляр заяви.

5. Два етапи розгляду справи у Суді: розгляд заяви щодо її прийнятності та розгляд справи по суті. Реєстрація скарги. Розгляд скарги суддею одноособово. Розгляд у комітеті з трьох суддів. Процедура комунікації та її терміни. Судові слухання.

6. Процедура дружнього врегулювання та односторонніх декларацій.

7. Винесення Судом рішення по справі, порядок голосування. Загальна характеристика рішення. Окремі думки.

8. Поняття та процедура винесення пілотних рішень. Особливості пілотних процедур та наслідки винесення пілотних рішень для держав.

9. Зобов'язання, які можуть впливати з рішення для держав. Заходи індивідуального характеру та загального характеру.

Семінар 6. Критерії прийнятності скарги та процес розгляду справи у Європейському суді з прав людини. Моделювання судового процесу

1. Розгляд справи в Європейському Суді з прав людини за гіпотетичними казусами:

- Представлення заяви.
- Доповідь уряду держави.
- Заперечення заявника уряду на доповідь держави.
- Відповідь уряду.
- Відповідь сторін на питання суддів.
- Винесення рішення.

2. Обговорення процесу розгляду справи

Завдання для самостійної роботи

1. Підготувати письмову заяву та доповідь уряду стосовно критерій прийнятності за гіпотетичними казусами.

2. Пошук та розгляд практики Суду з прав людини відносно статей, на які посилається заявник за гіпотетичним казусом та написання індивідуальної заяви і заперечення уряду.

Контрольні запитання та завдання

1. Які критерії прийнятності індивідуальної скарги до Європейського суду з прав людини?

2. Який критерій було додано Протоколом № 14?

3. Які засоби захисту в Україні мають бути вичерпані відповідно до практики Суду з прав людини?

4. Які основні етапи розгляду справи в Суді з прав людини?

5. В чому полягає суть та значення процедури комунікації?

6. Чим відрізняється угода про дружнє врегулювання від односторонньої декларації?

7. В чому особливість та яке значення має пілотне рішення Європейського суду з прав людини?

ТЕМА 10. ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ. ВПЛИВ КОНВЕНЦІЇ ТА ПРАКТИКИ СУДУ НА НАЦІОНАЛЬНЕ ПРАВО ДЕРЖАВ-УЧАСНИЦЬ

Лекція 12. Виконання рішень Європейського Суду з прав людини. Вплив конвенції та практики Суду на національне право держав-учасниць

1. Правова природа рішень Європейського Суду з прав людини, обов'язковість для виконання.

2. Зобов'язання, які можуть впливати з рішення для держав. Заходи індивідуального характеру та загального характеру.

3. Справедлива сатисфакція згідно ст.41 Конвенції, термін сплати. Компенсація моральної шкоди, матеріальної та судових витрат.

4. Порядок та терміни виконання рішення Суду.

5. Нагляд Комітету міністрів за виконанням рішень та засоби впливу на держави-порушницю. Компетенція Комітету Міністрів у випадку невиконання рішень Суду з прав людини.

1. Імплементация Конвенції у національних правових порядках держав-учасниць. Застосування рішень Європейського Суду національними судовими органами.

2. Виконання рішень Європейського суду з прав людини Україною. Основні проблеми.

6. Імплементация Європейської конвенції в Україні. Закон України «Про виконання рішень Європейського суду з прав людини та застосування практики» від 2006 року.

7. Застосування практики Європейського суду з прав людини як джерела права в Україні.

Семінар 7. Виконання рішень Європейського Суду з прав людини. Вплив конвенції та практики Суду на національне право держав-учасниць

1. Правова природа рішень Європейського суду з прав людини.

2. Характеристика статті 41 Європейської конвенції з прав людини. Присудження компенсації, її основні елементи. Відшкодування матеріальної шкоди, моральної шкоди, судових витрат.

3. Поняття заходів загального та індивідуального характеру.

4. Порядок та терміни виконання рішення Суду.

5. Нагляд за виконанням рішень Суду. Компетенція Комітету Міністрів у випадку невиконання рішень Суду з прав людини.

6. Виконання рішень Європейського суду з прав людини Україною. Основні проблеми.

Завдання для самостійної роботи

1. Визначити роль та значення застосування Судом з прав людини процедури пілотних рішень.

2. Проаналізувати рішення Європейського суду з прав людини, які пов'язано з порушенням права власності. Питання включення захисту соціальних прав до сфери дії Конвенції.

3. Встановити та проаналізувати 3-5 прикладів внесення змін до національного законодавства будь-якої держави-учасниці внаслідок винесення рішення/рішень Європейським судом з прав людини з відповідного питання.

Контрольні запитання та завдання

1. Які зобов'язання можуть виникати для держави сторони у справі з рішення Європейського суду з прав людини?
2. В чому полягає справедлива компенсація?
3. Чи є рішення Європейського суду обов'язковими для сторін?
4. До компетенції якого органа чи інституту належить нагляд за виконанням рішень Європейського суду з прав людини?
5. Які наслідки та санкції можуть бути застосовано до держав у випадку невиконання рішень Європейського суду?
6. Які основні проблеми виконання рішень Європейського суду в Україні?
7. В чому полягає особливість та значення ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини»?

ТЕМА 11. ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД РІШЕНЬ СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ, ЯКІ ВИНЕСЕНІ ПРОТИ УКРАЇНИ

Лекція 13. Загальний огляд рішень Суду з прав людини, які винесені проти України

1. Ратифікація Україною Конвенції з прав людини та визнання юрисдикції Суду. Загальний огляд кількості розглянутих та прийнятих скарг проти України. Рішення проти України стосовно чекання „у коридорі смерті” – як перші рішення проти України.

2. Рішення стосовно невиплат пенсій та заробітної плати та інші скарги за ст. 1 Протоколу 1.

3. Порушення статті 6 ЄКПЛ. Скарги на невиконання судових рішень. Рішення Суду з прав людини по справі Юрій Іванов проти України як перше пілотне рішення проти України. Загальний огляд рішень, в яких визнано порушення Україною статті 6 Європейської Конвенції.

4. Порушення статті 3 Європейської конвенції Україною. Рішення стосовно порушень вимог статті 3 Україною. Боротьба з застосуванням катувань в Україні. Основні проблеми імплементації в Україні стандартів поводження з ув'язненими. Умови утримання осіб у пенітенціарних закладах України. Надання медичної допомоги в рамках статті 3 ЄКПЛ. Порушення статті 5. Квазі-пілотні рішення проти України. Рішення у справах Харченко, Баліцький, Каверзін.

5. Загальний огляд рішень, в яких визнано порушення Україною свободи вираження поглядів.

6. Виконання Україною остаточних рішень Суду з прав людини.

Семінар 8. Загальний огляд рішень Суду з прав людини, які винесені проти України

1. Загальний аналіз рішень, прийнятих Судом з прав людини проти України.
2. Загальна характеристика Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 2006 року зі змінами.
3. Практика Суду щодо порушення Україною статті 3 Конвенції.
4. Практика Суду щодо порушення Україною статті 6 Конвенції.

5. Практика Суду щодо порушення Україною статті 2 Конвенції.
6. Практика Суду щодо порушення Україною статті 5 Конвенції.
7. Практика Суду щодо порушення Україною статті 1 Протоколу 1 до Конвенції.
8. Пілотні рішення Суду проти України та їх виконання.
9. Рішення Суду проти України стосовно статей 10 Конвенції з прав людини.
10. Виконання Україною рішень Європейського суду з прав людини.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізувати відповідність українського законодавства вимогам ст. 6 Конвенції з прав людини.
2. Визначити та надати правовий аналіз виконання пілотних рішень Суду з прав людини, які винесено проти України.

Контрольні запитання та завдання

1. На порушення яких статей Конвенції найчастіше скаржаться проти України?
2. Які пілотні та квазі-пілотні рішення були винесені Європейським судом проти України?
3. Як виконуються рішення Європейського суду з прав людини в Україні?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Kleinsorge T. Council of Europe. - Kluwer Law International, 2014. – 240p.
2. [Wassenberg](#) Birte History of the Council of Europe. - Council of Europe. – 2015. – 246 p.
3. Harris, O'Boyle, Warbrick Law of the European Convention on Human Rights. – Oxford. – 2014. – 1006
4. [Schabas](#) W.A. The European Convention on Human Rights: A Commentary. Oxford University Press, 2015. - 1440
5. Бенуа-Ромер Ф., Клебес Г. Право Ради Європи. Прямуючи до загальноєвропейського правового простору, Рада Європи/пер.з англ. – Київ: К.ІІ.С., 2007.- 232с.
6. Шевчук С. Судовий захист прав людини: Практика Європейського суду з прав людини у контексті західної правової традиції. Вид.2-е, випр., доп. – К: Реферат, 2007. – 848с.
7. Зібрання актів Європейського права. Рада Європи. /Упорядник Федорова А.Л./ К.: Редакція журналу «Право України». – 2012. – 3-59 (Дод. До юрид. журн. «Право України»). Вип. 1- 2: Рада Європи, 2012. – 616с.
8. Gauthier de Beco Human Rights Monitoring Mechanisms of the Council of Europe. Routledge. – 2013. – 264p.
9. [Bond](#) Martyn The Council of Europe: Structure, History and Issues in European Politics. 2012. – 416p.

Додаткова:

1. Буткевич В.Г. Збірник «Європейський суд з прав людини. Судова практика». Додаток до журналу Право України.№1-3. – 2013.

2. Буткевич В.Г. Якість закону і питання ефективності застосування рішень Європейського суду з прав людини судами України. // Право України. – 2011. - № 7
3. Буткевич В.Г. Європейська конвенція з прав людини і основних свобод: генеза намірів і права// Право України . – 2010. - № 10
4. Глотов С.А., Мазаев В.Д. Современная концепция прав человека в принципах и нормах Совета Европы. М.: Институт прав человека МГСУ, 2001.
5. Гнатовський М., Федорова А., Красовський К., Власенко О. Дослідження практики Європейського суду з прав людини для визначення Національних стандартів компенсації порушення державою прав людини. – Київ: Атіка, 2011. – 184 с.
6. Гомьен Д., Харрис Д., Зваак Л. Европейская конвенция о правах человека и Европейская социальная хартия. Право и практика. - Москва: Московский независимый институт международного права. - 1998.
7. Горшкова С.А. Стандарты Совета Европы по правам человека. – Москва: НИМП, 2001
8. Дудаш Т. Юридична природа рішень Європейського суду з прав людини (загальнотеоретичний аспект)// Право України – 2010 . - № 2.
9. Дамирли М.А., Анцупова Т.А. Право Совета Европы: схемы, таблицы, определения и комментарии. Учебное пособие. – Одесса: Феникс. – 2007. – 284 с.
10. Жуковська О.Л. Європейська конвенція з прав людини: основні положення, практика застосування, український контекст// За ред.. Жуковської О.Л. . – Київ: ВПОЛ, 2004
11. Заблоцька Л.Г., Федорова А.Л., Шинкаренко Т.І. Політико-правові аспекти діяльності Ради Європи. – Київ: Фенікс, 2007. – 224с.
12. Закон України Про ратифікацію Конвенції про захист прав і основних свобод людини 1950 року, Першого протоколу та Протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції від 17 липня 1997 року, №475/97-ВР.
13. Європейський суд з прав людини: проблеми застосування його практики у правовій системі України. Спеціальний випуск. // Право України – 2011. - № 7. – 363 с.
14. Європейські правові стандарти та їх імплементація в українське законодавство. Навчальний посібник/ Копиленко О.Л., Бершеда Є.Р., Зайчук О.В. та інші. - К.: Інститут законодавства Верховної Ради України, 2013. – 546с.
15. Євінтов В.І. Здійснення рішень Європейського Суду з прав людини у внутрішньому правопорядку держав // Державотворення і правотворення в Україні. Досвід, проблеми, перспективи. /За ред. Ю.С. Шемшученка. – К.: Інститут держави і права НАН України, 2001. – С. 624.
16. Европейская социальная хартия. Справочник. – Пер. с фр. – Москва, 2000, 264с.
17. Ефективність впливу Конвенції про захист прав людини і основних свобод на держави-члени Ради Європи.// Право України.- 2000.- № 11.- 34-36
18. Имплементация решений Европейского Суда по правам человека в практике конституционных судов стран Европы: Сборник докладов. М.: Институт права и публичной политики, 2006.
19. Кампо В., Савчин М., Сергієнко Н. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року та Конституційний Суд України (окремі аспекти міжнародно-конформного тлумачення Конституції України) // Право України . – 2010. - № 10

20. Карташкин В.А. Ратификация Европейской Социальной Хартии и соблюдение Россией социально-экономических прав // Юрист-международник.- 2004.- №2.
21. Карташкин В.А. Как подать жалобу в Европейский суд по правам человека.-Москва:Норма, 1998.-91с.
22. Комментарий к Конвенции о защите прав человека и основных свобод и практике ее применения. Под ред. Туманова В., Энтина Л.- Москва:норма.- 2002.- 336с.
23. Лисенко О.М., Федорова А.Л. Право на мирні зібрання та обмеження його реалізації в Україні/ Українська революція гідності, агресія РФ та міжнародне право. Колективна монографія /упорядник О.В. Задорожній., Київ: К.І.С., 2014. - 999с. / С.17-31
24. Лутковська В. Право на свободу вираження поглядів у рішеннях Європейського Суду з прав людини// Право України.- 2003.- № 12.-С.30-32
25. Лутковська В. Застосування судами України при здійсненні правосуддя ст..6 Конвенції про захист прав і основних свобод людини.// Право України.- 2004.-№ 8.- С.30-32
26. Лукьянцев Г. Учрежден пост Комиссара по правам человека Совета Европы // Правозащитник, 1999, С.70-73
27. Манукян В.И. Европейский суд по правам человека: право, прецеденты, комментарии: научно-практическое пособие. – Киев: Истина, 2007. – 368 с.
28. Мармазов В.Є. Піляєв І.С Рада Європи: політико-правовий механізм інтеграції.- Київ:Юридична книга.- 2000.- 472с.
29. Мармазов В.Є. Піляєв І.С. Україна в політико-правовому просторі Ради Європи: досвід і проблеми. – Київ: Вентурі, 1999, - 400с.
30. Мармазов В.Є. Методи динамічного тлумачення Конвенції про захист прав людини та основних свобод в юриспруденції Європейського Суду з прав людини.- Київ:Юридична книга, 2002.- 400с.
31. Мицик В.В. Правова основа формування державної етнополітики щодо захисту національних меншин в Україні. - Вісник КНУ ім. Т. Шевченка Міжнародні Відносини, Вип.. 15, 2000.
32. Мицик В. Практика Європейського Суду з прав людини стосовно забезпечення прав національних меншин. – Український часопис міжнародного права, № 1, 2003.
33. Піляєв І.С. Рада Європи в сучасному євроінтеграційному процесі.- Київ:Юридична книга.- 2003.- 436с.
34. Програми співробітництва та підтримки Ради Європи в області засобів масової інформації ДН-ММ (00) 2 2000
35. Постанова Кабінету Міністрів України “Про організаційні заходи, спрямовані на виконання зобов’язань України, передбачених Висновком ПАРЄ № 190 щодо заявки України на вступ до Ради Європи” від 20.07.1996р. № 792
36. Постанова Кабінету Міністрів України “ Про Уповноваженого у справах дотримання Конвенції про захист прав і основних свобод людини” № 557 від 23.04.1998р. // Офіційний вісник України.- 1998.- № 17
37. Практичний посібник щодо прийнятності заяв. Council of Europe/European Court of Human Rights, 2011. – 101 с.
38. Рада Європи. Діяльність та здобутки. Українська версія. – Public Relation Service of the Council of Europe, 1998

39. Рабінович П.М. Вплив рішень Європейського суду з прав людини на національну юридичну практику: спроба порівняльної характеристики // Вісник Академії правових наук.- 2000.- №2.- С.11-19
40. Раданович Н. Міжнародно-судові засоби імплементації Європейської конвенції про захист прав людини і основних свобод // Право України, 1999, № 12, с.34-41
41. Рісний М. Проблеми розсуду застосування національними державними органами норм Конвенції.// Право України.- 2000.- № 11.- С.40-43
42. Румянцева В. Звернення громадян України до Європейського Суду з прав людини// Право України. - 2004.- № 3.- С.145-146
43. Рум'янцева В. Захист власності фізичних та юридичних осіб в Європейському суді з прав людини// Право України.- 2004.- №5.-С.38-40
44. Святун О.В., Федорова А.Л. Історія становлення і розвитку науки європейського права в Україні – Частина II. Історія становлення та розвитку науки права Ради Європи в Україні// Європейське право (додаток до журналу «Право України»).- 2013. - № 1-2.
45. Соловійов О. Застосування практики Страсбурзького суду як джерела права в Україні: деякі проблемні аспекти. // Право України . – 2010. – № 10
46. Тацій В. Імплементація європейських стандартів у галузі прав людини - вадливий напрям правової політики України // Право України . – 2010 – № 10.
47. Туманов В.А. Европейский Суд по правам человека. Очерк организации и деятельности.- Москва:Норма. 2001.- 304с.
48. Федорова А., Смирнова К. Часткові угоди Ради Європи.// Право України 2011, № 7. – С. 139-148
49. Федорова А. Венеціанська комісія та Україна: правові аспекти співпраці// Право України 2011, № 7. – С. 128-138
50. Федорова А., Святун О. Правові питання виконання Україною зобов'язань за Європейською соціальною хартією (переглянутою)// Юридична Україна, № 6.- 2010, С.122-127
51. Федорова А. Захист прав працівників у світлі статті 25 Європейської соціальної хартії 1996 року: європейський досвід та українське законодавство// Порівняльне правознавство: сучасний стан і перспективи розвитку: Зб. наук. пр. К.: Логос, 2010. – 520 с.
52. Федорова А., Святун О. Імплементація Європейської соціальної хартії в Україні: проблеми належного виконання взятих зобов'язань// Європейське право та порівняльне правознавство: Зб. статей.- Київ-Шамборі: Логос, 2010.
53. Федорова А. Основні принципи свободи слова та преси у світлі Європейської конвенції з прав людини// Віче. - № 11, 2012. – С.52 - 58
54. Федорова А.В. Захист соціальних прав у рамках Європейської конвенції з прав людини. Значення для України// Право України, 2012, № 11-12, С. 241-252
55. Федорова А. Сучасний розвиток права на життя в світлі Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод// Актуальні проблеми міжнародних відносин: Зб. наук. пр. - К.: ІМВ, 2009, Вип. 85, ч.1. - С.98-103
56. Федорова А. Проблеми застосування в Україні практики Європейського суду з прав людини у сфері захисту соціальних прав. // Правове забезпечення ефективного виконання рішень і застосування практики Європейського суду з прав людини. Зб. Наук.ст.Міжн. наук.-практ. Конф. (Одеса, 15 вересня, 2012 р.)/ за ред. д.ю.н., проф., акад. С.В. Ківалова. – Одеса: Фенікс, 2012. – С.386-406
57. Федорова А. Реформирование Европейского суда по правам человека в контексте сохранения эффективности его функционирования // Государственное,

политическое и правовое пространство современной Европы: межд. сб. науч. ст. / под ред. проф. А.Ю. Саламатина. - Пенза: Изд-во ПГУ. - 2013. - 340с.

58. Чиж І.С. Україна в Раді Європи. Київ: Парламентське видавництво, 2001.- 384с.

59. Agreement establishing the Group of States against Corruption (GRECO) Statutory texts : R (98)7 – 05/05/1998 – R (99)5 – 01/05/1999

60. Asbjorn E., Krause C., Rosas A. Economic, Social and cultural rights. Textbook. – Dordrecht, 1998

61. Bates Ed The Evolution of the European Convention on Human Rights: From Its Inception to the Creation of a Permanent Court of Human Rights. Oxford University Press, 2010. – 571 p.

62. Bringing a Case to the European Court of Human Rights: A Practical Guide on Admissibility Criteria. - Council of Europe, 2011. – 124 p.

63. Clare Ovey, Robin White The European Convention on Human Rights.- Oxford: University Press, 2014

64. The Council of Europe. Conseil de l'Europe. – 2015. – 63p.

65. Co-operation Group to Drug Abuse and Illicit Trafficking in Drugs (Pompidou Group) Statutory texts : R(80) 2 – 27/03/1980 – R (80)15 – 17/09/1980

66. Clare Ovey, Robin White The European Convention on Human Rights.- Oxford: University Press, 2002

67. Drzemczewski A. Monitoring by the Committee of Ministers of the Council of Europe: A Useful “Human Rights” Mechanism?

68. European movement and the Council of Europe, published on behalf of the European Movement, London: Hutchinson & CO LTD, 1949, pp.198

69. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) Statutory texts: Res (2002)3 – 21/02/2002 (Revised Statute) – R (90)6 – 10/05/1990

70. Evans Paul, Silk Paul The Parliamentary Assembly: Practice and Procedure. Council of Europe, 2008. - 394 стор.

71. Heredero Ana Gomez Social security. Protection at the international level and developments in Europe.- Council of Europe Publishing, 2009, p.241

72. Harris D.J., O’Boyle M, Warbrick C. Law of the European Convention on Human Rights. London: Butterworths, 1997.-753p.

73. Gomien D. Short Guide to the European Convention on Human Rights. - Council of Europe -2010- 182 стор.

74. Kicker R. The Council of Europe: Pioneer and Guarantor for Human Rights and Democracy - Council of Europe, 2010. – 124 p.

75. Kolb M. The European Union and the Council of Europe. - Routledge, 2012. -216p.

76. Leach Ph. Taking a Case to the European Court of Human Rights. Oxford University Press, 2011. – 619 p.

77. Malcolm N. Shaw. International Law . – Cambridge University Press, 2008 pp.255-281

78. Mark W. Janis, Richard S. Kay, Anthony Wilfred Bradley European Human Rights Law: Text and Materials.- Oxford University Press, 2008. - 957 стор.

79. Mole N., Harby C. The right to a fair trial. A guide to the implementation of Article 6 of the European Convention on Human Rights. //Human rights handbooks, No. 3. - Council of Europe. – 2006. – 72 p.

80. [S. Günter Nagel](#), [Francis Kessler](#). Social Security Law, Council of Europe. - Kluwer Law International, 2015. – 146p.

81. Renucci Jean-François Introduction to the European Convention on Human Rights: The Rights Guaranteed and the Protection Mechanism. - Council of Europe, 2005. – 127 c.

82. Reforming the European Convention on Human Rights: A Work in Progress : a Compilation of Publications and Documents Relevant to the Ongoing Reform of the ECHR. - Council of Europe. Steering Committee for Human Rights, Council of Europe. - Council of Europe, 2009. – 718 p.

83. Andreea Maria Roşu The European Convention on Human Rights: In times of economic crisis and austerity measures - Key Editore, 2015. – 412p.

84. Sano H.O., Alfredsson G. Anti-Corruption Initiatives and Human Rights: the Potentials//Human Rights and Good Governance,- Hague/London/New York: Martinus Nijhoff Publishers, 2002, pp.261

85. The Conscience of Europe. 50 Years of the European Court of Human Rights// Council of Europe, October 2010

86. Samuels L. Fundamental Social Rights: Case law of the European Social Charter of the Council of Europe.- Strasbourg, 1997

87. The Social Charter of 21st century, Strasbourg, 1997

88. The European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms in Central and Eastern Europe edited by Leonard HAMMER and Frank EMMERT. The Hague: Eleven International Publishing, 2012. 669 pp.

89. **Kolb** M. The European Union and the Council of Europe. Palgrave macmillan. -2013

90. Polakiewicz J. Treaty making in the Council of Europe CE publishing. – 1999 – 22op.

Интернет джерела:

- Рада Європи: <https://www.coe.int/en/web/portal/home>

- Європейський суд з прав людини:

<https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home>

- Рішення Європейського суду з прав людини. Пошукова база:

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22documentcollectionid2%22%3A%5B%22GRANDCHAMBER%22%2C%22CHAMBER%22%5D%7D](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22documentcollectionid%22%3A%5B%22GRANDCHAMBER%22%2C%22CHAMBER%22%5D%7D)

ПЕРЕЛІК ТЕМ ДЛЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Основні свободи внутрішнього ринку ЄС

1. Джерела права внутрішнього ринку Євросоюзу.
1. Договірний механізм регулювання відносин на внутрішньому ринку ЄС.
2. Інституційний механізм регулювання відносин на внутрішньому ринку ЄС.
3. Правові засади функціонування внутрішнього ринку Євросоюзу.
4. Acquis внутрішнього ринку Євросоюзу.
5. Фіскальні, фізичні та технічні перешкоди торгівлі на внутрішньому ринку.
6. Митний союз як основа створення внутрішнього ринку.
7. Спільний зовнішній тариф ЄС.
8. Митні збори та заходи еквівалентної дії в праві ЄС.
9. Свобода пересування товарів і внутрішнє оподаткування в ЄС.
10. Кількісні обмеження та заходи еквівалентної дії в праві ЄС.
11. Особливості регулювання експорту в Євросоюзі.
12. Правове регулювання державних монополій в ЄС.
13. Правове регулювання надання державної допомоги в ЄС.
14. Взаємне визнання професійних кваліфікацій та дипломів.
15. Горизонтальна та вертикальна гармонізація законодавства щодо визнання дипломів і кваліфікацій.
16. Правове регулювання свободи надання та отримання послуг в праві Євросоюзу.
17. Норми професійної етики держав-членів і свобода руху послуг в Євросоюзі.
18. Правові засади здійснення свободи руху капіталів в Євросоюзі.
19. Правові засади захисту права інтелектуальної власності в Євросоюзі.
20. Гармонізація права інтелектуальної власності в Євросоюзі.
21. Правова основа діяльності ЄЦБ.
22. Єдина європейська валюта.
23. Договірний та інституційний механізм ЕВС.
24. Правове регулювання свободи руху товарів в ЄС.
25. Правове регулювання свободи руху осіб в ЄС.
26. Правове регулювання свободи заснування і економічної діяльності в ЄС.
27. Способи гармонізації законодавства в Європейському союзі.
28. Практика Суду ЄС щодо регулювання відносин на внутрішньому ринку Євросоюзу.
29. Принцип свободи руху товарів в угодах про асоціацію Євросоюзу з третіми країнами.
30. Принцип свободи руху осіб в угодах про асоціацію Євросоюзу з третіми країнами.
31. Принцип свободи заснування і економічної діяльності в угодах про асоціацію Євросоюзу з третіми країнами.
32. Принцип свободи руху послуг в угодах про асоціацію Євросоюзу з третіми країнами.
33. Принцип свободи руху капіталів в угодах про асоціацію Євросоюзу з третіми країнами.

Європейське трудове та соціальне право

1. Правові засади соціального захисту працівників в Євросоюзі
2. Реалізація права на вільне пересування працівників в ЄС
3. Правове регулювання трудової діяльності громадян ЄС в Україні
4. Трудові права громадян третіх країн в ЄС
5. Правове регулювання праці висококваліфікованих працівників громадян третіх держав в ЄС
6. Соціальна політика ЄС та України: порівняльний аспект
7. Правове регулювання умов праці в ЄС
8. Питання гармонізації українського законодавства зі стандартами ЄС в сфері охорони праці
9. Основні стандарти ЄС в сфері освіти
10. Заборона гендерної дискримінації в трудовому праві ЄС
11. Заборона дискримінації за ознакою віросповідання у сфері праці та зайнятості в Європі
12. Заборона дискримінації за віком у трудовому праві ЄС
13. Правове регулювання прав працівників у випадку звільнення в праві ЄС
14. Захист прав працівників нетипових форм зайнятості в ЄС
15. Соціальний діалог в праві ЄС
16. Правові аспекти реалізації Угоди про асоціацію України з ЄС у сфері соціального та трудового права
17. Правове регулювання питань захисту материнства та батьківства в ЄС: відповідність українського законодавства європейським стандартам
18. Основні принципи соціального забезпечення в ЄС.
19. Сучасні тенденції розвитку трудового права ЄС.
20. Основні права працівників в Євросоюзі.
21. Вплив практики Суду ЄС на розвиток трудового права Європейського Союзу
22. Роль та значення трудових і соціальних стандартів ЄС на прийняття Європейської соціальної хартії та її тлумачення Європейським комітетом з соціальних прав
23. Роль Європейської соціальної хартії як основного договору Європи у сфері захисту соціальних прав людини
24. Правове регулювання праці тимчасово відряджених працівників у праві ЄС
25. Вплив карантинних обмежень у зв'язку з пандемією COVID-19 на ринок праці в ЄС
26. Захист прав працівників під час карантинних обмежень у зв'язку з пандемією COVID-19 в Європі
27. Правове регулювання праці запозичених працівників в ЄС та Україні
28. Практика Європейського суду з прав людини у сфері захисту трудових прав людини
29. Практика Європейського суду з прав людини у сфері захисту соціальних прав людини

Торговельне право Євросоюзу

1. Правила гармонізації внутрішнього законодавства держав-членів Євросоюзу.
2. Особливості міжнародних двосторонніх та багатосторонніх угод Європейського союзу.
3. Природа та особливості Спільного митного тарифу.
4. Співвідношення понять «спільний ринок», «внутрішній ринок» та «єдиний ринок» ЄС
5. Антидемпінгові заходи як інструмент СТП або захід торговельного захисту ЄС у сфері імпорту.
6. Поняття та особливості вільного руху товарів у відносинах між Україною та Євросоюзом.
7. Основні положення Угоди про асоціацію з ЄС (УА).
8. Характеристика оновленої політики сусідства Європейського союзу (ЄПС).
9. Інституційна структура співробітництва відповідно до УА та стан імплементації УА.
10. Пріоритети для України щодо адаптації національного законодавства до законодавства ЄС згідно УА.

Інституційне право Євросоюзу

1. Поняття інституційного права Європейського Союзу та його особливості.
2. Наднаціональний характер інституційного механізму європейської інтеграції.
3. Роль Суду ЄС у становленні та розвитку права Європейського Союзу.
4. Види компетенції інститутів Євросоюзу.
5. Особливості процедур ухвалення постанов Європейського Союзу.
6. Юридична природа актів Євросоюзу.
7. Система правового захисту в Євросоюзі.
8. Роль допоміжних органів у функціонуванні інституційного механізму Євросоюзу.
9. Правове регулювання зовнішніх зносин Євросоюзу.
10. Інституційний механізм співробітництва між Україною та Європейським Союзом.
11. Поняття і особливості європейського громадянства.
12. Правотворчий процес в Європейському Союзі.
13. Гармонізація законодавства в Євросоюзі.
14. Міжнародна правосуб'єктність Європейського Союзу.
15. Спільні політики і напрями діяльності Євросоюзу.
16. Правопорядок Європейського Союзу та правопорядок України.
17. Енергетична політика Європейського Союзу.

Права людини в Європейському Союзі

1. Місце демократичних принципів та поваги прав людини в договорах ЄС з третіми країнами.
2. Місце Європейської конвенції з прав людини в правовій системі ЄС.
3. Система захисту прав людини в праві Європейського Союзу.

4. Механізми протидії рабству та торгівлі людьми в ЄС.
5. Захист прав дітей в праві ЄС.

Економічне право Євросоюзу

1. Джерела та принципи економічного права Євросоюзу.
2. Гармонізація законодавства і внутрішній ринок в ЄС.
3. Поняття, зміст та особливості Економічного і Валютного Союзу.
4. Договірний та інституційний механізм Економічного і Валютного Союзу.
5. Спільна торговельна політика ЄС.
6. Норми СОТ і Спільна торговельна політика ЄС.
7. Правове регулювання торговельних відносин між ЄС та його державами-членами і третіми країнами, зокрема з Україною.
8. Джерела митного права ЄС.
9. Зона вільної торгівлі в практиці відносин ЄС з третіми країнами та з Україною.
10. Правові основи системи «власних ресурсів» ЄС.
11. Бюджет Євросоюзу.
12. Особливості банківської системи ЄС.
13. Джерела правового регулювання банківської діяльності в ЄС.
14. Регулювання діяльності кредитних установ в ЄС.
15. Нагляд за відмиванням брудних грошей в ЄС.
16. Правові засади діяльності ЄЦБ.
17. Єдина європейська валюта.

Право зовнішніх зносин Євросоюзу

1. Міжнародна правосуб'єктність Євросоюзу.
2. Форми участі Євросоюзу у міжнародних відносинах.
3. Форми реалізації спільної зовнішньої політики та політики безпеки Євросоюзу.
4. Співробітництво Євросоюзу з іншими суб'єктами МП у сфері охорони порядку та правосуддя у кримінальних справах.
5. Міжнародно-правовий статус Європейського союзу.
6. Правові засади участі Європейського союзу у міжнародних відносинах.
7. Співробітництво Європейського союзу з міжнародними організаціями.
8. Форми співробітництва Європейського союзу з третіми країнами.
9. Класифікація міжнародних угод Європейського союзу.
10. Механізм співробітництва Євросоюзу з країнами Середземномор'я.
11. Правові засади функціонування Європейського економічного простору.
12. Критерії вступу до Євросоюзу нових членів.
13. Правові засади Спільної торговельної політики ЄС.
14. Засоби зближення законодавства асоційованих з Євросоюзом країн Південної Європи.
15. Правові засади співробітництва Євросоюзу з арабськими країнами.
16. Правові засади співробітництва Євросоюзу з країнами Середземномор'я.
17. Правові засади співробітництва Євросоюзу з Ізраїлем.
18. Правові засади співробітництва Євросоюзу з Швейцарією.

19. Механізм політичного співробітництва між Україною та Євросоюзом.
20. Механізм гармонізації українського законодавства з правом Євросоюзу в рамках асоціації.
21. Правові засади співробітництва між Україною та Євросоюзом у сфері торгівлі.
22. Правові засади співробітництва між Україною та Євросоюзом у сфері інвестицій.
23. Правові засади співробітництва між Україною та Євросоюзом у сфері надання послуг.
24. Правові засади співробітництва між Україною та Євросоюзом у фінансовій сфері.
25. Правові засади співробітництва між Україною та Євросоюзом у сфері трудових відносин.
26. Правові засади співробітництва між Україною та Євросоюзом у сфері підприємницької діяльності.
27. Правові засади співробітництва між Україною та Євросоюзом у сфері руху капіталів.
28. Правові засади співробітництва між Україною та Євросоюзом у сфері судноплавства.
29. Правові засади співробітництва між Україною та Євросоюзом у сфері транспорту.
30. Правові засади співробітництва між Україною та Євросоюзом у ядерній сфері.
31. Правові засади співробітництва між Україною та Євросоюзом у сфері сільського господарства.
32. Правові засади співробітництва між Україною та Євросоюзом у металургійній галузі.
33. Правові засади співробітництва між Україною та Євросоюзом у сфері антимонопольного законодавства.
34. Правові засади співробітництва між Україною та Євросоюзом у сфері захисту інтелектуальної, промислової та комерційної власності.
35. Правові засади економічного співробітництва між Україною та Євросоюзом.
36. Правові засади співробітництва України з Євросоюзом у митній сфері.
37. Засоби зближення законодавства України та Євросоюзу.
38. Правові наслідки Шенгенської угоди для України та безвізовий режим з ЄС.
39. Принцип свободи руху товарів в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС.
40. Принцип свободи руху осіб в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС.
41. Принцип свободи руху послуг в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС.
42. Принцип свободи руху капіталів в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС.
43. Договірний і інституційний механізми асоціації України з Євросоюзом.

Право Євросоюзу у сфері юстиції та внутрішніх справ

1. Візова політика Євросоюзу: поняття, історія становлення та співробітництво з Україною.

2. Поняття Шенгенського *acquis*, етапи його формування, інкорпорація в правопорядок Євросоюзу.
3. Принцип *opt-out* на прикладі права Євросоюзу у сфері юстиції та внутрішніх справ.
4. Міграційна політика Євросоюзу: поняття, історія становлення та зміни відповідно до Лісабонського договору.
5. Співробітництво держав-членів Євросоюзу в сфері судочинства у кримінальних справах.
6. Співробітництво держав-членів Євросоюзу в сфері судочинства у цивільних справах
7. Право притулку Європейського Союзу: поняття, історія становлення, мінімальні гарантії та стандарти захисту.
8. Правове регулювання боротьби з нелегальною міграцією в Європейському Союзі.
9. Судова практика захисту прав людей в Європейському Союзі. Розмежування компетенції Суду ЄС та Європейського Суду з прав людини.
10. Правове регулювання відносин України з Європейським Союзом у сфері юстиції та внутрішніх справ.
11. Правові засади функціонування простору свободи, безпеки і правосуддя Європейського Союзу.
12. Правове регулювання безпеки персональних даних в Європейському Союзі.

Правове регулювання відносин України з Європейським Союзом

1. Міжнародно-правові механізми впливу права Європейського Союзу на правопорядок України.
2. Договірний механізм регулювання відносин України з Європейським Союзом.
3. Розвиток політики Східного партнерства ЄС та його вплив на відносини ЄС з Україною.
4. Секторальне співробітництво України та Євросоюзу: договірні та інституційні механізми.
5. Правове регулювання відносин асоціації України з Європейським Союзом.
6. Лібералізація торгівлі між Україною та ЄС та механізми функціонування зони вільної торгівлі.
7. Принцип прозорості в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС.

Конкуренційне (антимонопольне) право Євросоюзу

1. Еволюція розвитку правового регулювання права конкуренції Євросоюзу.
2. Роль судової практики в правовому регулюванні антимонопольної політики ЄС.
3. Антиконтурентні угоди в Євросоюзі: поняття, основні правила юрисдикції та процедури.
4. Визначення відповідного ринку при процедурі авторизації концентрації.

5. Практика виключень у режимі вертикальних угод у практиці Європейського Союзу та України (порівняльний аспект).
6. Правове регулювання та судова практика щодо горизонтальних угод.
7. Застосування правил конкуренції Євросоюзу до прав інтелектуальної власності.
8. Правове регулювання домінування на ринку в світлі політики конкуренції Євросоюзу (новітня практика Європейської Комісії).
9. Правове регулювання контролю за концентраціями в Євросоюзі та Україні (порівняльний аспект)
10. «Європеїзація» законодавства України в сфері захисту економічної конкуренції.
11. Правове регулювання надання державної допомоги в антимонопольному праві Євросоюзу: практика Європейської Комісії.
12. Застосування права Європейського Союзу в сфері конкуренції у національній правозастосовній практиці Антимонопольного комітету України.
13. Право конкуренції Євросоюзу: поняття, становлення та судова практика.
14. Стан наближення законодавства України в сфері конкуренції до права ЄС.
15. Вплив Угоди про асоціацію з ЄС на антимонопольно-конкурентне законодавство України.

Правові аспекти діяльності Ради Європи

1. Система захисту прав людини в рамках Ради Європи.
2. Європейські стандарти захисту прав національних меншин.
3. Боротьба з корупцією як один з напрямів діяльності Ради Європи.
4. Проблеми реалізації стандартів Ради Європи в сфері охорони навколишнього середовища.
5. Імплементация Європейської соціальної хартії (переглянутої) в Україні
6. Правове регулювання захисту соціальних прав в Раді Європи
7. Європейська соціальна хартія як основний регіональний договір у сфері захисту соціальних прав людини
8. Правова природа рішень Європейського суду з прав людини.
9. Проблеми імплементации норм Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 року в національні правопорядки держав-учасниць.
10. Політико-правові аспекти участі неурядових організацій в діяльності Ради Європи у контексті діяльності Конференції міжнародних неурядових організацій.
11. Соціальні стандарти Ради Європи: проблеми імплементации державами-членами.
12. Контрольний механізм Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод.
13. Право на справедливий суд у контексті практики Європейського суду з прав людини
14. Право на справедливий суд: практика Європейського суду з прав людини стосовно України
15. Виконання рішень Європейського Суду з прав людини: теорія та практика.

16. Розвиток права на життя у світлі Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод.

17. Проблеми реалізації Україною положень статті 3 (заборона катувань) Європейської конвенції про захист прав та основних свобод.

18. Захист прав дітей в рамках Ради Європи.

19. Роль Ради Європи у підтриманні миру на континенті

20. Реформування контрольного механізму Європейської конвенції з прав людини: проблеми та перспективи

21. Правові стандарти Ради Європи щодо внутрішнього переміщення

22. Захист права власності відповідно до практики Європейського суду з прав людини

23. Рада Європи та Європейський Союз: основні напрями співробітництва

Правове регулювання фінансових відносин в Європейському Союзі

1. Система власних ресурсів ЄС.

2. Джерела сучасного бюджетного права ЄС.

3. Свобода руху капіталів та гармонізація банківського права в ЄС.

4. Стандарти діяльності кредитних установ у праві ЄС.

5. Гармонізація українського права з правом ЄС в сфері банківської діяльності.

6. Правові засади регулювання ринку цінних паперів в ЄС.

7. Правове регулювання бюджетного процесу в ЄС.

8. Основні стандарти ЄС в сфері цінних паперів.

9. Правові засади регулювання страхової діяльності в ЄС.

10. Правові засади співробітництва України з ЄС у сфері фінансових відносин.

Податкове право Євросоюзу

1. Джерела податкового права ЄС.

2. Правові засади гармонізації непрямого оподаткування в ЄС.

3. Податок на додану вартість в ЄС: джерела та основні елементи податку.

4. Гармонізація акцизів в ЄС.

5. Правові засади гармонізації прямого оподаткування в ЄС.

6. Оподаткування компаній в праві ЄС.

7. Оподаткування доходів фізичних осіб в праві ЄС.

8. Правові основи співпраці податкових органів держав-членів ЄС.

9. Перспективи розвитку податкового права ЄС.

10. Гармонізація податкового права України з правом ЄС.

Правове регулювання державних закупівель в Євросоюзі

1. Вітчизняна та зарубіжна доктрина права державних закупівель

2. Директиви, що врегульовують проведення закупівель товарів, робіт і послуг в ЄС.

3. Директиви, що врегульовують особливу (комунальну) сферу закупівель в ЄС.

4. Директиви щодо оскарження рішень про здійснення держзакупівель в ЄС.

5. Угода СОТ про державні закупівлі та законодавство України.
6. Основні види процедур проведення держзакупівель в Україні та ЄС.
7. Рішення Суду ЄС щодо врегулювання питань здійснення держзакупівель
8. Нові елементи у сфері держзакупівель, зокрема «зелені» закупівлі, електронні системи закупівлі та електронні аукціони.
9. Імплементція директив ЄС про державні закупівлі у Німеччині.
10. Імплементція директив ЄС про державні закупівлі у Великій Британії.
11. Імплементція директив ЄС про державні закупівлі у Франції.
12. Становлення правового регулювання держзакупівель в Україні.
13. Проблемні питання гармонізації законодавства України до законодавства ЄС про державні закупівлі.

Правові засади асоціації України з ЄС

1. Правові засади співпраці між Україною та Євросоюзом.
2. Договірний механізми регулювання відносин між Україною та Євросоюзом в рамках асоціації.
3. Інституційний механізм регулювання відносин України з Євросоюзом в рамках асоціації.
4. Європейська політика східного партнерства ЄС і угода про асоціацію.
5. Порядок денний асоціації Україна – Європейський союз в механізмі імплементації угоди про асоціацію.
6. Співпраця України та Європейського союзу у сфері свободи, безпеки і юстиції в рамках асоціації.
7. Зближення законодавства України з правом Європейського союзу в угоді про асоціацію.
8. Правові засади зони вільної торгівлі в рамках асоціації Україна-ЄС.
9. Секторальні політики в рамках асоціації Україна-ЄС.
10. Механізм вирішення спорів в рамках асоціації Україна – ЄС.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКОВАНОГО ІСПИТУ (ВИТЯГ - БЛОК ЄВРОПЕЙСЬКЕ ПРАВО)

1. Поняття та структура права Європейського Союзу.
2. Наднаціональний характер ЄС.
3. Характеристика ЄС як автономного правопорядку.
4. Примат та пряма дія права ЄС.
5. Право ЄС і міжнародне право.
6. Право ЄС і внутрішнє право держав-членів.
7. Лісабонські договори 2007 р. про ЄС та функціонування ЄС. Хартія основних прав ЄС (загальна характеристика)
8. Фізичні та юридичні особи як суб'єкти ЄС.
9. Джерела права Європейського Союзу (основні, допоміжні).
10. Межі та види компетенції Європейського Союзу.
11. Інституційний механізм Європейського Союзу
12. Система органів європейських інтеграційних організацій.
13. Поняття внутрішнього ринку ЄС.
14. Основні свободи внутрішнього ринку ЄС (загальна характеристика).
15. Митний Союз як основа створення спільного ринку.
16. Правові засади регулювання внутрішнього оподаткування в ЄС.
17. Заборона кількісних обмежень у торгівлі в ЄС (справа 2/73 Geddo [1973]) та заходів, які мають еквівалентну дію кількісним обмеженням (ЗЕКО) (різного (вибіркового) та загального застосування).
18. Фізичні, фіскальні та технічні перешкоди торгівлі на внутрішньому ринку. Перший і другий принципи Кассіс.
19. Правові засади вільного руху людей в Євросоюзі (справа Commission v. France [1974]). Вертикальна і горизонтальна пряма дія норм у сфері вільного руху людей в Євросоюзі.
20. Свобода заснування та економічної діяльності в ЄС. Взаємне визнання професійних кваліфікацій та дипломів (справа Patrick [1977]).
21. Свобода надання та отримання послуг в праві Євросоюзу (ст.56, директиви 64/221, 73/148, 2006/123 про послуги на внутрішньому ринку; справа Van Binsbergen [1975]).
22. Правові засади здійснення свободи руху капіталів в Євросоюзі (ст.ст. 63-66 ДФЄС).
23. Гармонізація законодавства в ЄС.
24. Конкурентне право ЄС (загальна характеристика).
25. Поняття та правові основи спільної транспортної політики ЄС.
26. Зміст спільної зовнішньої політики та політики безпеки Євросоюзу.
27. Особливості здійснення спільної торговельної політики ЄС.
28. Правові інструменти співпраці ЄС в межах простору свободи, безпеки та юстиції.
29. Поняття права зовнішніх зносин Євросоюзу.
30. Договірна практика ЄС.
31. Особливість міжнародних угод про асоціацію, які укладає Європейський Союз.
32. Поняття та зміст *acquis* Європейського Союзу.
33. Значення *acquis* (спільного доробку) у співпраці ЄС з третіми країнами.
34. Шенгенське *acquis*.
35. Європейська політика сусідства та Європейська політика східного партнерства.

36. Правові інструменти співпраці України з Євросоюзом.
37. Порядок денний асоціації Україна – ЄС.
38. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом 2014 р. (загальна характеристика).
39. Зона вільної торгівлі між Україною та ЄС (загальна характеристика).
40. Гармонізація законодавства України з правом ЄС в межах Угоди про асоціацію.